B. N. C
FIRENZE
1227
15

1227-15

DEFENSIO VERITATIS ADVERSVS ASSERTIONES CATHOLICÆ FIDEI REPVGNANTES,

Libro Domini de LA NOVE De politicis & militaribus rebus, aſperſas:

Auctore

PETRO CORETO, *S. Theologiæ Licentiato, Tornaci Canonico, & Paſtore ad D. Virginem.*

ANTVERPIÆ,
Ex officina Plantiniana,
Apud Viduam, & Ioannem Moretum.
M. D. XCI.
CVM PRIVILEGIO.

1872

ILLVSTRISSIMO NOBILISSIMOQVE DOMINO, D. PHILIPPO DE CROY, COMITI Sorano, Domino de Moulembais, &c. Prætorianorum apud Regem Catholicum Præfecto, ac Neruiorum Gubernatori prudentiſſimo,

PETRVS CORETVS S.

QVOD Hannonia noſtra, cuius Illuſtriſſimus Comes inſigne eſt columen, ſupra cæteras Belgij Prouincias religionẽ Chriſtianam ſtabilem & inconcuſſam hactenus retinet, neque ad hæreſes inclinat, ſecundùm Deum, Reuerendiſſimorum Antiſtitum, Sacerdotumque ei in partem ſolicitudinis adiunctorum, ac deinde nobilium virorum religioſo ſtudio, non temerè aſcribendum duco. Principum enim cum Sacerdotibus ad communem ſalutem pia cura conſpirans, fortiſſimum ac inuictum Eccleſiæ Dei propugnaculum molitur: quẽadmodum contrà facilè popularis fides nutat, quoties illi hæreſim amplexãtur, eiuſq. defenſionem patrociniumque ſuſcipiunt. An non eſt manifeſtum quanta in-

crementa Eccleſia Catholica Cōſtantini Magni beneficio acceperit: ac ſimul quantam calamitatem eidem inuexerit Principum ad hæreſes defectio? Quæ res effecit, vt ingenti & importuno ſemper ſtudio, hæretici Principum fauorem ambierint, vt eorum potentia ſubnixi, & omni metu ſuperiorum poteſtatum vacui, faciliùs ad euertēdam Eccleſiam, & labefactandam fidem, graſſarentur. Non enim eſt obſcurum, violentiſſimè tum Eccleſiam oppugnaſſe Litherū, & impudentiſſima fronte quicquid ſacrum & ſanctum eſt proculcaſſe, cùm Saxonem aliosque Principes nactus eſt defenſores. Proinde incredibile Eccleſiæ Dei beneficium attulerit, quiſquis nobilibus author erit, vt patrum ſuorum exemplo, ad fidei Chriſtianæ protectionem, omnem authoritatem, conſilium, fortunas, viresque conferant, certi rutilantes, inſtar ſtellarum in firmamento fulgentium, ſe conſecuturos coronas, ac mercedem Prophetis verbique Dei præconibus paratam recepturos, ſi Euangelij miniſtros honorent, Eccleſiamque tueantur: contrà verò grauiſſimis ſupplicijs obnoxios fore, ſi ſeſe hæreſibus inuoluant, eiſ-

Daniel. 12.

que

que prouehendis manum præbeant, earum miniſtros ament, defendant, inq́ue familiaritatem admittant. Non enim fallit qui dixit: Qui recipit vos, me recipit. Et, Qui recipit Prophetam, mercedem Prophetæ accipiet. Et, Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quàm ciuitati quæ vos non receperit, neque audierit ſermones veſtros. Prorſus igitur ab hæreticis abhorreant viri generis claritate ſpectabiles, ne dolis eorum & ſimulatione, pietatisq́ue prætextu peruertantur. Hanc enim ob cauſam Placilla, Theodoſij ſenioris vxor, cura & ſtudio omni hoc egit, ne Eunomius omnino cum illo colloqueretur. Maximè quippe verita eſt, ne inſtitutorũ vitæ illecebris, & verborum vi ac grauitate, Imperatorem ille in ſuam ſententiam abduceret. Huc accedit, quòd, ſi vitæ fortunisq́ue ſuis cautum volunt eſſe Principes, hæreticis illos obniti ſit neceſſe. Firmatis enim viribus, non tantùm illi Chriſti templa diſturbant, miniſtrosq́ue eius perſequuntur, ſed ad ciuitates etiam arcesq́ue euertendas, & nobilitatem profligandam, furijs ſuis acti, cõcurrunt, Regibus

Matth.10.

Nicephorus lib.18. cap.8.

quoque ſceptra extorquere conantur: vt ſtultum ſit, ijs ſaluis, ſperare ſaluam eſſe poſſe Rempublicam. Quàm neceſſe verò ſit Principibus, ſi incolumes ſe præſtare volent, vt Sacerdotibus arctiſſimo vinculo colligentur, clariſſimo exemplo docuit Ioas Rex Iuda, de
2.Paral.24. *quo ſacræ literæ: Ioas (inquiunt) fecit quod bonum eſt coram Domino, omnibus diebus vitæ Ioiadæ Sacerdotis. Poſtquam autem ille mortuus eſt, ingreſſi ſunt Principes Iuda, & adorauerunt Regem. Qui delinitus conſilijs eorum, acquieuit eis. Et dereliquerunt templum Dei patrum ſuorum, ſeruieruntque lucis & ſculptilibus. Et facta eſt ira Dei contra Iudam & Hieruſalem, propter hoc peccatum. Et non eſt recordatus miſericordiæ quam fecerat Ioiada ſecum, ſed Zachariam filium eius interfecit. Vide quò dilabatur tandem bonus Princeps, à ſacerdotibus ad impiorum conſilium deficiens. At prætexent fortaſſe nonnulli, hæreticorum quorundam conſilio, prudentia, & in rebus gerendis dexteritate, ſe plurimùm adiuuari. Cæterùm vt omittam, abundare in Eccleſia Catholica viros prudentes, omniqúe virtutum genere excul-*

excultos, à quibus neque perfidia, neque religionis iactura timeri debeat; meminiſſe oportet, monuiſſe Dominum, vt, ſi te dexter oculus ſcandalizet, eruas eum; & ſi dextera quoque te ſcandalizet, eam abs te proijcias: quòd melius ſit debilem vel mancum ingredi in regnum cælorum, quàm duos oculos vel duas manus habentem, mitti in gehennam ignis. Quaſi dixerit: Si quis ita eſt tibi neceſſarius & coniunctus, vt manus & oculus; ſcandalum autem tibi facit, & propter morum diſſonantiam te pertrahit in gehennam: melius eſt vt eius emolumentis carnalibus careas, quã cauſas habeas ruinarum. Matth. 10. Hieron.

Porrò ſicuti ſubmouenda ſunt hæreticorum colloquia, ita & libros prorſus auerſari oportet. Quamuis enim perſpicua rerum fides doceat, incommodi plurimum Eccleſiæ Dei, ſermone ſuo & verborum afflatu, hæreticos ſemper intuliſſe: attamen æquè manifeſtum eſt, & libris editis incredibilem fidelibus inuexiſſe perniciem; neque minùs officere impietatem libris commiſſam, quàm verbis ipſis propoſitam. Tametſi enim ad perſuadendum magnã habeat energiam vox viua;

hæreticorum tamen libros terens populus in promptu ſemper habet, vnde, tacentibus etiam prophani verbi miniſtris, certiſſimam perniciem hauriat, & in animi receſſus admittat. Quod attendentes qui Chriſtianæ Reipublicæ habenas moderati ſunt, tam Eccleſiaſticis quàm Imperialibus legibus ſeuerè
Leo epiſt. 93. cap. 15. *ſanxerunt, vt hæreticorum & improbatæ lectionis libri, in nullo vſu lectionis habeantur, & flammis obijciantur: exemplum eorum ſecuti, qui curioſa aliquando ſectati (vt*
Cap. 19. *in Apoſtolicis actis legitur) peruerſæ doctrinæ libros ſcribuntur ignibus abſumpſiſſe. Cæterùm magno ſtudio eſt ſatagendum, vt non tantùm qui apertè hæreſim profitentur codices damnatione feriantur, ſed etiam qui ſpecioſis titulis exornati, intra viſcera exitiale virus occultant: tanto nocentiores, quanto eſt aperto hoſte ſimulatus amicus perniciosior. Quæ res effecit, vt nuper librum Domini de la Nouë, quem in delicijs à viris Catholicis, ijſque nobilibus, neque abs literarum ſtudijs abhorrentibus, haberi videbam, cenſuerim mihi non perfunctoriè perluſtrandum, veritus vt aliud fronte profiteretur, aliud*

aliud receſſu contineret: quòd vir ille ab adoleſcentia Eccleſiæ Catholicæ ſit coniuratus hoſtis, & ad eam profligandam, multos iam annos, neruos omnes intendit. Et ecce ſtatim conſpicio nouum Theologum inter arma & buccinarum clãgorem, arrepta cathedra, de diuinis philoſophari, pietatis doctrinam (ſi ſuperis placet) inſtaurare, nouam Eccleſiam, Catholica antiquata, & regimen politicum, Chriſti regno ſubrogare. O veteratorem, & impoſtorem infidum! Res militares & politicas (quo nomine Politicus mihi hac in diſputatione appellatur) ſpecioſa frõte promittit: at verò in hoc vnicè incumbit, vt Principes ad hæreſes vel fouendas, vel certè negligendas adducat, & religionem Catholicam per hæreticam doctrinam euertat, & ab ea infirmos abſterreat, blaſphemijs, mimico ſacrarum rerum contemptu, Pontificum, ac ſacerdotum, monachorumque ſcurrili irriſione, quæ plurima toto libro eſt reſperſa. Et hoc pernicioſior haberi debet, quòd inſigni verborum tinnitu ac lenocinio, non iam de plebe homines, quorum palato non admodum huiuſmodi tractatus arrident; ſed

generoſos præſertim viros, errorum corruptelis, vel non ſentientes, inuoluat. Atqui monet Leo Magnus, vt ſi cui innotuerit vbi habitent Manichæi (ac de cæteris hæreticis idem eſt iudicium) vbi doceant, quos frequentent, & in quorum ſocietate requieſcant, publicentur: quòd magnæ ſit pietatis, prodere latebras impiorum, & ipſum in eis, cui ſeruiunt, diabolum debellare. Proinde eius ego conſilium ſecutus, in eam curam incubui, vt erroneam huius libri doctrinam in lucem productam, abſque fuco & perſona conſpiciendam, breuiter refellerem: vt hunc ex eorum librorum numero eſſe conſtet, propter quorum lectionem vel retentionem, in excommunicationis ſententiam, ipſo iure quis incidere periclitetur: & qui voluptatem ex eo percipere geſtiunt, edocti iam anguem in herba latitare, reuocent pedem; neque tam exiguo lucro, tanti damni periculum compenſent.

Serm. 5. de ieiun. 10. menſ. & ſerm. 4 de collect.

Pius 4. in conſirm. Indicis libror. prohib.

Nunquam verò hoc animo à nobis labor hic eſt ſuſceptus, vt in lucem ederetur, non neſciis quàm docta & polita eſſe oporteat, quæ erudito huic ſeculo proponantur: neque me

me fugit, grauem eſſe ſapientibus viris & moleſtum ſcribendi pruritum, ex quo orbi infertur temporariorum librorum prouentus vberrimus. Hinc mihi conſtitutum erat, leui tantùm brachio perſtringere quæ hîc cum fide Catholica pugnarēt, vt amicis, quos hoc libro impenſiùs delectari videbam, perniciosum eum eſſe perſuaderem. Perpulerunt me tamen pij quidam, ac graues, doctique viri, vt in manus hominum fœtum etiamnum immaturum paterer exire, lucemque aſpicere, propterea quòd iam diu aduerſarij liber multorum manibus tereretur: magnū operæ facturum me precium aſſerentes, ſi ſcripto hoc meo moniti plures diſcerent, in Chriſtianæ fidei perniciem eum eſſe perſcriptum. Peto itaque meo iudicio, non iniquè, vt tantam noſter hic conatus apud bonos ineat gratiam, quantam apud multos minùs circumſpectos aduerſarius promeruiſſe iam videtur.

Porrò hunc laborem meum (vt propiùs ad te, Illuſtriſſime Comes, noſtra ſe conuertat oratio) cùm mecum ipſe diſpicerem, cuius potiſſimùm nomini conſecrarem, vnus magno

merito

merito occurriſti. Cui enim potiùs nuncupetur, quàm nobiliſſimo Heroi, cuius indoles ab ineunte adoleſcentia, iam tum cùm Louanij bonis artibus ac diſciplinis imbueretur, magnum præſidium pietati & religioni Catholicæ copiosè promittebat: cuius virtus & fides in Deum & Principem (quæ Croyorum peculiaris eſt gloria) adeò ſpectabilis extitit, vt nuper à Rege Catholico Prætorianorum clariſſima præfectura cohoneſtatus, nouiſſimoq́ue Neruijs datus ſit moderator, vt eam gentem Deo Principiq́ue ſuo fidam conſeruet, religionem inclinatam fulciat & reſtauret. Tibi igitur in hac publica lætitia & gratulatione omnium Ordinum, lucubrationem meam inſcribo: ac opto, vt, aſpirante Deo, magno animo & ſapienter Reipublicæ noſtræ frænos regas, & ſplendorem à fide & religione acceptum, viciſſim reddas: non neſcius, cætera quæ à fortuna ſunt, opes, diuitias, honores, imperia, fluxa eſſe & caduca: at à Principe Chriſtiano defenſæ fidei decus, eſſe ſempiternum. Multa hîc præſtò ſunt tibi præſidia, vt præclarè munere tuo perfungare. Habes Antiſtitem pieta-

pietate & eruditione fulgentem, gloriæque Dei promouendæ cupidiſſimum: habes cathedralis Eccleſiæ nobile collegium, prudentibus, prouidis, doctis viris cumulatum, quorum ſaluberrimis conſilijs niti ſemper licebit: eſt Senatus ampliſſimus, viris honoratis, & iuris officijque peritiſſimis conſpicuus, quorum fideliſſima opera nunquam tibi deſiderabitur: denique ciuium humanitas obediendi promptitudine, ſuſcepti oneris grauitatem plurimùm ſubleuabit, certo perſuaſa, moderato imperio tuo, temperantia, iuſtitiæ cultu, virtute, ductu, auſpicio, felicem ſe fore & beatam. At frænandus eſt calami mei impetus in tuas laudes alacriter excurrentis, ne vel ego ad gratiam hæc efferre videar, vel ex tuæ virtutis prædicatione inuidia tibi vlla conflari poſſit. Supereſt vt illuſtriſſimam D. T. obnixè rogem, vt pro innata ſibi humanitate, propenſaque erga ſtudioſos omnes voluntate, ſereno vultu libellum nomini ſuo inſcriptum ſuſcipiat, eique calculo ſuo conciliet authoritatem, velitque ſupereſſe hoc perpe-

perpetuum mei in ſe officij & obſeruantiæ monumentum. Deus generoſiſſimam D.T. omni proſperitate & gloria cumulet, Eccleſiæque Catholicæ diutiſſimè ſeruet incolumem. Tornaci, anno 1591. Calendis Martijs.

PER-

PERVERSVM ESSE POLITICI CONSILIVM, QVO, AD REGNVM GALLIÆ diſſidijs liberandum, monet vt politicè primùm Reſpublica ſtabiliatur, quouſque vacet Eccleſiaſticis conſtitutionibus & componendæ religioni intendere.

CAPVT I.

NON ſuſtulit politicum Principatum Chriſtus, qui Cæſari reddi iuſſit quæ ſunt Cæſaris, omniq. humanæ creaturæ ſubiacere ſubditos, ſiue Regi tanquam præcellenti; ſiue Ducibus, tanquam ab eo miſſis: attamẽ Sacerdotio (quod omnium bonorum apicem eſſe dixit Ignatius) multo magis omnes ſubiecit, à quo ad beatitudinem Reſpublica dirigitur. Qui igitur neglecta religione politicum Principatum ſtabilire conantur, Iudæis ſunt perſimiles, qui gloriæ commodorumque temporalium ſtudioſi, Chriſtum, æternæ ſalutis authorem, occidendum cenſuerunt: & greges in paſtores, in aurigam currum, carnem in ſpiritum, volunt exercere dominatum, naturæ repugnantes, & Legi diuinæ, qua Chriſtus Dei regnũ primùm quæri iubet, vt cætera adijciantur nobis. Quoniam enim quàm diu homo eſt in iſto mortali corpore, peregrinatur à Domino, ac per fidem ambulat: omnem pacem corporis vel animæ, vel ſimul corporis & animæ, referre debet ad illam pacem quæ eſt homini mortali cum Deo immortali. Et quia iubetur proximum ſicut ſeipſum diligere, eſt conſequens, vt etiam proximo conſulat ad diligendum Deum. Quòd ſi ad Dei dilectionem adduci ſe non patitur, certè non poteſt ita cum eo temporalem pacem quærere, vt cum eo communes habeat religionis leges, proque his ab

Matth. 22. *1. Petr. 2.* *Epiſt. 10. ad Smyrnen.* *Matth. 6.* *Auguſt. lib. 14 de ciuit. cap. 14.* *Cap. 17.*

eo diſſentiat neceſſe eſt: neque poteſt cum eo quæ ad finem temporalis pacis referuntur, ſectari, ſi religionem, qua vnus ſummus & verus Deus colendus docetur, impediunt. Nihil autem ad iſtam pertinet ciuitatem, quo habitu vel more viuendi, ſi non eſt contra diuina præcepta, Chriſtianam fidem quiſque ſectetur: vnde Philoſophos, cùm Chriſtiani fiunt, non habitum vel victus conſuetudinem, ſed falſa dogmata mutare compellit. Qui autem infidelitatem in Eccleſia retineri non debere ſentiunt, poſſe autem hæreſes tolerari, errant grauiter, non intelligentes hæreſim infidelitate grauius eſſe peccatum: quando disertè monet Chriſtus, ſeruum neſcientem domini ſui voluntatem, paucis plagis vapulaturum: multis verò luiturum, qui, quam cognouerit, facere neglexerit, vel etiam contempſerit: vt omittam grauiùs ab hæreſi, quàm ab infidelitate, periclitari Chriſtianos. Ac ſi verum eſt quod author hîc aſſerit, vt eſt omnino, pietatem eſſe iuſtitiæ, prudentiæ, fortitudinis, & temperantiæ fundamentum, quibus virtutibus fulcitur Chriſtiana Reſpublica: quomodo pietate ea Reſpublica nitetur, quæ vera fide non eſt ſubnixa, ſed promiſcuè hæreſes omnes admittit? Propterea Auguſtinus ex verbis Scipionis, quibus apud Ciceronem, libris de Republica, Rempublicam eſſe definit, rem populi; populum autem, cœtum multitudinis, iuris conſenſu, & vtilitatis communione ſociatum; oſtendit non eſſe Rempublicam, niſi vbi populus vera iuſtitia (quam Chriſtiani ſine fide nullam eſſe credunt) connectitur. Ad hæc iuſtitia virtus eſt ſua cuique diſtribuens. Quæ igitur iuſtitia eſt hominis, quæ ipſum hominem Deo vero tollit, & immundis ſpiritibus per hæreſim ſubijcit? Et ſi in homine tali non eſt vera iuſtitia, proculdubio nec in hominum cœtu, qui ex talibus hominibus conſtat. Et cùm dicat

Cap. 18. *Luc. 12.* *Fol. 31.* *Lib. 19 de ciuit. cap. 21.*

dicat Propheta, iuſtum ex fide viuere: &, ſine fide *Abac.2.*
impoſſibile eſt placere Deo: ſanctosque teſtamenti *Hebr.11.*
veteris viros, per fidem operatos eſſe iuſtitiam: neceſſe eſt, & pietate, & iuſtitia, cæterisque virtutibus deſtitutam eſſe Rempublicam, in qua non viget fides vera, ſicuti eruditè docet Auguſtinus, libro 4. contra Iulianum, cap. 3. Terrena igitur ciuitas, quę non viuit *Lib. 19. de ciuit. cap. 17.*
ex fide, terrenam pacem appetit, in eoque defigit imperandi obediendique concordiam ciuium, vt ſit eis de rebus ad vitam mortalem pertinentibus, humanarum quædam compoſitio voluntatum: ſolaque illi *De ciuit. lib. 3. cap. 1.*
corporis mala perpeti timēt, qualia ſunt, fames, morbus, bellum, expoliatio, captiuitas, trucidatio, & ſi quæ ſimilia, quæ non faciunt malos: nec erubeſcunt inter bona quæ ſectantur ipſi eſſe mali, magisq. ſtomachantur, ſi villam habeant malam, quàm ſi vitam: quaſi hoc ſit hominis maximum bonum, habere bona omnia præter ſeipſum. At ciuitas cæleſtis, vel potiùs pars eius quæ in hac mortalitate peregrinatur, & *Lib. 19. cap. 17.*
viuit ex fide, etiamſi vtatur hac pace ſibi neceſſaria, donec mortalitas tranſeat; ad pacem tamen cæleſtem aſpirat, & ad illam adipiſcēdam refert, quicquid bonarum actionum gerit erga Deum & proximum: & humanarum voluntatum compoſitionem duntaxat tuetur & appetit, quantum ſalua religione conceditur. Poſtremò definitionem amicitiæ admittens Auguſtinus, *Epiſt. 155.*
quą dixit Cicero, amicitiam eſſe rerum humanarum & diuinarum cum beneuolentia & charitate conſenſionem: docet res humanas rerum diuinarum cognitione eſſe penſandas, ne plus eis tribuamus quàm modus earum iuſtiſſimus poſtulat: atque ita fieri, vt, inter quos nō eſt rerum diuinarum conſenſio, nec humanarum plena eſſe poſſit ac vera. Neceſſe eſt enim vt, aliter, quā oportet, humana ęſtimet, qui diuina contemnit: nec hominem rectè dili-

gere nouerit, quiſquis eum non diligit qui hominem
Lib. 10. de ciuit. cap. 4. fecit. Cùm igitur Deus noſtræ beatitudinis, & omnis appetitionis ſit finis; ad hoc debemus & à quibus diligimur duci, & quos diligimus ducere, ſi ei verè ſacrificare, & eius templa eſſe velimus. Eſt igitur præpoſterum & iniquum, priùs de conſtituenda Republica & ciuili pace cogitare, quàm bene ſit ordinata religio, pietatis, iuſtitię, cęterarumque virtutum fundamentum: & cæco admodum iudicio feruntur, qui temporali paci ita conſulendum putant, vt nihil aut parum ſint de vera religione ſoliciti, ſusque deque habent, ſintne homines Catholici, an Caluiniſtæ.

Fol. 54. *Malè exiſtimari, permitti debere in Gallia ſectarum in religione varietatem.*

CAPVT II.

MAleſuada hæc Politici opinio, manifeſtè confuſionem Babylonicam inducit. At quæ eſt
2. Cor. 6. conuentio (inquit Apoſtolus) Chriſti cum Belial? Quæ participatio iuſtitiæ cum iniquitate? Quæ ſocietas luci ad tenebras? Nolite iugum ducere cum infidelibus. Pacem quidem diligenter Chriſtus no-
Ioan. 14. bis commendat, ſed ſuam pacem. Non enim quo-
Matth. 10. modo mundus dat pacē (ait) ego do vobis. Non veni mittere pacem in terra, ſed gladium. Pax mundi inter eos exiſtit, qui iniquitati conſentiunt, vt quietè & commodis temporalibus fruantur: qualis eſt inter fures & latrones, & cōiuratio veriùs appellatur. Non
Iſaia 48. enim eſt pax impijs, dicit Dominus. Hanc ſoluere venit Chriſtus, quando Dei & proximi charitatem fudit in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum. Pacem verò diuinam commendat Apoſtolus, cùm ait:
Philip. 4. Pax Dei cuſtodiat corda veſtra & intelligentias veſtras: quod fit per ſinceram proximi dilectionem, &

in fide conſenſionem, quæ inter eos conſtare non poteſt, qui ſocietate vnius Eccleſiæ non cohærent, & fide diuiduntur. Qui igitur ſpe concordię, & pacis gratia, promiſcuam volunt eſſe religionem, præuaricatores ſunt & fidei proditores, atque intra Eccleſiæ ſepta ſtant contra Eccleſiam, & ad Catholicę religionis interitum, & ſtabiliendum hæreſum regnum, aſpirant. Sermo enim hęreticorum vt cancer ſerpit: & zizania, ſi negligantur, facilè obruunt ſementem. Cogitatio enim cordis humani intēta eſt ad malum omni tempore. Intellexit hoc qui ſcripſit, Docilis praui Romana iuuentus: & experientia didicimus quanto Eccleſiæ detrimento iam annis ſexaginta in Germania, & Gallia, Belgioque, fuerit hæreſis tolerata. Nam & innumeræ hominum myriades ad eam defecerunt, & plerique Catholici (ita lædunt vicina contagia) tanta laborant ignorantia, & rerum ſpiritualium faſtidio, vt exiguum ſibi fecerint reliquum Chriſtianiſmi guſtum. Nempe modicum fermentum totam maſſam corrumpit. Vna ſcintilla erat Arrius in Eccleſia Alexandrina: at quia ab initio extincta & oppreſſa non fuit, quantum conflauit incendium? Quod cùm magnam Orientis partem vaſtaret, audi vt ab eo Occidenti quoque metuerit Baſilius. Ad Italiæ enim & Galliæ Epiſcopos ſcribit hunc in modum: Metuimus ne quandoque malum hoc, acceptis viribus, inſtar flammæ per accenſam & ardentem materiam ſerpentis, ſeſeque effundentis, ſi quæ vicina ſunt corripuerit & abſumpſerit, corripiat & remotiora. Hoc enim hæreſeos malum cuncta depaſcitur, & periculum eſt, ne vaſtatis noſtris Eccleſijs, & ad ſanam incolatus veſtri partem ſerpat. Ideoque diuus Hilarius metuens ne prætextu pacis & quietis, Epiſcopi Catholici cum Auxentio Arriano, regio fauore freto, aliquam concordiam inirent, monet eos, vt tametſi

2. Tim. 2. *Geneſ. 6.* *1. Cor. 5.* *Epiſt. 70.* *Lib. cont. Arrian. & Auxēt.*

ſpecioſum eſſet pacis nomen,& pulchra vnitatis opinio, nullam tamen cum eo ſocietatem admitterent. Cauete (inquit) Antichriſtum. Malè enim vos parietum amor cepit. Malè Eccleſiam Dei in tectis ædificijsque veneramini: malè ſub his pacis nomē ingeritis. Montes mihi & ſiluæ, & lacus, & carceres, & voragines ſunt tutiores. Abſiſtite itaque ab Auxentio Satanæ angelo, hoſte Chriſti, vaſtatore perdito, fidei negatore. Mihi certè nunquam ille aliud quàm diabolus erit, quia Arrianus eſt. Neque pax aliquorum vnquam optabitur, niſi eorum qui ſecundùm patrum noſtrorum apud Nicęam tractatum, anathematizatis Arrianis, Chriſtum verum Deum prędicabunt. Mirū ſi non diceret nunc, ſi viueret, Hilarius: Mihi nunquam aliud erit quàm diabolus, qui Caluiniſta eſt vel Lutheranus. Neque mihi pax aliquorum vnquam optabitur, niſi eorum qui ſecūdùm patrum noſtrorum in Synodis œcumenicis tractatam fidem, Lutheranos & Caluiniſtas anathematizabunt. Ex his efficitur, non licere pro retinenda cōcordia & ſtabilienda pace Reipublicæ, de his quę fidei ſunt, aliquid aduerſarijs cedere, eámve imminuere, aut quouis modo immutare: quòd fides Chriſtum habeat authorem, Paracletum doctorem, Apoſtolos præcones & miniſtros. At ſi iniri pax quæpiam inter Catholicos & hæreticos debeat, neceſſe eſt iſtos integra illorum dogmata abiectis erroribus amplexari. Propterea reprehenditur Zeno Imperator, quòd per edictum, Pacificatorium appellatum, id egerit aliquando, vt tum Catholici de fidei veritate, tum hæretici Eutychiani de ſua vanitate, nonnihil cedentes, vnitatem quandam & pacem imaginariam amplecterentur. Nam vt vnà cum Catholicis Eutychi ille anathema indixit; ſic deciſionem Synodi Calcedonenſis, vnà cum hæreticis, parui facere videbatur. At Felix Romanus,

Euagr. lib. 3. cap. 30. 31.

cum

cum omnibus Occidentis,& pleriſque Oriētis Epiſcopis, propter hoc edictum, Zenonis communionem repudiauerunt,&decretis in Calcedonēſi Concilio editis,firmè & conſtanter adhęſerunt,vt ne ſyllabam quidem de rebus in eo definitis remittere, imò verò ne literę mutationem admittere voluerint. Quin etiam ab illis, qui eiuſdem decreta repudiabant,magna cum animi confidentia refugerunt, recuſaruntque penitus cum illis communicare. Eſt quidem vt infirmorum ſaluti cōſuleretur, & diſperſi colligerentur,ceſſum aliquando de legum & canonum aduerſus peccantes ſeueritate, ſed à fidei ſubſtantia & integritate nunquam vel latum vnguem diſceſſum. Hinc diuus Baſilius cùm à Valente rogaretur, vt propter exiguam dogmatis differentiam non fineret turbari pacem Eccleſiarum, reſpondit: Qui diuinis nutriti ſunt eloquijs, ne vnam quidem ſyllabam de diuinis dogmatibus corrumpi patiuntur. Et Chryſoſtomus tractans illud ad Romanos, Quod in vobis eſt, pacem cum omnibus habentes; Nemini,ait, des anſam, ſeu belli,ſeu diſſidij,ſiue Iudæo,ſiue Græco.Si verò alicubi pietatem labefactari videris,ne præponas concordiam veritati, ſed generosè perſiſtas ad mortem vſque. Propterea Chriſtianum dogma conclamatum fuiſſe ſcribit Hieronymus,& ſublatam Nicænam fidem, cùm in Concilio Ariminenſi Valentis & Vrſatij Arrianorum Epiſcoporum dolo, pacis conciliandæ prætextu, ſublatum fuit nomē Homouſion:cùm alioquin Catholici Epiſcopi Nicæni decretis ſyncerè adhærerent, & ſolius vocis omiſſione pacem retinendam cenſerent.

Theod lib. 7. cap. 6.

Cap. 12.

Fol. 34. 35. 36. *Falſò aſſeri, quietem, pacem, & concordiam ſtabilem inter religione diſſidentes retineri poſſe.*

CAPVT III.

PErfunctoriè admodum & otioſè Scripturam legiſſe oportet, qui pacem firmamque concordiam
Math. 12. credunt coire poſſe inter fide diſtractos. Omne enim regnum diuiſum contra ſe, deſolabitur; & omnis ciuitas vel domus diuiſa contra ſe, non ſtabit. Et Apo-
1. Cor. 1. ſtolus, Obſecro vos, ait, vt idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: manifeſtè docens, procliuè admodum eſſe, inter eos naſci diuiſionem, qui in eandem fidem non conſpirant: tantoq. magis voluntatibus diffidere, quanto religio rebus ceteris magis debet eſſe cordi. Quòd ſi verè dixit Cicero, Idem velle idemque nolle, ſtabilem firmamque eſſe amicitiam; quænam hæreticis cum Eccleſia Catholica conſtare poteſt concordia, quam ſummo piaculo
Pſal. 84. dilaniant & diſcerpunt? Adhæc, Si iuſtus ex fide viuit; & ſe pax & iuſtitia exoſculantur: nihil eſt quod pacificorum nomine glorientur, qui & fide & charitate fraternitatis ſunt deſtituti. Sed omiſſis rationibus ex Scriptura petitis, animaduertamus duntaxat hæreticorum tam veterum quàm nouorum res geſtas, vt aſſertionis huius inſipientiã detegamus. Non eſt ignotum, apud Heluetios, pagos Catholicos cum Tigurinis & Bernatibus infeſtiſſimis ſignis concurriſſe, ac tandem anno Domini 1531. menſe Octobri, Zuinglium medio exercitu gladium vibrantem, & vociferantem, Euangelium ſitire ſanguinem, lethalibus vulneribus acceptis, eſſe confectum. Quot cladibus per Anabaptiſtas, & præſertim Lutheranos afflicta fuit Germania? Notum eſt ex temporum noſtrorum hiſtoria, flagraſſe anno 1525. ruſticorũ bellum

liber-

libertatis Euangelicæ prætextu, clero, nobilitati, & magiſtratibus funeſtiſſimum: quo ex rebellibus tandem, duce Thoma Muncero, ad centum, & triginta milia ceciderunt. Non eſt igitur quod Germanis & Heluetijs tantam inter hæreſes tranquillitatem Politicus gratuletur. Nam quòd illi nunc armis poſitis conquieſcunt, propterea fieri exiſtimo, quòd diutinis calamitatibus tantùm non oppreſſi, vel certè pertinaciſſimo in religione diſſidio cōflictati, vſque adeò errorum caligine ſunt offuſi, vt omnis penè apud eos extincta ſit religio. Neque perſtare, vel ſecura eſſe pax poteſt, vbi oppreſſis Lutheranis, Caluiniſtæ conantur rapere principatum. Quanta autem ſit apud Anglos hæreticorum cum Catholicis concordia, illud conuincit, quòd hæretica Regina multos iam annos non ceſſat in Catholicæ fidei cultores ſumma crudelitate graſſari, vt impunè prædonem potiùs & ſacrilegum eſſe liceat, quàm Catholicũ. Pari furore in Scotia inſanitur. Ardet denique Gallia inteſtinis diſſidijs, & in viſcera ſua crudeliſſimè ſæuit. Poſtremò Belgium noſtrum certam poſteris faciet fidẽ, quantæ furiæ, quantæque intemperies extiterit hæreticorum in Catholicam Eccleſiam. Iam ſi libet ad ſuperiora tempora recurrere, ſcribit Ioſephus, Iudã Gaulonitem & Saddocum Pharizæum, nouæ cuiuſdam philoſophiæ, circa tempus terrenę Chriſti natiuitatis, introductores, quæ ſitis opinionum ſuarum amatoribus, atrocibus ſeditionibus & tumultibus repleuiſſe Rempublicam: & malorum futurorum, quibus & templum exciſum eſt, & Iudæa Romanorum iugum ſubijt, radices peſſimas plantauiſſe, per inſolentiam inconſuetæ philoſophiæ. Politicus verò noſter diſertè teſtatur; tumultus omnes, qui ſub Conſtantini filijs in Oriente ferbuerunt, Arrianos excitaſſe: rariſſimeque contigiſſe, vt vera Eccleſia perſecutionem

Lib. 18. Antiquit. cap. 1.

commonuerit. Teſtimoniũ hoc ab hoſte profectum, veritate nititur, & aduerſus omnes hæreticos valet: qui enim vnum nouerit, omnes nouit. Sanè Aſcholius Theſſalonicenſis Epiſcopus, refertur apud Nicephorum, docuiſſe Theodoſium, propterea Occidentem ſub ea tempora à diſſidijs & perturbationibus fuiſſe liberum, quòd Conſtantinus & Cõſtans, Conſtantini Magni filij, ſucceſſoresque deinde eorum Valentinianus & Gratianus, patriam fidem integram conſeruaſſent: in Orientem autem varijs ex partibus hoc malum perueniſſe dixit, quòd hæreſis author & dux Arrius, Alexandriæ, blaſphemiæ & maledicentiæ venenum euomuerit: poſt hunc autem ſectatores eius Prouincijs diuerſis ſurrexiſſe, qui malè iacta zizania, ſiniſtra irrigatione longo tempore fouerint, accedentibus & Conſtantij fauore, & poſtmodum extrema Valentis improbitate. De ijſdem hæreticis ſcribit Baſilius in hunc modum: Perſecutio nos apprehendit, perſecutionum omnium grauiſſima. Abiguntur enim Paſtores, vt greges diſpergantur; paternis ſedibus abiguntur pij, & ad ſolitudines migrare coguntur: Epiſcopi ſola intercedente calumnia damnantur, & ſupplicijs traduntur. Exilia preſbyterorum iſta comitantur, totiusque Cleri depopulationes: gemitus plebis, lachrymæ continuæ, ſonitus lamentantium in ciuitate, ſonitus in agris, in vijs, in ſolitudinibus: domus precationum clauſæ ſunt: altaria cultu ſpirituali vacant: nulli ampliùs Chriſtianorum cœtus, nulla ampliùs doctorum præſidentia: ceſſarunt doctrinæ ſalutares. Diuus Ambroſius, crudeliſſimum Euſebij Vercellenſis Epiſcopi martyrium, ab Arrianis editum, prolixè recenſet. Ad hæc Victor Vticenſis (vt cæteros omittamus) elegantiſſimis libris crudelia & ſacrilega Arrianorum facinora perſcribit. Donatiſtarum item in Catholicos, ipſumq. tremendum

Lib. 12. cap. 6.

Epiſt. 70.

Serm. 69.

dum

dum Sacrificiũ, rabiem, Optatus Mileuitanus contra Parmenianum,& Auguſtinus multis locis, in lucem proferunt diligenter. At verò Nicephorus de quodã Timotheo Æluro, Eutychiano, ſcribit, quòd cùm monaſticam vitam egiſſet, & Alexandrinæ Eccleſiæ presbyter eſſet,& iam Epiſcopatus Alexandrini cupiditate perditiſſimè flagraret, per hæreſis ſuæ conſortes,Proterium virum ſanctiſſimum, Alexandriæ Patriarcham, cùm in ſacroſanctum Baptiſterium cõfugiſſet,crudelem in modum ferro in viſcera eius adacto,iuſſerit trucidari. Illi deinde ex fune ſuſpenſum, paſſim per publicam viam rapuerunt, cadaueri eius,vt homines furibundi,inſultantes. Et poſtquam id per omnem vrbem diſtraxere, poſtremò igni etiam vſtularunt,cinere qui ſuperfuit in aërem diſiecto, viſceribusque eius crudis (nam & ab hoc facto non abhorruerunt)deguſtatis. Cæterùm quia diuerſarum religionum conſenſionem, Auguſtini authoritate confirmare molitur aduerſarius, refero hîc apertam ſanctiſſimi doctoris ſententiam, ad Vincentium Rogatiſtam. Quod ad vos(inquit)attinet, mitiores quidem eſſe videmini, quia cum Circuncellionum immaniſſimis gregibus non ſæuitis: ſed nulla beſtia,ſi neminẽ vulneret, propterea manſueta dicitur, quia dentes & vngues non habet. Ita enim eſtis numero exigui,vt mouere vos contra aduerſarias vobis multitudines nõ audeatis, etſi cupiatis. Et contra literas Petiliani: Quia vel ipſas leges (ait)vel in uidiam formidatis, vel ad reſiſtẽdum impares eſtis,nõ dico aduerſus tot homines, ſed aduerſus tot catholicas Gentes, etiam de manſuetudine gloriamini,quòd ad veſtram partem neminem cogatis.Iſto modo etiam miluus,cùm pullos rapere territus non potuerit,columbam ſe nominat. Vbi enim potuiſtis,& non feciſtis? Vnde oſtenditis quòd plura

Lib. 2. contr. Parmen.

Lib. 15. cap. 16.

Epiſt. 48.

Lib. 2. cap. 83.

faceretis,ſi poſſetis. Quādo Iulianus, Chriſti inuidés paci, vobis baſilicas reddidit vnitatis, quæ ſtrages à vobis factæ ſunt, quādo vobiſcū, apertis templis ſuis, etiam dæmones exultabant? &c. Et in Pſalmum 54. ad verſiculum vltimū: Circuncellio (inquit) fert fuſtē, fert fundibalā, fert ſecurim, fert lapides, fert lanceas. Et iſta portātes, vbique quà poſſunt, euagantur, ſanguinem innocentiū ſitiunt. Quæro autem ego ab eis, quādo Maximianiſtę (ſchiſmatici ex ſecta Donatiſtarum) fuderūt corporis ſanguinē? non quia & ipſi non funderent, ſi eſſet talis multitudo quæ funderet; ſed propter timiditatem paucitatis ſuę, magis aliquid ab eis paſſi ſunt, quàm ipſi tale aliquid aliquādo fecerunt. Deniq. Optatus, qui Auguſtinum aliquot annis præceſſit, diſertè docet in vniuerſum, quænam ſpes affulgere poſſit Catholicis, ineundæ pacis & concordiæ cū hæreticis, vbi de Catholicis quos Donatiſtæ aut factione, aut ſubtilitate deceperant, & ſuos fecerant:
Lib. 6. Non ſolū (ait) maſculi, ſed & feminæ, ex ouibus ſubitò facti ſunt vulpes, ex fidelibus perfidi, ex patiētibus rabidi, ex pacificis litigantes, ex ſimplicibus ſeductores, ex verecundis impudētes, feroces ex mitibus, ex innocentibus malitiæ artifices. Senſit igitur Optatus, neque ſexus infirmitatem, neque vllā ſanctitatis profeſſionem, hęreticorū furori metam poſſe figere: idque Apoſtoli authoritate fretus, cōfidenter pronunciauit, apud quem eſt huiuſmodi hęreticorum
2. Tim. 3. deſcriptio: Erunt in nouiſſimis diebus homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, ſceleſti, ſine affectione, ſine pace, immites, ſine benignitate, proditores, proterui, tumidi, habētes ſpeciem pietatis, virtutem autem eius abnegātes. Et Chriſtus
Matth 7. Dominus, hæreticos ſpinas appellat, & rapaces lupos,
Ioan. 10. Pſal. 90. fures & latrones, Dauid etiam dracones: vt exactam eorum cognitionem aſſecuti, nullo eorum aſtu, ſimulatione,

latione, pietatis ſpecie, cõcordiæ pollicitatione, nobis imponi patiamur. Sunt enim iſta ouium veſtimenta, quibus lupinam feritatem contegunt: ac meminiſſe oportet, terribiles illas locuſtas ſimiles equis paratis ad prælium, hæreticorum in Apocalypſi typum gerentes, habere quidem facies tanquam facies hominum, & capillos ſicut capillos mulierum (præferunt enim illi multã humanitatem, & ſplendidis promiſſis facilè Catholicos onerant) attamen dentes earum ſunt ſicut dẽtes leonum; ſtatim enim depoſito pietatis fuco, vbi numero & viribus conualuerint, abſque perſona lupos, & leones, & tyrannos agunt. An fortè ſecuritatem præſtabunt, ſi iuramentis nobis aſtringantur? at tam probè illud priſcorum hæreticorum, Iura, periura, ſecretum prodere noli, in praxim ab iſtis reuocatur, vt vulgaris ſit eis ludus, reſcindere iuramenta. Habentque præ manibus ~~Michaëlem~~ Machiauellum, huius cõſilij ſubminiſtrum. Docet enim Principes (ac de cæteris hominibus facilè patitur idẽ haberi iudicium) leonis & vulpis agere perſonas; vtque ſua conſilia ſtabiliant, poſſe fidem & charitatem religionemque peſſundare: vtilem frequenter eſſe perfidiam, ſatque eſſe foris probum videri. Atque vtinam plerique tepidè Catholici, his authoribus adducti, non exiſtimarent, pro gradus fortunarumque ſuarum defenſione, poſſe non grauatè religionem in diſcrimen adduci: reluctante licet Chriſto, qui ſe indignum pronunciauit, qui ſibi patrem & matrem, vel vxorem, vel etiam animam ſuam, anteponit. Certè hæretici Belgæ, ducem ſecuti Principem Auriacum, ingenioſum admodum periuriorum & fraudum artificem, fœdere tam arcto ſe aliquando Catholicis obſtrinxerunt, vt iurarent ſe eorum vitam, incolumitatem, fortunas, & Catholicam religionem, omnibus viribus ex animo defenſuros. At quanta id

Apocal. 9.

Euſeb. lib. 6. cap. 30.

Lib. de Principe.

Matth. 10.

fide præſtiterunt? Antuerpia ſanè (ne quid amplius adijciam) vbi præclara hæc conſilia agitabantur, & ſolidæ inconuulſa que pacis iaciebantur fundamenta, non multo pòſt tempore, ſe nimiũ hæreticis fuiſſe credulam, ingemuit, & Eccleſijs omniq. cultu Chriſtiano, necnõ & temporaria pace ſpoliatam, ſera pœnitentia defleuit. An fortè quia acerrimis diſcordijs inter ſe laborant hæretici, quietem ex mutuis eorum diſſidijs poſſumus expectare? Prouidit quidem Deus hæreticorum pugnam, vt imbecillior ſit eorum impetus aduerſus Eccleſiam, & nonnihil à certamine reſpiret: attamen quemadmodum Herodes & Pilatus, licet hoſtiliter diſſiderent, vna tamen voluntate in Chriſti necem conſpirauerunt; ita illi coniunctiſſimis ſemper mentibus Eccleſiam oppugnant, eiuſque diuexandæ pari flagrant cupiditate. Significauit Cap.9. hoc Iſaias cùm dixit: Vnuſquiſque carnem brachij ſui vorabit, Manaſſes Ephraim, & Ephraim Manaſſen, & ipſi ſimul contra Iudam. Ac ne quid pacatius ſperari ab eis in poſterum poſſe videatur, multis libri Fol.17.18. 82.101.102. ſui locis nobis minas intentat Politicus, ac velut claſſicum canit, vt ab hęreticis monaſteria incendantur, diripiantur cleri opes, & ad laicos Eccleſiæ prædia traducantur, & ſubditi in dominos inſurgant conatibus ſuis reſiſtentes: palamque gloriatur, neque Papæ authoritatem, neque Hiſpanicam potentiam, neque Catholicos omnes effecturos vnquam, vt non ſtabiliatur Hughenotorum imperium. Denique ſuo Fol.42. ſibi iugulum mucrone petens, fatetur ægrè admodum ei cum hominibus conuenire poſſe, qui aduerſari Deo non verẽtur. At quis Deo magis aduerſatur, quàm qui agrum Eccleſiæ zizanijs opplet, & Dei ſementem Apoſtolico labore terræ commiſſam, & vicaria ſuccedentium ſacerdotum opera rigatam, opprimere laborat?

Non poſſe Principes Chriſtianos impunitatem hæreticis proponere, neque cum eis vnionem & pacem conſtituere: eiſque incumbere ex officio, quantum in ipſis eſt, hæreſes extinguere.

CAPVT IIII.

CVm iubet Apoſtolus fieri orationes, poſtulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & ijs qui in ſublimitate conſtituti ſunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus: non vult intelligi, ciuili poteſtati non alium eſſe propoſitum ſcopum, quàm vt ſubditum ſibi populum in pace & tranquillitate temporali tueatur; ſed qualem tranquillitatem procurari velit, explicat, cùm ait: Vt tranquillam & quietam vitam agamus, in omni pietate & caſtitate. Tametſi igitur ciuilis poteſtatis immediatus finis, ſit pax temporalis, & iuſtitię defenſio; attamen Chriſtiani Principis officium eſt, ita principatum gerere, vt ad Dei gloriam, & pacem æternam fidelium dirigatur: ac proinde ea ſubmoueat, quæ ab hac pace conſequenda homines auertunt. Hanc ab eis ſeruitutem exigit Dauid, Et nunc, inquiens, Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Seruiunt autem Reges Domino in quantum Reges ſunt, cùm ea faciunt ad ſeruiendum illi, quæ nõ poſſunt facere niſi Reges; quæque contra Domini iuſſa ſunt, religioſa ſeueritate prohibendo. Aliter enim ſeruit Rex quia homo eſt, aliter quia etiam Rex eſt. Quia homo eſt, ei ſeruit viuendo fideliter: quia verò etiam Rex eſt, ſeruit leges iuſta præcipientes, & contraria prohibentes, conuenienti vigore ſanciendo: ſicut ſeruiuit Ezechias, lucos & templa idolorum, & illa excelſa, quæ contra Dei præcepta fuerant conſtructa, deſtruendo: ſicut ſeruiuit Ioſias, talia & ipſe faciẽdo: ſicut

1.Tim.2. *Pſal.2.* *Aug. epiſt. 50.* *4.Reg.18.* *4.Reg.23.*

Ionæ 3. ſicut ſeruiuit Rex Niniuitarum, vniuerſam ciuitatem ad placandum Deum cōpellendo. Poſtea enim *Pſal.71.* quàm cœpit impleri quod ſcriptum eſt, Et adorabūt eum omnes Reges terræ: quis mente ſobrius Regibus dicat, Nolite curare in regno veſtro, à quo tueatur vel oppugnetur Eccleſia Domini veſtri: non ad vos pertineat in regno veſtro, quis velit eſſe ſine religioſus, ſiue ſacrilegus: quibus dici non poteſt, non ad vos pertineat in regno veſtro, quis velit eſſe pudicus, quis impudicus? Cur enim, cùm datum ſit diuinitus homini liberum arbitriū, adulteria legibus puniantur, & ſacrilegia permittātur? Quis igitur ſanæ mentis exiſtimet, pacta & vniones Catholicorum cum hæreticis, cum Lege Dei conſentire? Si enim grauiter à Domino correptus eſt angelus ſiue præpoſitus *Apoc. 2.* Eccleſiæ Thyatiræ, quòd permitteret Iezabel, quæ ſe dicebat Prophetam, cùm non eſſet, docere & ſeducere ſeruos ſuos: ſimiliter & angelus Pergami, quòd tenentes doctrinam Nicolaitarum, timore humano aut animi perturbatione ab Eccleſiæ corpore non ſepararet: quid iam Dei authoritate diceret Ioannes in eos qui non ſolùm tolerādas hæreſes, ſed etiam tœdera ſocietatis cum hæreticis ineunda cenſent, cùm Dei Lege iubeamur peccantes arguere, & incorrigibiles Eccleſiæ denunciare, vt, ſi pergant eſſe refracta- *Roman. 13.* rij, tanquam ethnici & publicani habeantur: & non ſine cauſa iudex gladium portet, vindex in iram ijs qui malè operantur? An non eſt monſtro & prodigio ſimile, Chriſtum cum Satana, agnos cum lupis, fideles cum perfidis, iuſtos cum furibus & latronibus, ſanos cū mortifera lue correptis, vnire? An non eſt proditio Catholicorum, cum ijs qui Eccleſiæ caſtra iugiter oppugnant, & expugnare etiam meditantur, cū inferi portis, apoſtatis, & deſertoribus, adeo- *2. Par. 19. 20.* que crucis inimicis, conſpiratio? Nónne Ioſaphat à Pro-

Propheta ſeuerè meruit increpari, quòd Ochoziæ & Achab idololatris præberet auxilium,& his qui oderunt Dominum,amicitia iungeretur? Non eſt hoc à Domino conſilium,ſed à tenebrarum principe, qui per Iulianum apoſtatam, oportunum ſuæ impietatis inſtrumentum,religionum omnium libertatem ſanciuit,ad certiſſimam fidei Catholicæ perniciẽ & peruerſionem. Quid autẽ,ſurgentibus hæreſibus, Chriſtianis Principibus ſit agendum;non ex noſtris ſomnijs, ſed ex Dei lege colligamus. Si ſurrexerit(dicit Dominus)in medio tui prophetes,& dixerit tibi; Eamus & ſequamur deos alienos quos ignoras, & ſeruiemus eis: propheta ille interficietur,quia locutus eſt,vt vos auerteret à Domino Deo veſtro. Si tibi voluerit perſuadere frater tuus, aut filius tuus, vel filia, ſiue vxor quæ eſt in ſinu tuo,aut amicus quem diligis vt animam tuam, clàm dicens; Eamus vt ſeruiamus dijs alienis, quos ignoras tu & patres tui: non acquieſcas ei,nec audias, nec parcat ei oculus tuus, vt miſereatis,& occultes eum,ſed ſtatim interficies. Lapidibus obrutus necabitur, quia voluit te abſtrahere à Domino Deo tuo. Et Zacharias, ſic præualituram in terra veritatem noui Teſtamenti tempore vaticinatur, vt pater & mater obliuiſcantur parentum, vt Dei retineant ſeruitutem, & proferant contra filium mortis ſententiam;& non expectato publico iudicio, pereant qui falſa docent vel profitentur, ſententia propinquorum. Erit (inquit) cùm prophetauerit quiſpiam vltrà,dicent ei pater eius & mater eius, qui genuerunt eum: Non viues, quia mendacium locutus es in nomine Domini. Et configent eum pater eius & mater eius,genitores eius, cùm prophetauerit. Nulla igitur ratio patitur, vt à poteſtate gladij, quem gerũt Principes, prę alijs ſceleratis hominibus hæretici eximantur, qui tanto ſunt cæteris magis crimi-

Deuter, 13.

Hieron. in Zachar.

Cap. 13.

criminoſi, quòd occultiùs & grauiùs inſidiatur, non modò terrenis bonis, ſed etiam cæleſtibus & æternis. Ad hæc nunquam eos fore Principibus morigeros, fidem nobis Apoſtoli faciunt, cùm eos inobedientes appellant, & dominationem ſpernere, maieſtatemque, ſiue ſuperiores poteſtates blaſphemare, aſſeuerant. Denique noſtris inducijs aliud nihil efficietur, quàm vt vires ſuas confirment, & venenum colligant, quod poſtmodum violentiùs euomant. Id quod de Arriana ſui temporis hæreſi conqueritur Hilarius: Antea, inquiés, in obſcuro, & in angulis Chriſtus ſecundùm naturam Dei eſſe Filius negabatur, & eſſentiæ inops paternæ: at verò nunc publicæ authoritatis profeſſione hæreſis prorumpens, id quod antea furtim muſſitabat, nũc victrix gloriatur. Magnus igitur nunc nos animi ſtupor occupauit, vt, cùm ſcelera cætera vindicanda cenſeamus, ſolam hæreſim vigere velimus impunitam.

Epiſt. Iuda.

Lib. de Synodis.

Cæterùm vt hæreſum incrementis efficaciùs occurramus, & eius impetum validioribus repagulis coërceamus, illud etiam ſtudioſè agendum eſt, vt errorum doctores, & auditores, eſſe non ſinantur. Eſt enim incredibilis in iſtis aurium pruritus, & in illis linguæ petulantia: quo nomine in Apocalypſi refert Ioannes, ſe vidiſſe ex ore beſtiæ tres ſpiritus immundos exire, in modum ranarum; hæreticos ſignificans, quòd è paludibus ſuis limoſis, inconditis & importunis clamoribus, fidelibus obſtrepant, & nõ veram ſapientiam, ſed vanam & mendacem obtrudere non ceſſent. Illi ijdem & equis illis ſignificantur, qui dæmones habent inſeſſores & rectores, quorum ex ore procedens ignis, & fumus, & ſulphur, tertiam hominum partem occidit. Poteſtas enim equorum eſt in ore eorum: quia peſtifero ſuo ſermone, innumeris hominibus ſunt exitio, & formidabilior eorum eſt

Cap. 16.

l.ngua,

lingua, quàm Principum armatorum potentia. Hinc Carolus Quintus, inuictiſſimus Imperator, potentiſſimos Principes pleriſque locis debellauit, ſed Lutherum vilem monachum, & abiectam nebulonum fæcem, quorum in ore erat poteſtas eorum, cùm tot regnis dominaretur, expugnare & ſuperare non potuit. Ideoque magna ex parte in Germania profligatam eſſe religionem Catholicam, etiamnum dolemus. Italia verò & Hiſpania, quòd magno ſtudio, & ſuperiorum poteſtatum inſigni prouidentia, horum terribilium equorum fremitus compeſcant, ranaſque vel non admittant, vel extinguant, florentem retinent religionem, & non niſi paucos eoſque latentes habent hæreticos: & à bellorum ciuilium incommodis liberæ, alta pace & quiete fruuntur. Rerum igitur euentus palàm teſtatur, verè à Leone Magno eſſe pronunciatum, aliter res humanas tutas eſſe nō poſſe niſi quæ ad diuinam confeſſionem pertinent, & Regia & Sacerdotalis defendat authoritas: & Principes quieto prouinciarum ſuarum iure potiri, & imperia, Chriſti dextera defendi, cùm inconcuſſum tuentur Eccleſiæ ſtatum. *Epiſt. 37.* *Epiſt. 25. 26.*

Deo placuiſſe Principes, & gloria opibuſq; auctos fuiſſe, qui Eccleſiam & religionem defenderunt: diſplicuiſſe verò, & diuinam vltionem meruiſſe, qui eam aduerſus hæreticos tueri neglexerunt, vel etiam ei ſunt aduerſati.

CAPVT V.

CHriſtianis Principibus gloriæ Dei & Eccleſiæ defenſionem potiùs quàm temporalium Reipublicæ commodorum procurationem incumbere, etiam illud oſtendit, quod ab Imperatore in eius conſecratione à Pontifice petitur, imò & præſcribitur:

 tur:

tur: Accipe(inquit)gladium,authoritate Dei omnipotentis,& beatorum Apoſtolorum conſecratū, noſtræ benedictionis officio tibi conceſſum, in defenſionem ſanctæ matris Eccleſiæ diuinitus ordinatum, vt per eum vim æquitatis exerceas, & ſanctam Dei Eccleſiam, eiuſque fideles propugnes, atque protegas: neque minùs ſub fide falſos, quàm Chriſtiani nominis hoſtes extenues atque diſpergas. Sed & illud Principis Chriſtiani oſtendit officiū, quod Deus
Cap.17. in Deuteronomio lege conſtituit, vt Rex, quando ſederet in regni ſui ſolio in Iſrael, deſcriberet ſibi Deuteronomium in volumine, accipiens exemplar à Sacerdotibus Leuiticæ tribus, & haberet ſecum, legeretque illud omnibus diebus vitæ ſuæ, & diſceret timere Deum ſuum, & cuſtodire verba & cæremonias eius quæ in Lege præcepta ſunt: non tantùm vt Rex ipſe verba Legis cęremoniaſque cuſtodiret, ſed etiam vt eius imitatione & authoritate, populus religiosè Deum coleret. Quo autem id fructu faceret, oſtendit quod ſequitur: Vt longo regnet tempore, ipſe, & filius eius ſuper Iſrael. Quanta ſanè potentia & gloria polluerint Dauid, Salomon, Ezechias, Ioſias, alijque inſignes Legis huius cuſtodes, docent Regum & Paralipomenon hiſtoriæ. Ac de Dauide, Sapiens quo-
Eccli.47. que, Dauid, inquit, cum leonibus quaſi cum agnis: & in vrſis ſimiliter fecit, ſicut in agnis ouium in iuuentute ſua. Contriuit inimicos vndique, & extirpauit Philiſtijm contrarios, vſque in hodiernum diem. In omni opere dedit confeſſionem ſancto, & excelſo in verbo gloriæ, De omni corde ſuo laudauit Dominum, & dilexit Deū qui fecit illum, & dedit illi contra inimicos potentiam. Et ſtare fecit cantores contra altare, & in ſono eorum dulces fecit modos. Poſt ipſum ſurrexit filius ſenſatus, & propter ipſum deiecit omnem potentiam inimicorum. Et de Ioſia: Ipſe
Cap.48.

eſt directus diuinitus in pœnitentia gentis, & tulit abominationes impietatis, & ad Dominum gubernauit cor eius, & in diebus peccatorum corroborauit pietatem. De impijs verò Regibus Iuda vide quid ſequatur: Præter Dauid, inquit, & Ezechiam, & Ioſiam, omnes Reges peccatum commiſerunt: nam reliquerunt Legem altiſſimi Reges Iuda, & contempſerunt timorem Dei. Dederunt regnum ſuum alijs, & gloriam ſuam alienigenæ genti. Incenderunt electam ciuitatem ſanctitatis, & deſertas fecerunt vias ipſius in manu Hieremiæ. Ieroboam verò in tantam prolapſus eſt impietatem, vt decem tribus Iſrael à veri Dei cultu ad idololatriã his verbis abduxerit: Nolite vltrà aſcendere in Hieruſalem. Ecce dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti. Poſuit vitulum aureum in Bethel, & alterum in Dan, & factum eſt verbum hoc in peccatum. Ibat enim populus ad adorandum vitulum vſque in Dan. Et fecit phana in excelſis, & Sacerdotes de extremis populi, qui non erãt de filijs Leui. Propterea Ahiæ Prophetæ verbis, durum hunc nuncium accepit: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael; Quia exaltaui te de medio populi, & dedi Ducem ſuper populum meum Iſrael, & non fuiſti ſicut ſeruus meus Dauid, ſed operatus es malè ſuper omnes qui fuerunt ante te, & feciſti tibi deos alienos & conflatiles, vt me ad iracundiam prouocares, idcirco ecce ego inducam mala ſuper domum Ieroboam, & percutiam de Ieroboam mingentem ad parietem. Qui mortui fuerint de Ieroboam in ciuitate, comedent eos canes: qui autẽ mortui fuerint in agro, vorabunt eos volucres cæli. Et euerſa eſt domus Ieroboam, & deleta de ſuperficie terræ. Vt autem & noui Teſtamenti hiſtorias attingamus, quiſquis Eccleſiæ Chriſtianæ res geſtas diligenter conſiderabit, ſi non præiudicio fuerit occupatus, neque cæco par-

Marginal notes: *3. Reg. 12.* (beside "ipſius in manu Hieremiæ"); *Cap. 14.* (beside "rum hunc nuncium accepit"); *Cap. 13.* (beside "vorabunt eos volucres cæli")

tium ſtudio rapiatur, facilè perſpiciet Græcum Imperium, cuius ne veſtigium quidem vllum iam exſtat, funditus fuiſſe collapſum, propterea quòd Græci Imperatores, repudiata fide Catholica, hæreſum patronos ſe præbuerunt, ſanctorum reliquias & ſacras imagines prophanauerunt, tandemque à ſede Apoſtolica & Catholica Eccleſia prorſus defecerunt: vt magno merito illud Imperium Turcicæ tyrannidis iugum iam pati videamus. Contrà, ad Gallos & Germanos tranſmiſſa eſſe auguſtiſſimi Imperij ſceptra, propter religioſè defenſam Eccleſiam, eiuſque hoſtes viriliter debellatos, manifeſta rerum fides cogit vt fateamur. Ecquid tandem hac tempeſtate, Germanos, Anglos, Gallos, Belgaſque, tot tēpeſtates contriuere, niſi quòd Principes quidam, quos Eccleſiæ

Iſaia 49. nutritios eſſe oportebat, ſe hæreticorum exhibuerunt fautores & protectores? Vt non miremur florentiſſimorum olim Imperiorum gloriam concidiſſe, cùm

Iſaia 60. vaticinatus ſit Iſaias, peritura regna quæ non ſeruierint Eccleſiæ; & Gentes ſolitudine vaſtandas, eiuſdem ſacrilegæ defectionis participes. Hinc meritò

Niceph lib. 14. cap. 35. Cyrillus laudat pientiſſimos & Dei amantiſſimos Principes, Theodoſium & Valentinianum, quòd rectam conſeruarent fidem, & præcipuam de ſanctis Eccleſijs curam gererent, idque vt ſimul præclaram in æuum gloriam haberent, & celeberrimam Imperij ſui adminiſtrationem redderent. Quibus etiam ipſe virtutum Dominus, manu liberali, hoc nomine bona tribuit: ſimulque dedit, vt & aduerſarijs imperarent, & victoriam ab eis reportarent. Non enim fallit is qui dicit: Viuo ego, dicit Dominus, quoniam glorificantes me, glorificabo.

Menda-

Mendacium eſt, Conſtantinum & Theodoſium, ſapientiſſimos & potentiſſimos Imperatores, Paganos, Iudæos, & Arrianos, ſua quemq; diſciplina & conſcientia permiſiſſe. *Fol. 35. 36.*

CAPVT VI.

FRaudem legentibus facit Politicus, cùm, vt ſibi authoritatem conciliet, ſapientiſſimos Imperatores teſtes producit, deſperans poſſe legi conſtitutas ab eis aduerſus hæreticos leges. Refellemus igitur & prodemus in lucem aduerſarij vanitatem, ſi primùm oſtenderimus, non eſſe parem infidelium & Iudæorum cum hæreticis cauſam. Infideles etſi ſeueris legibus idola colere, & blaſphemare Deum vetentur, non tamen coguntur inſeri Eccleſiæ Chriſtianæ, neque fidem admittere, quæ non niſi voluntatis conſenſu ſuſcipitur. Diligenter autem ab Eccleſia cum eis agitur doctrina, diſputatione, & miraculorum vſu, vt Chriſtianiſmum amplectantur. Quod priuſquam faciant, citra periculum inter Chriſtianos tolerantur, quibus iam non imminet ab idololatria & infidelitatis ſuperſtitione periculum, tenebris Euangelij luce diſſipatis. Similiter Iudaicas obſeruationes, reuelata iam fide, impletiſque per Chriſtum Legis Moſaicæ figuris, noui Teſtamenti beneficio ſubmotas & abolitas eſſe, ſatis ſuperque Chriſtianis eſt perſuaſum, minimeque timeri debet ex eorum ſocietate contagium. Ad hæc fidem noſtram illi vel nolentes confirmant, dum veteris Teſtamenti Scripturas, quæ cum Euangelicis & Apoſtolicis ſummo conſenſu conſpirant, & rerum noſtrarum continent Prophetiam, Deum habere authorem aſſeuerant. Hæretici verò, quia fraudi prætexunt Euangelij nomen, & ex profeſſo à fide nos auocãt (propter quod, Euangelium conuertere, ſiue peruertere dicũtur) & Chri- *Galat. 1.*

ſtianum nomen aliaque pleraque nobiſcum habent communia: procliue eſt vt Catholicos ipſo contagio conuerſationis inficiant, vti experientia iam diuturna didicimus. Nunc ad Conſtantinum veniamus, quem cum hæreticis diſſimulaſſe, iſte tantopere co-
Epiſt. 48. natur perſuadere. Teſtis eſt Auguſtinus, pœnam decem librarum auri ſtatuiſſe Conſtantinum in hæreticos: & loca congregationum Donatiſtarum, resque vnitati peruicaciter reſiſtentium, fiſco vendicaſſe.
Niceph. lib. 8. cap. 25. Extat & iſta in hæreticos Conſtantini conſtitutio: Placitum nobis eſt, Arrium & Arrij ſuffragatores, Porphyrianos nominari, vt, quorum imitati ſunt mores, eorum quoque obtineant appellationes. Si quod autem ſcriptum ab Arrio compoſitum reperiatur, vt igni id tradatur volumus: vt non modò improba eius doctrina abrogetur, verùm etiam ne monumentum quidem aliquod eius relinquatur. Illud equidé prædictum volo, ſi quis libellum aliquem ab Arrio ſcriptum celare, nec continuò igni comburere deprehenſus fuerit, ſupplicium mortis eſſe conſtitutum.
Cod. de ſum. Trinit. Quanto autem ſtudio Theodoſius aduerſus hæreticos defenderit Catholicam fidem, oſtendit eius, & Valentiniani Gratianique in hæc verba conſtitutio: Cunctos populos, quos clementiæ noſtræ regit Imperium, in tali volumus religione verſari, quam diuinum Petrum Apoſtolum tradidiſſe Romanis, religio vſque adhuc ab ipſo inſinuata declarat, quamque Pontificem Damaſum ſequi claret, & Petrum Alexandriæ Epiſcopum, virum Apoſtolicæ ſanctitatis: reliquos verò dementes veſanosque iudicantes, hæretici dogmatis infamiam ſuſtinere: diuina primùm vindicta, pòſt etiam motus noſtri, quem ex cœleſti arbitrio ſumpſerimus, vltione plectendos.
Eodem Cod. Eſt eius & aliud edictum huiuſmodi: Sancimus, vt, quęcunque Porphyrius propria exagitatus inſania, aut quiuis

quiuis alius aduerſus piam Chriſtianorum religionem conſcripſit, apud quemcunque inuenta fuerint, igni tradantur. Cuncta enim ſcripta quæ Deum ad iracundiam prouocant, vel animas violant, ne in hominum quidem aures venire volumus. Iubemus omnia iſtiuſmodi ſcripta, ſiue ante hac, ſiue nunc facta fuerint, potiſſimùm autem ea quæ Neſtorij ſunt, incendi, ac perfectiſſimo interitu mancipari, ita vt in nullius lectionem veniant, ijs ſanè qui talia ſcripta vel eiuſmodi libros habere & legere ſuſtinuerint, vltimum ſupplicium ſubituris. Extat & hæc eius conſtitutio: Arriani & Macedoniani, & qui ad imam vſque ſcelerum nequitiam peruenerunt Manichæi, nuſquam in Romanum locum cõueniendi morandique habeant facultatem: Manichæis etiam de ciuitatibus pellendis, & vltimo ſupplicio tradendis. Denique vt viuentis pietati, vitæ exitum præclarè reſpõdiſſe intelligas, ſcribit Ambroſius, Theodoſium, cùm iam corpore ſolueretur, magis de ſtatu Eccleſiarũ, quàm de ſuis periculis fuiſſe ſollicitum: neque aliud filijs ſuis mandauit, quàm vt veram pietatem integram ſeruarent, per quam & pacem eſſent habituri, & victoriam à Deo conſecuturi. Ex his manifeſtum euadit, De Conſtantino & Theodoſio mentitum fuiſſe Politicum, quos confuſaneam religionum permixtionem toleraſſe comminiſcitur. Quòd ſi his omnium calculo ſapientiſſimis Imperatoribus Caluiniſtæ (ſi parua magnis licet componere) nullo modo ſapientiores cenſeri poſſint, meritò ad ineundam cum eis fidei concordiam anhelare deberent, & eorum exemplo Apoſtolicam Eccleſiam & fidem venerari. Vide nũc quàm præclarè Cõſtantini & Theodoſij ſententijs, de exturbandis hæreticis, conſenſerint Martianus & Valẽtinianus. Hoc enim pro Concilio Chalcedonenſi edictum ille promulgauit: Verè

Eod. Cod. tit. 5.

Orat. funeb. in Theod.

Niceph. lib. 13. cap. 1.

impius atque ſacrilegus eſt, qui poſt tot Sacerdotum ſententiam opinioni ſuæ aliquid tractandū reliquit. Nemo itaque vel clericus,vel militaris,de fide Chriſtiana publicè terminata,coadunatis & audientibus tractare conetur in poſterum. Contemptoribus autem huius legis,pœna non deerit. Igitur ſi clericus erit qui publicè tractare de religione auſus fuerit, à conſortio clericorum remouebitur. Si verò militia præditus fuerit,cingulo expoliabitur. Cæteri etiam huius criminis rei,de hac ſanctiſſima vrbe pellentur, pro vigore iudiciario etiam competētibus ſupplicijs ſubiugandi. Conſtat enim hæreticæ inſaniæ exordia fomitemque nutriri,dum publicè quidam diſputant atque contendunt. In Codice habetur & lex iſta: Cod.1.tit.5. Apollinariſtas vel Eutychianiſtas, Epiſcopos & preſbyteros aliósve clericos creare vel habere prohibemus, ſcientibus tam ijs qui auſi fuerint cuiquam Epiſcopi,vel preſbyteri,vel clerici nomen imponere, quàm ijs qui paſſi fuerint impoſitum ſibi nomen Sacerdotale retinere,pœnā exilij,cum facultatum ſuarum amiſſione,ſe ſubituros. Vniuerſi etiam Apollinariſtæ vel Eutychianiſtæ,non Eccleſias,non monaſteria ſibi conſtruant: paraſynaxes conuenticulaque non contrahant. Quicunque verò eos in domum, vel poſſeſſionem, vel monaſterium receperint, ac paſſi fuerint illicitas paraſynaxes conuentuſque celebrari: ſi vilis & abiectæ ſint conditionis, fuſtibus publicè & in pœnam ſuam, & in aliorum coërceantur exemplum:ſi honeſtæ verò fuerint perſonæ, decem libras auri mulctæ nomine Fiſco noſtro cogantur inferre. Nulli etiam contra venerabilem Synodum Chalcedonenſem liceat aliquid vel dictare vel ſcribere, vel edere atque emittere, aut aliorum dicta vel ſcripta ſuper eadem re proferre. Nemo huiuſmodi habere libros, & ſacrilega ſcriptorum audeat mo-

numenta ſeruare. Quòd ſi in his criminibus fuerint deprehenſi, perpetua deportatione damnentur. Vltimo etiam ſupplicio coërceantur, qui illicita docere tentauerint. Omnes verò huiuſmodi chartæ ac libri, qui funeſtum Eutychetis dogma fuerint complexi, incendio concrementur, vt facinoroſæ peruerſitatis veſtigia, flammis combuſta, depereāt. Æquum namque eſt, vt immaniſſima ſacrilegia par pœnę magnitudo percellat. Religioſè iſta ſanxerūt iſti Imperatores, quia Nicęna Synodus Arrium antea, atque vnà omnes qui eius adhærebant ſententiæ, excommunicatos anathemati ſubiecerat: & Conſtantinus anathema conſtituerat in voces quoque hæreſis eius, & librum quem ille contra pietatem compoſitum, Thaleiam inſcripſerat. Vide nunc mihi quàm inſipientes eſſe oporteat, qui hæreſes indulgenter fouendas eſſe cenſent, quando Imperatores iſti, hæreticorum etiam iudicio ſapientiſſimi, ſuarum eſſe partium exiſtimauerunt, pro fidei Catholicæ incolumitate hæreticos ſeueris legibus coërcere. *Niceph. lib. 8. cap. 18.*

Oſtenditur ex D. Auguſtino aliiſque Eccleſiæ doctoribus, non eſſe cum hæreticis diſſimulandum, & magno commodo de eis coërcendis eſſe leges conſtitutas.

CAPVT VII.

Politico quærenti qua iuſtitia & vtilitate publica hæretici legibus coërceātur, multis locis reſpondet Auguſtinus, quem inſignem veritatis propugnatorem ſe ſimulat agnoſcere, ſupplicijs eos eſſe digniſſimos, cùm propter ſolam hæreſis & ſchiſmatis culpam, tum quòd ſeducendo, incautorum animas perdunt; prodeſſe autē terribiles ciuilis poteſtatis leges, vt & illis territi Catholici hæreſes deteſtētur, & ipſi *Fol. 84.* *Auguſt. epiſt. 167.*

hæretici ab hæreſibus reſipiſcant,& ad Eccleſiæ Ca-
Epiſt.48. tholicæ gremium reuertantur. Mea(inquit)primitus
ſententia erat,neminem ad vnitatem Chriſti eſſe co-
gendum,verbo eſſe agendum,diſputatione pugnan-
dum,ratione vincendum : ne fictos Catholicos ha-
beremus quos apertos hæreticos noueramus:ſed hęc
opinio mea, non contradicentium verbis, ſed de-
monſtrantium ſuperabatur exemplis. Et ad illud
quod vrgebant Donatiſtæ,& omnium penè hæreti-
corum ore nunc iactatur;Nemo credit inuitus,igitur
nemo ad fidem eſt compellendus,ſed vnuſquiſq. ſuo
arbitrio eſt relinquendus; vt vel credat ſi velit; vel ſi
Lib.2.cont. Lit. Petil. cap. 83 84 Cont. Creſc.lib.3. cap.51. nolit,non credat;his verbis reſpondet : Cur non in
homicidijs,& in ſtupris.& in quibuſcunque alijs fa-
cinoribus & flagitijs,libero te arbitrio dimittendum
proclamas, quæ tamen omnia iuſtiſſimis legibus
comprimi vtiliſſimum eſt & ſaluberrimum? Dedit
quidem homini Deus liberam voluntatem, ſed nec
bonam,infructuoſam; nec malã voluit eſſe impuni-
tam.Nunquid quia mores optimi libertate volunta-
tis eliguntur, ideo mores peſſimi non legis integri-
tate puniuntur? Atqui generaliter dicit Apoſtolus,
quòd Principes non ſint timori boni operis, ſed ma-
li. Quapropter vbi diſſeritur, vtrùm hæretici &
ſchiſmatici ſint à Principibus puniendi, tota quæſtio
eſt(ait Auguſtinus) Vtrùm nihil mali agant? quia ſi
malè agant, habent vnde timeant eos, qui non ſine
cauſa gladium portant. Vis autem non timere pote-
Roman 13. ſtatem? (ait Apoſtolus)bonũ fac,& habebis laudem
ex illa. Si autem malè feceris, time: non enim ſine
cauſa gladium portat: Dei enim miniſter eſt, vindex
in iram ei qui malè agit. Quibus verbis Apoſtolus,
nullum inter bona, nullum inter mala opera diſcri-
men conſtituit:ſed ſicut omnia bona à ciuili poteſta-
te laudibus ac præmijs proſequenda præſcribit; ſić
etiam

etiam vniuerſa mala opera, digno afficienda ſupplicio, ſiue ad humanam ſocietatem, ſiue etiam ad diuinam pertineant religionem. Quæris igitur quo merito ſupplicia in hæreticos decernantur? Pro ſacrilegio hæretici erroris (ait Auguſtinus) digniſſimas pœnas *Epiſt.167.* luerent, etiamſi neminem violenta inſania lędere auderent. Et, Impietas eorum qui contra veritatem ſibi *Epiſt.48.* notiſſimam dimicant, etiam idololatriam forſitan ſuperat: quod inde manifeſtum efficitur, quòd Core, *Epiſt.172. lib. 2. cont. Donatiſt. cap. 6.* Dathan, & Abiron, propter ſummi Sacerdotis populique Dei deſertionem, Dei indignantis ira percuſſerit. Sic nec fabricatum & adoratum à veteri populo idolum, nec à Rege contemptore, ſacer liber exuſtus, meruit vindicari. Nō autem vtroque puniretur atrociùs, niſi grauius penderetur. Neque obſcurum eſt veteri populo præcepiſſe Dominum, vt qui ſummi Sacerdotis non pareret imperio, & fideles ad deorum alienorum cultum traduceret, ſaxis opprimeretur. Si qui corporaliter ſanguinem fundunt, morte *Tract. 5. in. Ioan. & lib. 2. cont. Lit. Petil. cap. 93.* digni ſunt, multo magis qui dolis Eccleſiam perſequuntur. Illi grauiùs cor feriunt, qui linguæ gladio feriunt: illi acerbiùs ſanguinem fundunt, qui Chriſtum, quantum in ipſis eſt, in homine occidunt, & cædes in hominum mentibus contra vitam ęternam committunt. Sed neque carni etiam parcunt, ſemper in crudeliſſimas perſecutiones abeuntes, numero & fauore multitudinis adiuti. Ac de Circuncellionibus *Lib 3. cont. Creſc. cap. 48.* ſcribit Auguſtinus, propter feritatem non dico latronibus, piratis, truculento alicui generi Barbarorum, ſed neque ipſi omnium crudelitatum magiſtro, eſſe comparandos. Meritò igitur D. Leo pronunciat, nihil *Epiſt.82.* vltionum nō mereri ſubire hæreticos, qui audent & diuinis & humanis conſtitutionibus repugnare.

Nunc ſi roges quo fructu hæreticorum, exerceatur legum ſeueritas; reſpondemus, valere pœnarum motum,

tum,ad edomandam eorum peruicaciam, frangendamque ceruicem. Cùm enim durum & moleſtum quid homo patitur, admonetur vt cogitet quare patiatur; vt, ſi pro iuſtitia ſe pati perſpexerit, id ipſum bonum eligat,pro iuſtitia talia ſuſtinere: ſi autem viderit eſſe iniquitatem pro qua patitur,ſe infructuoſiſſimè laborare atque cruciari conſiderans, mutet in melius voluntatem,ſimulque careat & moleſtia ſterili,& ipſa iniquitate. Proinde meliùs edoctus Auguſtinus,rectiſſimè ſenſit ad ſanandos hæreticos adhibendam eſſe & doctrinam,& terrorem. Si enim terrerentur & non docerentur,improba quaſi dominatio videretur: ſed rurſus ſi docerentur & non terrerentur,vetuſtate cõſuetudinis obdurari,ad capeſſendam viam ſalutis,aut non omnino, aut pigriùs mouerentur. Quãquam enim tam perſpicua veritas aures & corda hominum feriat;attamen tanta quoſdam malæ conſuetudinis vorago ſubmerſit, vt omnibus authoritatibus rationibusque reſiſtere, quàm conſentire malint. Reſiſtunt autem duobus modis: aut ſæuiẽdo,aut pigreſcendo Quid igitur hîc faciat Eccleſiæ medicina,ſalutem omnium materna charitate conquirens,tãquam inter phreneticos & lethargicos æſtuans? Nunquid contemnere, nunquid deſiſtere vel debet, vel poteſt? Vtriſq. fit neceſſe eſt moleſta, quia neutris eſt inimica. Nam & phrenetici nolunt ligari,& lethargici nolunt excitari. Sed perſeueret diligentia charitatis phreneticum caſtigare, lethargicum ſtimulare,ambos amare. Ambo moleſtati,quamdiu ægri ſunt,indignantur;ſed ambo ſanati,gratulantur. Errore derelicto, ſeparationis prauitate correcta, ab hæreſi ad Eccleſiæ pacem tranſeunt quam non habebant. Sed ſi cùm tranſeunt ficti ſunt, nõ eſt hoc iam noſtrum, ſed Dei iudicium. Et tamen quidam cùm ficti putarentur, quoniam iuſſionis ad

Epiſt.167.

nos

nos terrore tranſierunt, tales poſteriùs in nonnullis tentationibus inuenti ſunt, vt nonnullis veteribus Catholicis præferrentur. Temperata itaque ſeueritas adhibetur, vt coërcitione exiliorum, & damnorum tribulatione, admoneantur conſiderare, quid, & quare patiantur, & diſcant præponere rumoribus & calumnijs hominum Scripturas quas legunt. Quod ad hæreticorum conuerſionem tantum habet momentum, vt ſcribat, priorem ſuam opinionem, neminem ſcilicet ad vnitatem Chriſti eſſe cogendum, ſe demonſtrantium exemplis ſuperatum correxiſſe. Nam primò, inquit, opponebatur mihi ciuitas mea, quæ cùm tota eſſet in parte Donati, ad vnitatem Catholicam timore legum imperialium conuerſa eſt, quam nūc videmus ita huius veſtræ animoſitatis perniciem deteſtari, vt in ea nunquam fuiſſe credatur. Ita multę aliæ quæ mihi nominatim commemorabantur: vt etiam ipſis rebus agnoſcerem in hac cauſa rectè intelligi poſſe quod ſcriptum eſt: Da ſapienti occaſionem, & ſapientior erit. Et illud: Verbis non emendabitur ſeruus durus: ſi enim & intellexerit, non obediet. Quàm multi, nihil intereſſe credentes in qua quiſque parte Chriſtianus ſit, ideo permanebant in parte Donati, quia ibi nati erant, & eos inde diſcedere, atque ad Catholicam nemo tranſire cogebat. His omnibus ita harum legum terror, quibus promulgandis Reges Domino ſeruiunt in timore, ita profuit, vt nunc alij dicant: Iam hoc volebamus, ſed Deo gratias, qui nobis occaſionem præbuit iamque faciendi, & dilationum morulas amputauit. alij dicāt: Neſciebamus hîc eſſe veritatem, nec eam diſcere volebamus; ſed nos ad eam cognoſcendam metus fecit attentos, quo timuimus ne fortè ſine vllis rerum æternarum lucris, damno rerum temporalium feriremur. Gratias Deo, qui negligentiam noſtram

Epiſt. 48.

Prouerb. 9.

Prouerb. 29.

ſtimulo

ſtimulo terroris excuſſit, vt ſaltem ſolliciti quæreremus, quòd ſecuri núquam noſſe curauimus. alij dicant: Nos falſis rumoribus terrebamur intrare, quos falſos eſſe neſciremus, niſi intraremus; nec intraremus, niſi cogeremur. Gratias Domino, qui trepidationem noſtram flagello abſtulit, expertos docuit quàm vana & inania de Eccleſia ſua mẽdax fama iactauerit. alij dicant: Putabamus quidem nihil intereſſe vbi Chriſti fidem teneremus: ſed gratias Domino, qui nos à diuiſione collegit, & hoc vni Deo congruere, vt in vnitate colatur, oſtendit. Deinde poſt pauca ſubiungit: Terror tẽporalium poteſtatũ, quando veritatem oppugnat, iuſtis fortibus glorioſa probatio eſt; infirmis periculoſa tentatio: quando autem veritatem prædicat errantibus & diſcordãtibus, cordatis vtilis admonitio eſt; & inſenſatis inutilis afflictio. Non eſt autem poteſtas niſi à Deo. Qui autẽ poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Deinde epiſtola quinquageſima, Multi, ait, qui ſola in ſchiſmate à parentibus tradita conſuetudine tenebantur, qualem verò cauſam ipſa hæreſis haberet, nũquam antea cogitauerant, nunquam quærere & conſiderare voluerant; mox vbi cœperunt aduertere, & nihil in ea dignum inuenire, propter quod tanta damna paterentur; ſine vlla difficultate Catholici facti ſunt. Docuit enim eos ſollicitudo, quos negligentes ſecuritas fecerat. Iſtorũ autem omnium præcedentium authoritatem & perſuaſionẽ ſecuti ſunt multi, qui minùs idonei erant per ſeipſos intelligere, quid diſtaret inter Donatiſtarum errorem, & Catholicã veritatem. Iam verò quid hac de quęſtione ſenſerit Ambroſius (nam & hunc Politicus vanitatis ſuæ facit patronum) euidenter oſtendit, cùm Syricio, Mediolanenſibus vt Manichæos Eccleſiæ ſeptis excluderent pręcipienti, reſpondit, etiam ipſum Imperatorem, eorum impietatem

Ambroſ. epiſt. 80. & 81. lib. 10.

tatem

tatem execratum eſſe, populumq. Catholicum eos tanquam cōtagia quędam refugiſſe, & Mediolanenſi ex vrbe, quaſi profugos, repuliſſe. Et cùm à Valentiniano Arriano, adhibita vi, baſilicā ſibi & Arrianis tradi ad impiæ religionis exercitium iuberetur: Epiſcopali conſtantia reſpōdit, prius fore, vt animam ſibi, quàm fidem eriperet, & patrum ſuorum hæreditatem proderet. Cognouit & Nanzianzenus legum imperialium vtilitatem, qui licet ſciret diuinis authoritatibus atque rationibus fidem & intelligētiam mentis inſtrui, ad vrgendos tamē timore legum hæreticos, his verbis Imperatorem hortatur: Non tantas vires meus ſermo habiturus eſt, pro ſanctaTrinitate bellum gerens; quantas edictum tuum, ſi peruerſis dogmatibus imbutos compreſſeris, ſi perſecutione oppreſſis auxiliū tuleris, ſi graſſatores cohibueris. Denique de his legibus, Etſi, ait Leo, Eccleſiaſtica lenitas, Sacerdotali contenta iudicio, cruentas refugit vltiones; ſeueris tamen Chriſtianorum Principum conſtitutionibus adiuuatur, dum ad ſpiritale nonnunquam recurrunt remedium, qui timent corporale ſupplicium. Poſtremò emolumentum etiam hinc accipiunt Catholici (vt ſuprà inſinuauimus) quibus illorum ſic vicinitas infeſta eſt, vt contemni à nobis nullo modo poſſit. Reſecandæ ſunt (ait Hieronymus) putridæ carnes, & ſcabioſa ouis à caulis repellenda, ne tota domus, maſſa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putreſcant, intereant. Arrius in Alexandrina Eccleſia vna ſcintilla fuit: ſed quoniam non ſtatim oppreſſus eſt, totum orbem eius flamma populata eſt.

Orat. in Auxent. & epiſt. 33. lib. 5.

In dictum Euangelij: Cùm conſummaſſet Ieſus hos ſermones. Matth. 19.

Epiſt 93.

In cap. 5. ad Galat.

Pol.78. *Ad illud reſpondetur, quod obijcitur: Chriſtum & Apoſtolos cum Gentilibus, & Samaritanis, peccatoribuſq; eſſe conuerſatos; vt propterea nefas ſit Imperatoribus Chriſtianis, hæreticos pœnis coërcere, vel à Catholicorum ſocietate ſeparare.*

CAPVT VIII.

Epiſt. 50. & 48. HVic obiectioni reſpondeat Auguſtinus aduerſarij ore laudatus. Quòd dicunt, inquit, qui contra ſuas impietates leges iuſtas conſtitui nolunt, non petiſſe à Regibus terræ Apoſtolos talia, non conſiderant, aliud fuiſſe tunc tempus, & omnia ſuis temporibus agi. Quis enim tunc in Chriſtum crediderat Imperator, qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo ſeruiret, quando adhuc illud Propheticum complebatur: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum, aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius. Nondum autem agebatur quod paulo pòſt in eodem dicitur: Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terrã. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Veruntamen ſi facta præterita in Propheticis libris figuræ fuerunt futurorũ: in Rege illo qui appellabatur Nabuchodonozor, vtrumque tempus figuratum eſt, & quod ſub Apoſtolis habuit, & quod nũc habet Eccleſia. Temporibus igitur Apoſtolorum & Martyrum illud implebatur, quod figuratum eſt quando Rex memoratus pios & iuſtos cogebat adorare ſimulachra, & recuſantes in flammas mittebat: nunc autem illud impletur, quod paulo pòſt in eodem Rege figuratũ eſt, cùm cõuerſus ad honorandũ Deum verum, decreuit in regno ſuo, vt quicunque blaſphemaret Deum Sidrach, Miſac, & Abdenago, pœnis debitis ſubiaceret. Prius ergo tempus illius Regis, ſignifi-

Pſal. 2.

Daniel 3.

ſignificabat tempora Regum infidelium, quos paſſi ſunt Chriſtiani pro impijs: poſterius verò tempus illius Regis, ſignificauit tempora Regum poſteriorum, iam fidelium, quos patiuntur impij pro Chriſtianis. Hæc ipſa duo tempora intelligi docet idem ſanctiſſimus doctor in verbis Domini apud Hieremiam: Ecce ego mittam piſcatores multos, dicit Dominus, & piſcabuntur eos: Et poſt hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle, & de cauernis petrarum. Piſcatores, ait, fuerunt Apoſtoli: & Dominus dixit eis, Faciam vos fieri piſcatores hominum: Per Prophetam dicitur, quòd Deus primò piſcatores miſit, poſtea venatores mittit. Quare piſcatores, quare venatores? De abyſſo & profundo maris ſuperſtitionis idololatriæ, credentes piſcati ſunt, retibus fidei. Venatores autem quò miſſi ſunt? Cùm illi vagarentur per montes & colles, id eſt, per ſuperbias hominum, per tumores terrarum; Mons vnus Donatus, alius mõs Arrius, alter mons Fotinus, alter mons Nouatus: per iſtos montes errabant; venatoribus indigebat error illorum. Ideo & diſtributa ſunt officia piſcatorum & venatorum, ne fortè iſti dicant nobis: Quare Apoſtoli neminem coëgerunt, neminem impulerunt? Quia piſcator eſt, retia mittit in mare: quod incurrerit, trahit. Venator autem ſiluas cingit, ſentes excutit, terroribus vndique multiplicatis cogit in retia. Ne hac eat, ne illac eat; inde occurre, inde cęde, inde terre, non exeat, non effugiat. Item epiſt. 48. Putas, ait, neminẽ cogi debere ad iuſtitiam, cùm legas patremfamilias dixiſſe ſeruis: Quoſcunque inueneritis, cogite intrare? Priùs ad magnam cœnam ſuam adduci iubet conuiuas; nimirum qui leniter, verbis & miraculis Apoſtolorum, ad Eccleſiam acceſſerunt: poſtmodum verò qui in vijs & ſepibus, id eſt, in hæreſi-

Cap. 16.

Serm. 61. in nouis ſerm.

Luca 14.

bus & ſchiſmatibus, inuenti ſunt, terrore religioſorum Regum cōpulſi ſunt intrare. Nónne legis etiam ipſum primò Saulum, poſtea Paulum ad cognoſcendam & tenendam veritatem magna violentia Chriſti cogentis eſſe compulſum? niſi forte chariorem hominibus putas eſſe pecuniam, vel quamlibet poſſeſſionem, quàm lucem iſtam quæ oculis carpitur. Hanc ille, cœlesti lumine proſtratus, ſubitò amiſſam non recuperauit, niſi cùm ſanctæ incorporaretur Eccleſiæ. Et putas nullam vim adhibendam eſſe homini, vt ab erroris pernicie liberetur? cùm ipſum Deum (quo nemo nos vtiliùs diligit) certiſſimis exemplis hoc facere videas, & Chriſtum audias dicentem: Nemo venit ad me niſi quem Pater attraxerit: quod fit in cordibus omnium, qui ſe ad eum diuinæ iracundiæ timore conuertunt. Melius eſt quidem (quis dubitauerit?) ad Deum colendum doctrina homines duci, quàm pœnæ timore vel dolore compelli: ſed nō quia iſti meliores ſunt, ideo illi, qui tales nō ſunt, negligendi ſunt. Multis enim profuit (quod experimentis probauimus) priùs timore vel dolore cogi, vt poſtea poſſint doceri, aut, quod iam verbis didicerant, opere ſectari. Proponunt nobis quidam ſententiam cuiuſdam ſecularis authoris, qui dixit: Pudore & liberalitate liberos retinere ſatius eſſe credo quàm metu. Hoc quidem verum eſt: ſed ſicut meliores ſunt quos dirigit amor, ita plures ſunt quos corrigit timor. Cæterùm (vt hanc rem aliquandò finiamus) etſi Apoſtoli neminem ad credendum ciuilis poteſtatis authoritate & terrore compulerint; tamen Paulus non tam tranſitoriæ vitæ ſuæ, quàm Eccleſiæ Dei conſulens, armato milite ſe deduci Tribuni ope implorata curauit, cùm Iudæorum pateretur inſidias. Itemque, ne Iudæis eum interimere cupientibus traderetur, Cæſaris popoſcit auxilium. Romani quidem

Actor. 9. *Auguſt. epiſt. 50.* *Actor. 23.* *Actor. 25.*

quidem Principis,ſed nõ Chriſtiani. Vbi ſatis oſtendit quid facere deberent poſtea Chriſti diſpenſatores,quãdo Imperatores Chriſtianos,periclitante Eccleſia,reperirent.

Odioſè Politicus Catholicos accuſat feritatis, crudelitatis, immaniſſimæ ſæuitiæ,odij in fratres implacabilis:perſecutores appellat eorum quos acerbiſſimis ſupplicijs affligunt; quoſq́; proximorum loco æquè atque Turcas non habent, cùm pro inimicis potiùs ſit orandum, & laborandum vt ab erroribus conuertantur(poſſunt enim hæretici conuerti, vt & qui Chriſtum crucifixerunt) vt benedictionem conſequantur à Chriſto promiſſam: Beati miſericordes, quoniam,&c. Pacati vbi fuerint,& pacem cum hæreticis habuerint, poterunt choleram ſuam & odium in dæmones euomere. At Roma fatalis eſt officina gladiorum occiſionis: Eccleſiaſtici,Epiſcopi,Abbates,Ieſuitæ, perſuaſerunt Regibus, eſſe gratum Deo ſacrificium, quòd hæretici regnis eorum exigantur; neque eis aliud commendant, quàm ignes & ferrum.

Fol. 58.71. 72 73 74. 75.79.83. 84.88.

Matth. 5.

CAPVT IX.

HÆc dum odioſiſſimè & ad nauſeam vſque aduerſarij inculcant, Arrianorum & Donatiſtarum ſe amicos eſſe teſtantur, qui tyrannis ſemper quã legitimis Principibus vſque adeò fuerũt æquiores, vt Donatiſtæ Iuliano apoſtatæ ſupplices facti, dum ab eo baſilicas obtinere contendunt, apud eum ſolam iuſtitiam locum habere dicere non erubuerint. Piorum verò Principum ſemper illis diſplicuit aduerſus ſuam tyrannidem & impietatem zelus diuinus,proque Eccleſiæ defenſione ſollicitudo & pia cura:cùm alioquin illi (ſicut & modò Caluiniſtæ) nulla authoritate freti,immaniter in Catholicos deſæuirent. Proinde eis reſpondemus quomodo olim Auguſt. epiſt. 52.

patres ſui temporis hæreticis, proximum haberi nobis omnem hominem, cui miſericordiæ officium ſit exhibendum: nullum autem exceptum eſſe cui miſericordia denegari poſſit, inde conſtare, quòd vſque
Matth. 5. ad inimicos exporrigi debeat, Domino dicente: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos. Cùm igitur ſollicita eſſe pro inuicem membra oporteat, & vnicuique Deus dederit curam de proximo ſuo; non poſſumus non Turcarum & hæreticorum ſalutem Deo commendare. Etſi enim infidelitas & hęreſis grauiſſima ſint crimina, nullum tamen irremiſſibile pœnitẽtibus eſſe peccatum, nulliuſque, quoad viuit, deſperandam eſſe conuerſionem, docuit Chriſtus, cùm eorum qui ſe in crucem egerunt peccatum, quod ſol & ſaxa auerſata ſunt, & per antonomaſiam peccatum dicitur, indulgentiſſimè condonauit. At diabolo, neque orationis, neque doctrinæ, neque correptionis beneficio ſuccurri poteſt, vt qui in malo ſit cõfirmatus, & irreuocabili ſentẽtia damnationi addictus ſempiternæ. Propterea fraternam charitatem non diabolo, ſed Turcis & hæreticis exhibemus, cùm pro eorum conuerſione, & vt deterſis infidelitatis tenebris, & repudiato deteſtabili ſchiſmate, diuinæ lucis radijs illuſtrentur, iterumque Eccleſiæ corpori inſerantur, propitiatorio ſacrificio, pijs gemitibus precibuſque à Deo contendimus: cùm aduerſus hæreſes, veritatem verbo ſcriptoque tuemur, eoſque, ſi refractarij eſſe pergant, legum terrori-
Roman. 13. bus, per legitimos Principes, qui non ſine cauſa gladium portant, vindices in iram ijs qui malè operantur, coërcemus: vt timore admoniti, ad pœnitentiam adducantur, & ab eorum cõtagijs, qui in fide ſunt in-
Matth. 5. tegri, immunes & illæſi permaneant. Quod cùm ſit inſigne miſericordiæ Chriſtianæ officium, confidenter expectamus, vt in die iudicij miſericordiam conſequamur.

ſequamur. Quòd ſi inflicta à legitimis poteſtatibus ſupplicia in peccantes, ex odio, maleuolentia, & vindictæ libidine proficiſcantur: iam & Deus nos odiſſe videbitur, cùm nos merito peccatorum affligit. de quo tamen dicit Apoſtolus: Deus flagellat omnem filium quem recipit: & pater quiſque, educans filios ſuos in diſciplina & correptione Domini, ſicut idem docet Apoſtolus, filijs ſuis peruersè affectus videbitur. Et ne odio in peccantes exulcerati videantur qui Reipublicæ habenas moderantur, neceſſe erit, vt licentioſæ perditorum hominum vitæ fræna laxent, & impunitatem proponant. Atqui ne exiſtimemus ſuæ libertati malam voluntatem ſemper eſſe permittendam, Principes præſidere populis ſcribit Petrus, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Et Sapiens iubet filium durum à patre non ſolùm verbis corripi, ſed etiam latera tundi; vt ad bonam diſciplinam coactus & domitus dirigatur. Et iterum dicit: Tu quidem virga percuties eum, animam autem eius à morte liberabis. Sed hæc ipſa vberiùs nobis ediſſeret Auguſtinus, cuius verbis magis quàm meis delector. Donatiſtas, inquit, per ordinatas à Deo poteſtates cohiberi atque corrigi, mihi non videtur inutile. Nam de multorum iam correctione gaudemus, qui tam veraciter vnitatem Catholicam tenent atque defendunt, & à priſtino errore ſe liberatos eſſe lætantur, vt eos cum magna gratulatione miremur. Qui tamen, neſcio qua vi conſuetudinis, nullo modo in melius mutari cogitarent, niſi hoc terrore perculſi, ſolicitam mentem ad conſiderationem veritatis intenderent, ne fortè non pro iuſtitia, ſed pro peruerſitate & præſumptione hominum, ipſas temporales moleſtias infructuoſa & vana tolerantia paterentur. Iſtos ergo atroces quondam inimicos noſtros, pacem & quietem noſtram varijs violentiarum & in-

Hebr. 12. *Epheſ. 6.* *1. Pet. 2.* *Prouerb. 23.* *Epiſt. 48.*

ſidiarum generibus grauiter infeſtantes,ſi ſic cõtemneremus & toleraremus, vt nihil omnino quod ad eos terrendos & corrigendos valere poſſet,excogitaretur & ageretur à nobis;verè malum pro malo redderemus. Si enim quiſquam inimicum ſuum,periculoſis febribus phreneticum factum, currere videret in præceps, nónne tunc potiùs malum pro malo redderet,ſi eum ſic currere permitteret,quàm ſi corripiendum ligandumque curaret; & tamen tunc ei moleſtiſſimus & aduerſiſſimus videretur, quando vtiliſſimus & miſericordiſſimus extitiſſet? O ſi poſſem tibi oſtendere, ex ipſis Circuncellionibus quàm multos iam Catholicos manifeſtos habeamus, damnantes ſuam priſtinam vitam, & miſerabilem errorem, quo ſe arbitrabantur pro Eccleſia Dei facere, quicquid inquieta temeritate faciebant; qui tamen ad hanc ſanitatem non perducerentur, niſi legum iſtarum quæ tibi diſplicent vinculis, tanquam phrenetici, ligarentur. Sed & ex illis qui quadam vetuſta ſocordia premebantur,nónne ſalubriter regula temporalium moleſtiarum excutiendi erant,vt tanquam de ſomno lethargico emergerent, & in ſalutem vnitatis euigilarent? Quàm multi ex ipſis nũc nobiſcum gaudentes, priſtinum pondus pernicioſi ſui erroris accuſant, & fatentur nos ſibi moleſtos eſſe debuiſſe, ne tanquam mortifero ſomno, ita morbo veternoſæ conſuetudinis interirent! At enim quibuſdam iſta non proſunt. Nunquid ideo negligenda eſt medicina, quia nonnullorum inſanabilis eſt peſtilentia? de
Hierem. 2. quibus ſcriptum eſt: Fruſtra flagellaui filios veſtros, diſciplinam non receperunt. Puto tamen quia dilectione,non odio flagellati ſunt. Non omnis qui parcit, amicus eſt; nec omnis qui verberat, inimicus.
Prouerb. 27. Meliora ſunt vulnera amici, quàm voluntaria oſcula inimici. Melius eſt cum ſeueritate diligere, quàm

cum

cum lenitate decipere. Quis nos poteſt ampliùs amare quàm Deus? Et tamen nos non ſolùm docere ſuauiter, verùm etiam ſalubriter terrere non ceſſat. Diligamus etiam inimicos noſtros, vt ſimus filij Patris noſtri, qui facit ſolem oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Sed ſicut iſta dona eius laudamus, ita & flagella eius in eos quos diligit, cogitemus. Ad hæc legem promulgatam fuiſſe ſcribit, vt tantæ immanitatis hæreſis Donatiſtarum, cui crudeliùs parci videbatur, quàm ipſa ſæuiebat, non tantùm violenta eſſe, ſed omnino eſſe non fineretur impunè, non tamen capitali ſupplicio conſtituto, propter ſeruandam etiam circa indignos manſuetudinem Chriſtianam. Corripiuntur negligentes paſtores, & dicitur eis: Errantem ouem non reuocaſtis, perditam non inquiſiſtis. Et vos oues Chriſti eſtis, characterem Dominicum portatis in Sacramento quod accepiſtis, ſed erratis & peritis. Non ideo vobis diſpliceamus, quia reuocamus errantes, & quærimus perditos. Melius enim facimus voluntatem Domini monentis, vt vos ad eius ouile redire cogamus; quàm conſentiamus voluntati ouium errantium, vt perire vos permittamus. Nolite ergo dicere: Volumus errare, volumus perire. Meliùs enim nos hoc omnino non permittimus, quantum poſſumus. Nolite dicere: Si iniuſti ſumus, quare nos quæritis? Quærimus enim vos iniuſtos, ne permaneatis iniuſti. Quærimus perditos, vt de inuentis gaudere poſſimus, dicentes: Mortuus erat frater, & reuixit; perierat, & inuentus eſt. Item ſermone de ouibus: Dolor iſte, admonitio eſt, nondum damnatio. Euigila ex dolore tuo, corrigere ex cruciatu tuo. Ligno malè curuo noſti calorē ſolere adhiberi: corrigat te dolor iſte, nondum eſt flamma ignis æterni, tanquam calor foci eſt admotus curuo cordi tuo, vt hinc admoneatur & corrigatur.

Matth. 5. *Epiſt. 50.* *Epiſt. 204.* *Epiſt. 50.* *Cap. 13.*

Epiſt.167. rigatur. Magno igitur merito Auguſtinus finem attendens, quò Imperatorum aduerſus hæreticos leges diriguntur, & tam Eccleſiæ quàm Principum piam intenſionem, pœnas quibus illi affliguntur & exercentur, miſericordiſſimam diſciplinam appellat. Et *Lib.5.de ciuit. cap.26.* Theodoſium laudibus efferens, Ex ipſo, ait, initio imperij ſui, non quieuit iuſtis & miſericordiſſimis legibus aduerſus impios laboranti Eccleſiæ ſubuenire; quam Valens hæreticus, fauens Arrianis, vehementer *Auguſt. epiſt. 166.* afflixerat. Contrà, ſacrilegus habetur Iulianus, quia tunc reddidit baſilicas hæreticis, quando templa dæmonijs; eo modo putans Chriſtianum nomen poſſe perire de terris, ſi vnitati Eccleſię, de qua lapſus fuerat, inuideret, & ſacrilegas diſſenſiones liberas eſſe permitteret. Quo quid pernicioſius excogitari poteſt? Quæ eſt enim peior mors animæ, quàm libertas erroris? Non igitur quos Chriſtus poſuit paſtores ad regendam Eccleſiam ſuam, & veritatis pabulo paſcendas animas ſanguine ſuo acquiſitas, ſuæ quemque conſcientiæ & diſciplinæ permittere, & pereuntes negligere potuerunt. *Tit.1.* At eis incubuit ad verum Dei cultum ſana doctrina populum exhortari, inque eo firmare, & contradicentes arguere; prophana & vaniloquia, quæ vt cancer ſerpunt, deuitare; impietatis authores, Eccleſiæ communione priuare; & cauta *Ambroſ in Pſal.118.* ſollicitudine arcere à caulis feroces lupos; vulpeſque intercipere quæ demoliuntur vineas, id eſt, fraudulentorum dolos à vineis Dominicis exterminare. At *Auguſt. epiſt. 50.* verò poteſtate quam per religionē & fidem Regum, tēpore quo debuit, accepit Eccleſia, ſecūdùm maiorem Dei miſericordiam, qui ſciret harum legum terror & medicinalis quædam moleſtia quàm multorum eſſet prauis vel frigidis animis neceſſaria, & illi duritiæ quæ verbis emendari non poteſt, ſed tamen aliquātula ſeueritate diſciplinæ poteſt: auxilium pe-

tinis ab Imperatoribus Chriſtianis, vt hi qui inueniuntur in vijs & ſepibus, id eſt, in hęreſibus & ſchiſmatibus, cogantur intrare. Quod ſi præteriſſet, non eius fuiſſet laudanda patientia, ſed neglıgentia meritò culpanda. Si enim hęretici priuata ſua audacia tam violenter cogũt homines aut ire in errorem, aut permanere in errore; quanto magis nos debemus per ordinatiſſimas poteſtates (quas Deus ſecúdùm ſuam prophetiam ſubdidit Chriſto) reſiſtere furori eorum, vt miſeræ animæ, de eorum dominatione liberatæ, eruantur de vetuſtiſſima falſitate, & aſſueſcant in apertiſſima veritate? Regum enim iuſſiones pertinere ad prædicandam religionem, & ſacrilegia prohibenda, ipſe Nabuchodonozor oſtendit, qui miraculo ſalutis trium puerorum commotus atque mutatus, pro veritate contra errorem edictum propoſuit, vt quicunque blaſphemarẽt Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, in interitum irent, & domus illorum diſperderentur. Deſinat igitur Politicus odioſè Catholicorum immanitatem criminari, & acerbiſſima oratione præfectorum Eccleſiæ crudelitatem apud vulgus inſectari, vt rerum imperitos ab eis auulſos, ad ſuum ſchiſma pertrahat perituros: ſuamque potiùs & hæreticorum omnium in pientiſſimam matrem Eccleſiam Catholicam, quæ illis apertos pandit ſinus, ingratitudinem, ſuperbiam, cæcitatem, & peruicaciam accuſet. Ac ne facilè ſycophantarum iſtorum impoſturis, & mẽtito Chriſtianæ manſuetudinis nomine, quam præ ſe verbis fallacibus ferunt, decipiamur; diſcamus à Gregorio Nanzianzeno, pio extra omnem controuerſiam, ac manſueto, & fraterna charitate flagrante Epiſcopo, quid profutura ſit Principum lenitas, ad hæreticos à damnabili errore & ſchiſmate ad veritatis lucem, & Eccleſię gremium reuocandos. Is igitur ad Olympium ſcribit in hunc modum:

Epiſt.166.

Daniel.3.

Epiſt.77.

modum: Ego cùm omnium maximè Apolli[illegible] cogitationem impietatemque perſpectam haberem, nec ferendam eorum amentiam cernerem; exiſtimabam fore, vt lenitate mea mitiores efficerentur, ac paulatim emollirentur: atque hoc mihi ſæpe fingebam. Verùm per imprudentiam & ſceleratiores eos, vt apparet, reddidi; & intempeſtiua hac Philoſophia Eccleſiam detrimento affeci. Neque enim peruerſi homines lenitate atque humanitate flectuntur.

Fol.55.56. *Vanè gloriantur heretici, ſe à Catholicis perſecutionem pati, ideóque ſe ad veram Eccleſiam pertinere, propterea quòd præclarè ſcripſerit Auguſtinus, eum qui perſecutionem mouet, eſſe ex diabolo; qui verò patitur, ex Deo.*

CAPVT X.

Lib.1.cont. Parmen.cap.9 DE Donatiſtis ſcribit Auguſtinus, quòd cùm pro merito, imò longè minùs merito, pro ſui furoris audacia, ſecundùm diuinæ miſericordiæ diſciplinam, temporales moleſtias patiuntur, non peccata ſua puniri confitentur, ſed merita coronari gloriantur. Epiſt.50. Incredibili illi ſcilicet ardore animi ſitierunt martyrum gloriam, vſque adeò vt ſe aliquando viatoribus armatis ingererent, percuſſuros eos ſe, niſi ab eis perimerentur, terribiliter comminâtes. Et ſi percuſſores non inuenirent, per abrupta præcipitia, per aquas & flammas, occidere ſeipſos, quotidianus eis ludus fuit. Sed aduerſus iſtos pſeudomartyres audiamus Auguſtinum diſſerentem. Epiſt.48. Si ſemper eſſet laudabile, inquit, perſecutionem pati, ſufficeret Domino dicere: Beati qui perſecutionem patiuntur; nec adderet, propter iuſtitiam. Item ſi ſemper eſſet culpabile perſecutionem facere, non ſcriptum eſſet in libris ſanctis: Pſal.100. Detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc perſe-

perſequebar. Aliquãdo ergo & qui eam patitur, iniuſtus eſt; & qui eam facit, iuſtus eſt. Sed planè ſemper mali perſecuti ſunt bonos, & boni perſecuti ſunt malos. Illi nocendo, per iniuſtitiam; illi conſulendo, per diſciplinam: illi immaniter, illi temperanter: illi ſeruientes cupiditati, illi charitati. Occiderunt impij Prophetas, occiderunt impios & Prophetæ. Flagellauerũt Iudæi Chriſtum, Iudæos flagellauit & Chriſtus. Traditi ſunt Apoſtoli ab hominibus poteſtati humanæ, tradiderunt & Apoſtoli homines poteſtati Satanæ. In his omnibus quid attenditur, niſi quis eorum pro veritate, quis pro iniquitate; quis nocendi cauſa, quis emendandi? Et alio loco: Qui diuidunt membra Chriſti, exufflant Sacramenta Chriſti: de perſecutione gloriantur, quia prohibentur iſta facere legibus Imperatorum, quas conſtituerunt pro vnitate Chriſti, & iactant fallaciter innocentiam ſuam; & quam non poſſunt à Domino accipere, ab hominibus quærunt martyrum gloriam. Veri autem martyres illi ſunt, de quibus Dominus ait: Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. Non ergo propter iniquitatem, & propter Chriſtianæ vnitatis impiam diuiſionem, ſed qui propter iuſtitiam patiuntur perſecutionem, hi martyres veri ſunt. Nam & Agar perſecutionem paſſa eſt à Sara, & illa ſancta erat quæ faciebat, & illa iniqua quæ patiebatur. Nunquid & huic perſecutioni, quam paſſa eſt Agar, comparandus eſt ſanctus Dauid, quem perſecutus eſt iniquus Saul? Valde vtique diſtat, non quia patiebatur, ſed quia propter iuſtitiam patiebatur. Et ipſe Dominus cum latronibus crucifixus eſt: ſed quos paſſio iungebat, cauſa ſeparabat. Poteſt enim eſſe impiorum ſimilis pœna, ſed diſſimilis eſt martyrum cauſa. Et aliàs frequenter aſſerit, non poſſe habere martyrum mortem, qui Chriſtianorum non habent vitam: cùm

Ioan. 2.

1. Cor. 5.

Epiſt. 50.

Matth. 5.

Epiſt. 61.

martyrem non faciat pœna, ſed cauſa. Quid laudas pœnam,&non oſtendis cauſam? Beati, ait Dominus, qui perſecutionem patiuntur: adde, propter iuſtitiam:& ſeparaſti latrones, ſeparaſti maleficos, ſeparaſti adulteros, ſeparaſti impios, ſeparaſti ſacrilegos, ſeparaſti hęreticos. Tales perſecutionem patiuntur, ſed non propter iuſtitiam. Patiuntur autem pro honoribus ſuis, patiuntur pro Donato, non pro Chriſto. Poſtremò audi quid de martyribus ſentiat glorioſiſſimus martyr Cyprianus. An ſecum, inquit, eſſe Chriſtum, cùm collecti fuerint, opinātur, qui extra Chriſti Eccleſiam colliguntur? Tales etiāſi occiſi in cōfeſſione nominis fuerint, macula iſta nec ſanguine abluitur. Inexpiabilis & grauis culpa diſcordiæ, nec paſſione purgatur. Eſſe martyr non poteſt, qui in Eccleſia non eſt: ad regnū peruenire non poterit, qui eam, quæ regnatura eſt, derelinquit. Exhibere ſe non poteſt martyrem, qui fraternam non tenuit charitatem. Ex his perſpicitur quàm impudenti fronte, & hæretico ingenio, dicat Politicus profectam ab Auguſtino præclaram hanc ſententiam: Qui perſecutionem facit, à diabolo eſt: qui autem patitur, à Deo eſt. Neque enim ſuam agnoſcit, ſed Donatiſtarum eſſe affirmat, eamque ex profeſſo vt erroneam confutat. Nos enim, ait, ideo Cæcilianum (Carthaginenſem Epiſcopum Catholicum) ad veram Eccleſiam pertinuiſſe dicimus, non quia perſecutionem patiebatur, ſed quia propter iuſtitiam patiebatur: Donatiſtas autem illos fuiſſe alienatos ab Eccleſia, non quia perſequebātur, ſed quia iniuſtè perſequebātur. Nos itaq. hoc dicimus. Illi verò ſi non quærunt cauſas, quare quiſque faciat perſecutionem, vel quare patiatur: ſine dubio Cæcilianum in ea definitione conſtituunt, qui non faciebat, ſed patiebatur: maiores autē ab ea definitione foras mittunt, qui faciebant, non patiebantur.

Tractat.6.in Ioan.

De vnitat. Eccleſiæ.

Epiſt.50.

tur. Sed hoc omitto. Illud dico: Si vera Eccleſia ipſa eſt quæ perſecutionem patitur, non quæ facit; quærant ab Apoſtolo, quam Eccleſiam Sara ſignificabat, quando perſecutionem faciebat ancillæ? Liberam quippe matrem, noſtram cæleſtem Hieruſalem, id eſt, veram Dei Eccleſiam, in illa muliere dicit fuiſſe figuratam, quæ affligebat ancillam. Denique vt impoſtura Politici manifeſtior euadat, & palàm falſi cõuictus erubeſcere diſcat, de Donatiſtis adhuc ſcribens Auguſtinus, Vbi, inquit, eſt illa præclara laudatio, qua extollunt ſeparationem ſuam, dicentes, eam eſſe Eccleſiam veritatis, quæ perſecutionem patitur, non quæ facit? Nempe eliſa eſt, nempe proſtrata. Leguntur perſecutiones eorum, negare non poſſunt, quia leguntur ſubſcriptiones eorum. Tenemus eos confitentes, profitentes, gloriantes, maiores ſuos Cæcilianum apud Imperatorem grauiter perſecutos. Non ergo iam clament ſegregationem ſuam ideo eſſe Eccleſiam veritatis, quia perſecutionem non facit, ſed patitur: aut fateantur non eam fuiſſe Eccleſiam veritatis, quando à maioribus eorum Cæcilianus patiebatur. *Contra Donatiſt. poſt collat. cap. 31.*

Doceamus & alia ratione non habere Caluiniſtas veram Eccleſiam, idque ex verbis Auguſtini aduerſus Donatiſtas, cum quibus eſt Caluiniſtis par ſimiliſque cauſa. Libro igitur ſecundo contra Gaudentij epiſtolam, reſpondet illis epiſtolæ eius verbis: Noſtram fidem, quam Dominus Apoſtolis reliquit, ſolæ nobis iſtę perſecutiones grauiſſimam reddunt. Rectè iſta dicerentur à vobis quærentibus martyrum gloriam, ſi haberetis martyrum cauſam. Non enim felices ait Dominus qui iſta patiuntur, ſed qui propter Filium hominis patiuntur, qui eſt Chriſtus Ieſus. Vos autem nõ propter ipſum patimini, ſed contra ipſum. Patimini enim ideo, quia non ei creditis; & toleràtis *Cap. 11.*

ide

ideo,ne credatis. Quomodo ergo vos eam tenere fidem iactatis, quam Dominus Apoſtolis dereliquit? An vſque adeò cæcos & ſurdos vultis eſſe homines, vt non legant, non audiant Euangelium, vbi nouerint quam fidem de ſua Eccleſia Dominus Chriſtus Apoſtolis dereliquit, ex quâ diuiſi & ſeparati nihil aliud facitis, quàm contra verba capitis & corporis rebellatis. & tamen propter Filium hominis, & fidem quam reliquit Apoſtolis, vos perſecutionem ſuſtinere iactatis? Omittamus alia, & nouiſſima verba eius in terris audiamus, vbi videamus quam fidem de Eccleſia Apoſtolis dereliquit, quale teſtamentum quodammodo fecerit, non vitam finiturus, ſed ſine fine victurus; non mittendus in ſepulchrum, ſed aſcenſurus in cælum. Surgens enim à mortuis, poſtquam
Lucæ 24. apparuit diſcipulis ſuis, Oportebat, inquit, pati Chriſtum, & reſurgere à mortuis, & prædicari in nomine eius pœnitentiam per omnes gentes, incipientibus ab Hieruſalem. Itemque in monte Oliueti, poſtquam nihil vlteriùs in terris poſitus dixit, ſed quod fuerat maximè neceſſarium, hoc commendauit extremum. Multi quippe erant futuri per vniuerſas partes terræ, vendicaturi ſibi nomen Eccleſiæ, & contra vniuerſam domum, quæ per vniuerſam terram cantat can-
Pſal. 95. ticum nouum, de quo ſcriptum eſt; Cantate Domino canticum nouum, cantate Domino omnis terra; de ſuarum quiſque ruinarum angulis latraturi: Ac-
Actor. 1. cipietis, ait, virtutem ſuperuenientis Spiritus ſancti in vos, & eritis mihi teſtes in Hieruſalem, & in totam Iudæam & Samariam, & vſque ad terminos terræ. Hanc ſponſam ſuis amicis ſponſus abiens commendauit. Huic hominis Filio, qui Eccleſiam ſuam incipiẽtem ab Hieruſalem, & per omnes gentes creſcentem & fructificantem, tanta diligentia commendauit, mira cæcitatis impudentia contradicitis, & pro-

pter hominis Filium vos mala ſuſtinere clamatis. An hoc fortaſſis ideo dicitis, quia vobis alium filium hominis inueniſtis, cuius nomine vocitemini, de cuius parte dicamini? Erratis. Quando propter Filium hominis perſecutionem pati, felicitatis eſſe dicebat; ſeipſum ille ſponſus, non adulterum prædicabat. Et ad Bonifacium Comitem ſcribens de Donatiſtarum errore: Innumerabilia, ait, ſunt teſtimonia diuinorum librorum, in quibus ſicut apparet Dominus Chriſtus, ſiue ſecundùm diuinitatem, ſiue ſecundùm ſuſceptæ carnis humilitatem; ſic apparet etiam eius Eccleſia non in ſola Africa, ſicut iſti impudētiſſima vanitate delirāt, ſed toto terrarū orbe diffuſa. Hanc Eccleſiā, cui non cōmunicat pars Donati, vniuerſarum Scripturarum teſtimonia conſona voce proclamant. In ſemine tuo benedicētur omnes gētes, Lex Dei dicit. Dominabitur à mari vſque ad mare, & à flumine vſque ad terminos orbis terrarum, per Pſalmum Dominus dixit. Viderit nunc æquus rerum æſtimator, damnaueritne Auguſtinus Caluiniſtas in Donatiſtis, reijcientes Eccleſiam per omnes gentes creſcentem & fructificantem, & non hominis Filium Eccleſiæque ſponſum, ſed adulterum colentes Caluinum, nuncupationem ex nomine eius, & efficta ab eo doctrina, ſortiti: quaſi vel diuiſus ſit Chriſtus, vel pro Eccleſia crucifixus ſit Caluinus. Cū igitur in Eccleſia Catholica nō ſint Hughenoti, quam oderunt impenſiſſimè, & crudeliſſimè, quoties religioſorū Principū maiori poteſtate nō coërcentur, perſequūtur; & inſuper recta fide ſint deſtituti, quam eadem Eccleſia, duce & inſpiratore Spiritu ſancto, prędicat: relinquitur non eſſe eos martyres, neque pro iuſtitia pati perſecutionem, ſi verum eſt quod ſcripſit Cyprianus; Eſſe martyr non poteſt, qui in Eccleſia non eſt. Ac ſi iuſtitiam ſuam, pro qua ſe pati volūt, vllo modo prædicandam

Epiſt. 50.

Geneſ. 26.

Pſal. 71.

Lib. 2. cap. 17. dicandam putabunt; eis ego verbis Auguſtini ad Gaudentium Donatiſtam, reſpõdebo: Si ad vos putatis hæc iuſtorum verba pertinere; Stabunt iuſti in magna conſtantia aduerſus eos qui ſe anguſtiauerunt: priùs, an iuſti ſitis, oſtendite. Habetis enim res magnas quas inter veſtras iuſtitias ventiletis, diuiſionem Chriſti, reſciſſionem Sacramentorum Chriſti, deſertionem pacis Chriſti, criminationes in coniugem Chriſti, negationem promiſſorum Chriſti. Hæ ſunt iuſtitiæ veſtræ, propter quas videlicet ſtabitis in magna conſtantia aduerſus eos qui vos anguſtiauerunt. Certè Caluinus à Catholica Eccleſia, in cuius ſinu multis annis acquieuerat, in qua Chriſto per Baptiſmum fuerat inſertus, ſacrilegè defecit: & multas hominum myriades ad ſchiſma ſuum pertraxit, eque cerebri ſui incude, inter cæteras blaſphemias, hane quoque protulit, vt auguſtiſſimum Euchariſtię ſacracramentum, idolum appellare non dubitarit: in quo multis modis Donatiſtarum improbitatem ſuperauit. Conſtat igitur, nulla ratione propter iuſtitiam, quæ ſine vera fide nulla eſſe poteſt, pati Caluiniſtas perſecutionem.

Sapient. 5.

Catholicam Eccleſiam ſemper ab hæreticis grauiſſimam pati perſecutionem.

CAPVT XI.

NIhil nunc dico de Catholicorum cædibus, nullo iuris ordine, nulla legitimarum poteſtatum authoritate, ab eis crudeliter patratis. illud profero, vt nos perſecutionem pati conuincam, quod ex Geneſi citat Apoſtolus in epiſtola ad Galatas: Sicut tunc ille qui ſecundùm carnem natus erat, perſequebatur eum qui ſecundùm ſpiritum: ita & nunc. Et ad Timotheum: Omnes qui piè volunt viuere in Chriſto, perſe-

Cap. 21. Cap. 4. 2. cap. 3.

perſecutionem patientur. Qui ſunt ſecundùm carnem nati? Dilectores mundi, amatores ſæculi. Qui ſunt ſecundùm ſpiritum nati? Amatores regni cælorum, dilectores Chriſti, deſiderantes vitam ęternam. Ludunt pueri Iſmael atque Iſaac, & dicit Apoſtolus perſecutionem. Plus ergo vos perſequuntur, qui vos illudendo ſeducunt. Si Donatiſtæ afflictionem corporis aliquando paſſi ſunt; perſecutio, quam faciunt, grauior eſt. Caue quando vult ludere Iſmael cum Iſaac, quando tibi blanditur, quando offert alterum Baptiſmum. Caue animæ perſecutorem. Nam ſi à Principibus Catholicis aliquid paſſa eſt pars Donati aliquando; ſecundùm corpus paſſa eſt, non ſecũdùm illuſionem ſpiritus. Quòd ſi illi non commouerentur aduerſus deteſtandos diſſipatores Eccleſiæ; ecquo modo redderent rationem de Imperio ſuo Deo? Omnino pertinet ad Reges ſeculi Chriſtianos, vt temporibus ſuis pacatam velint matrem ſuam Eccleſiam habere, vnde ſpiritaliter nati ſunt. De hac ſpiritali perſecutione, productis Apoſtoli verbis ad Timotheum, Sanctus Marcus Papa, Non in eo, inquit, tantùm computanda eſt perſecutio, quòd contra Chriſtianam pietatem aut ferro, aut ignibus agitur, aut quibuſcunque ſupplicijs: ſed diſſimilitudines morum, & contumaciæ inobedientium, & malignarum tela linguarum. Atque hoc grauiorem & periculoſiorem eſſe hæreticorum perſecutionẽ, ſcribit Baſilius, quòd non ex aperto oppugnent, ſed occultas inſidias ſtruant, conſilium ſuum per nomen Chriſtianum, quod prętexunt, obtegentes. In tranſuerſum, inquit, rapiuntur ſimplicium aures, ac deinceps tranſeunt in conſuetudinem hæreticæ impietatis. In iſtiuſmodi ſermonibus doctrinæ pluſquam impiæ educantur Eccleſiæ infantes. Nam quid aliud etiam facient? Baptiſmata ſunt apud hæreticos: illi

Aug. tract. 11. in Ioan.

Epiſt. 70. 71.

inuiſunt infirmos, ſolantur mœſtos, adiuuant laborantes & preſſos, myſteriorum communionem adminiſtrant. Quod omnia per ipſos diſpenſantur & perficiuntur, quaſi retinaculum quoddam eſt plebi, quo ad illorum concordiam aſtringuntur. Arriani, ait Ambroſius, quibus multa nobiſcum paria ſunt, facilè poſſunt innoxias mentes, & ſoli Deo deditas, fraudulenter ſocietate percutere, dum malorum ſuorum virus, per bona noſtra defendunt. Vnde vehementer nobis cauendum eſt, ne ſe vel ſenſibus, vel auribus noſtris huiuſmodi aliquid latenter inſinuet: quia nihil tam cogit in mortem, quàm ſub obtentu fidei, fidem violare. Vt enim gypſum aqua permixtum, lac colore mẽtitur: ita hîc per veriſimilem confeſſionem traditio inimica ſuggeritur: Aliter enim commenta erroris commendare nõ poſſunt, niſi interpoſito Saluatoris nomine prædicent, vt res contrarias & abſurdas, nominis dignitas faciat acceptabiles. Quoniam igitur hæretici habent nomen Chriſtianum, & Sacramenta Chriſtiana, & Scripturas, & profeſſionẽ; non poſſunt non facere magnum dolorem in cordibus piorum: quia & multi volentes eſſe Chriſtiani, propter eorum diſſenſiones hæſitare coguntur, & multi maledici etiam in his inueniunt materiam blaſphemandi Chriſtianum nomẽ: quia & ipſi quoquo modo Chriſtiani appellantur. His atque huiuſmodi prauis moribus, & erroribus hominum, perſecutionem patiuntur qui volunt piè in Chriſto viuere, etiã nullo infeſtante, neque vexante corpus illorum. Patiuntur quippe hanc perſecutionem non in corporibus, ſed in cordibus, eóque grauiorem, quo eis eſt charius Chriſti nomen. Accedit huc quod ſcripſit Tertullianus, Hæreſes non minùs doctrinarum peruerſitate Eccleſiam laceſſere, quàm Antichriſtus perſecutionum atrocitate perſequetur: niſi quod perſecutio & martyres facit, hæreſes apoſtatas tantùm.

Lib de fide, cap. 1.

In cap. 3. 1. ad Corint.

Lib. de præſcr. hæret.

Vitari hæreticos à Catholicis oportere, ne eorum contagio offendantur.

CAPVT XII.

NOn flagrant odio Catholici in hæreticos, à quibus conuerſatióne ſeparantur, ſed charitate potiùs vrgentur: hoc enim agunt, vt hęretici dum ſe vitari vident, pudore ſuffundantur, & tandem ab errore liberentur. Iuſſit enim Apoſtolus, tolli de medio 1. Cor. 5. Corinthium fornicarium, vt ſpiritus ſaluus fieret in die Domini noſtri Ieſu Chriſti. Sed & ſibi prudenter Catholici conſulunt, hæreticorum fuga, ne peſtifero eorum ſpiritu afflati, perniciem & noxam contrahant. Ne commiſceamini fornicarijs, ait Apoſtolus: Si is qui frater nominatur inter vos, eſt fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax; ſcripſi vobis cum huiuſmodi nec cibum ſumere. Nolite ſeduci: Corrumpunt mores 1. Cor. 15. bonos colloquia mala. Et, Prophana & vaniloquia 2. Tim. 2. deuita, multum enim proficiunt ad impietatem, & ſermo eorum vt cancer ſerpit: ex quibus eſt Hymenæus & Philetus, qui à veritate exciderunt. Item de ijs qui pietatis quidem ſpeciem habét, ſed abnegant eius veritatem: Et hos, ait, deuita Et Ioannes: Si quis 2. cap. 2. ad vos venit, & hanc doctrinam non adfert, nolite recipere eum in domum, nec aue ei dixeritis. Chriſtus quoque: Paſtor, inquit, ante oues vadit, & oues Ioan. 10. eum ſequuntur, quia ſciunt vocem eius: Alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo, quia non nouerunt vocem alienorum. Fur enim non venit, niſi vt furetur, & mactet, & perdat. Inter fures autem & latrones, hæretici vel primo loco habédi ſunt, etiamſi Chriſti nomine, tanquam ouina pelle glorientur. Prædicant enim Chriſtum qualem ſibi fingunt, non

qualem Veritas dicit. Nomen habent, rem non habent: vel certè Eccleſiam Chriſti ipſius ore prædicatam & demonſtratam non agnoſcunt, neque in eius fide & religione integrè acquieſcunt. Hinc ait Irenæus, hæreticos vti nomine Dei, tanquam irritamento quodam, quo faciliùs impietatem ſuam introducant. Propterea diuus Ioannes Euangeliſta legitur exiliiſſe è balneo, in quo viderat Cerinthum, veritatis inimicum, veritus ne balneum concideret. Tantum Apoſtoli & eorum diſcipuli habuerunt terrorem, vt neque verbotenus communicarent alicui eorum qui adulterauerant veritatem, quemadmodum & Paulus ait: Hæreticum hominem poſt vnam correptionem deuita: ſciens quoniam peruerſus eſt qui eſt talis. Cyprianus etiam monet Cornelium, vt euitent fratres colloquia & verba eorum, quorum ſermo vt cancer ſerpit: nulla cum talibus commercia copulentur, nulla cum malis conuiuia vel colloquia miſceantur, ſimusque ab eis tam ſeparati, quàm ſunt illi de Eccleſia profugi. Nulla enim ſocietas fidei & perfidiæ poteſt eſſe: qui vnitati & paci Chriſti inimicus eſt, nobiſcum non poteſt cohærere. Et libro de vnitate Eccleſiæ, Vitate quæſo vos, ait, eiuſmodi homines, & à latere atque auribus veſtris pernicioſa colloquia velut contagium mortis arcete, ſicut ſcriptum eſt: Sepi aures tuas ſpinis, & noli audire linguam nequam. Docet Dominus & admonet à talibus recedendum. Cæci ſunt, inquit, & duces cæcorum. Cæcus autem cæcum ducens, ambo in foueam cadunt. Auerſandus talis atque fugiendus, quiſquis fuerit ab Eccleſia ſeparatus. An eſſe ſibi cum Chriſto videtur, qui aduerſus Sacerdotes Chriſti facit? qui ſe à cleri eius vel plebis ſocietate ſecernit? Arma ille contra Eccleſiam portat, hoſtis altaris, aduerſus ſacrificium Chriſti rebellis, pro religione ſacrilegus, filius impius,

Lib. 1. cap. 30.
Iren. lib 3. cap. 3.
Tit. 3.
Lib. 1. epiſt. 3.
Eccli. 28.
Matth. 15.

impius, frater inimicus. Denique Nanzianzenus, Eos, inquit, qui aliud quiddam ſentiunt aut profitentur, aut diuerſis naturarum gradibus atque menſuris vnitatem Dei euertunt aut dirimunt, quaſi peſtem & corruptelam Eccleſiæ, veritatisq. virus, abijcite; non odio eorum flagrãtes, ſed eorum caſum miſerantes. Ideoque Leo Pontifex Leonem Imperatorem rogat, vt hanc Eccleſiæ medicinam præſtare dignetur, vt clericos Conſtantinopolitanos, hæreticorum ſenſui conſonantes, non ſolùm ab ordine clericatus, ſed etiam ab vrbis habitatione pellat, ne vlteriùs ſanctus Dei populus peruerſorum hominum contagio polluatur. *Oratione de ſeipſo.* *Epiſt. 75.*

Stultè admodum & irreligioſè velle Politicum, quæri iam viam quæ ducit ad ſalutem, poſt tot ſecula humanæ redemptionis. *Fol. 79.*

CAPVT XIII.

QVi de fidei doctrina volũt ſuſpẽdere iudicium, nullamque ſectam ſub Chriſti nomine emergentem damnari, ſunt Rhetorio non abſimiles, qui omnes hæreticos rectè ambulare, & vera dicere affirmauit; vel certè Academicis, quibus incerta ſunt omnia: ſed ciuitas Dei talem dubitationem (ait Auguſtinus) tanquam dementiam deteſtatur: habens de rebus quas mente & ratione comprehendit, etiam ſi paruam propter corpus corruptibile, quod aggrauat animam, tamen certiſſimam ſcientiam, creditque ſenſibus in rei cuiuſque euidentia, quibus per corpus vtitur. Credit etiam Scripturis ſanctis, & veteribus & nouis, quas Canonicas appellamus, vnde fides ipſa concepta eſt, ex qua iuſtus viuit, per quam ſine dubio ambulamus, quãdiu peregrinamur à Domino. Cùm verò iam vult inquiri viam ad ſalutem perducen- *Aug. hæreſ. 72.* *Lib. 19. de ciuit. cap. 18.*

Aug. 164. Lib. 10. de ciuit. cap. vlt. tem, cum Porphyrio ſapit, qui ſcripſit nondum receptam vnam quãdam ſectam, quæ vniuerſam viam animæ liberandæ contineat, vel à veriſſima Philoſophia aliqua, vel ab Indorum moribus, ac diſciplina aut inductione Chaldæorum, aut alia qualibet via. Ac Porphyrius quidem hìc aliquam veniam meretur, vt qui fuerit infidelis ac dæmonum cultor: at inexcuſabiles ſunt omnino Chriſtianiſmum profitentes, iam in omnibus gentibus rutilante Euangelio, qui ſalutis viam nõ agnoſcunt, de qua Propheta perſpicuè vaticinatus eſt, cùm dixit: Deus miſereatur
Pſal. 66. noſtri, & benedicat nobis, illuminet vultum ſuum ſuper nos: vt cognoſcamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus ſalutare tuum. Et ſi vera Eccleſia, magiſtra & columna firmamẽtumque veritatis, noui Teſtamenti tempore nondum innotuit, quomodo de eius clariſſima manifeſtatione vaticinatus eſt
Cap. 2. Iſaias: Et erit, inquiens, in nouiſſimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Venite, aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis eius, quia de Sion exibit Lex, & verbum Domini de Hieruſalem. Abſit igitur à miſericordia Dei, vt obſcuram per tot annorum cẽturias voluerit eſſe ſuam Eccleſiam, quam iam inde ab initio pronunciauit eſſe ciuitatem in monte poſitam quæ abſcondi nõ poſ-
Matth. 5. ſit, cuius iudicium quiſquis non audierit, iubet Eu-
Matth. 18. angelium, vt ſicut Ethnicus & Publicanus habeatur.
Ioan. 16. Huic Eccleſiæ miſſurum ſe Paracletum promiſit, à quo omnem veritatem doceretur, inque ea ad finem
Matth. vlt. vſque ſeculi dirigeretur: Et ecce, inquit, ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi. Hanc ita protegit & firmat, vt nũquam aduerſus eam præualituræ

ualituræ ſint inferorũ portæ. Atque vt certiùs ab hæreticorum conuenticulis diſcernatur, eam aſſeruit in vniuerſum orbem terrarum, ramos ſuos diffuſuram, iuxta quod in Pſalmo Pater Filio condixit: Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. Et, Adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes ſeruient ei. Eſt igitur perquam mirùm, tam impudentes, tam cæcos, tam arrogantes eſſe hæreticos, vt intrepidè aſſerere audeant, adhuc ſub iudice litem pẽdere, cùm de Eccleſia, tum de veritatis doctrina: imò hactenus tot ſeculis erraſſe Chriſtianos à via veritatis, vt iam via ſalutis inquirenda ſit: vel certè ab hæreticis, Eccleſiæque diſſipatoribus, doctrina pietatis expetẽda. Cùm Apollinarius nouam de Chriſti humanitate fidem inueheret, ei his verbis reſpondit Nazianzenus: Abſconditam poſt Chriſtum ſapientiam nobis annunciant. Res lachrymis digna! Si enim triginta his annis fides originem habuit, cum quadringenti fermè anni ab eo tempore fluxerint, quo Chriſtus palàm cor ſpectus eſt; inane tanto tempore fuit Euangelium, inanis etiam fides noſtra. Et martyres quidem fruſtra ſubierunt martyrium, fruſtra etiam tales tantique antiſtites populo præfuerunt. Pari modo Eunomio ſuperbè à diſcipulis ſuis exigenti, ne maiori parti plus tribuerent, néve his qui præoccupârunt deferendo, poſterioribus aures obſerarent, Baſilius hoc modo reſpondet. Quid tu narras? Non dabimus plus antiquitati? Non reuerebimur Chriſtianorum multitudinem, tam eorũ qui ſunt, quàm eorum qui fuerunt, ex quo Euangelium prædicatum eſt? Nullam rationem dignitatis eorum faciemus, qui omni ſpirituali gratia claruerunt; ſed claudẽtes ſemel oculos animi, exterminata cuiuſlibet ſancti viri memoria, vacuam deceptionibus tuis mentem noſtrã ſupponemus?

Pſal. 2.

Epiſt. 2. ad Cledonium.

Lib. 1. contra Eunom.

ponemus? Omnes tibi perſuaſi, traditionem fidei, quæ præterito tempore omni, ſub ſanctiſſimis viris euicit, cogitationibus veſtris impijs poſtponemus? Manichæorum quoque inſolentiam, Manem ſuum iactantium eſſe promiſſum Apoſtolis Paracletum, Leo hac oratione repreſſit: Manichæus eo tempore innotuit, cùm poſt reſurrectionem Domini ducenteſimus & ſexageſimus annus impletus eſt. Non ergo potuit promiſſio Domini, tanta per ætatis interualla differri. Nec ille Spiritus veritatis ita ſeptiformem donorum ſuorum continuit largitatem, vt tot Eccleſiæ generationes, ſapientia & intellectu, ſcientia & pietate, conſilio & fortitudine, atque ipſo Dei timore fraudaret, donec prodigioſus turpium mendaciorum ſignifer naſceretur. Vt nunc indignarentur ſancti & eruditi illi antiſtites, Baſilius, Nazianzenus, & Leo, ſi Caluiniſtas audirent vniuerſam retrò antiquitatem & Catholicam Eccleſiam tot ſeculorum lapſu, ignorantiæ & agendorum & credendorum accerſere, ſibique ſolis veritatem vendicare?

Serm. 2. de Pent.

Fol. 63. 78. *Oſtenditur aduerſus aſſertionem Politici, Caluiniſtas & Lutheranos eſſe hæreticos conuictos.*

CAPVT XIIII.

SI Lutherani & Caluiniſtę propterea hęreticorum catalogo aſcribi non debeant, quia Chriſti nomen præferunt, & Chriſtianam religionem profitentur; nullus omnino iudicari poterit hæreticus, cùm Chriſti nomen nemo neget. Nam & Simoniani, Chriſti Ieſu nomen tanquam irritamentum præferentes, per dulcedinem & decorem nominis, amarum & malignum Principis apoſtaſiæ ſerpentis venenum porrigebant. Cæterùm hæreticum definit

Iren. lib. 1. cap. 30.

Auguſtinus, qui morbidum prauumque quid in Eccleſia Christi ſapit, & correptus vt rectum ſapiat, reſiſtit contumaciter, ſuaque peſtifera dogmata defendere perſiſtit: non autem qui ſententiā ſuam, quamuis falſam atque peruerſam, nulla pertinaci animoſitate tuetur, paratus corrigi cùm inuenerit veritatem. Iſte quippe animus etiam in dictis per ignorantiam non Catholicis, ipſa eſt correctionis præmeditatione ac præparatione Catholicus. Et libro de vera religione, aſſerit in Eccleſia cuiuſlibet errorem ſuſtineri, donec prauam opinionem pertinaci animoſitate defendat. Hinc Paulus non ſimpliciter errantes pro hæreticis habet, ſed qui reſiſtunt veritati, ſanamque doctrinam non ſuſtinent; & à veritate auditum auertunt, & veritati contradicunt: quæ manifeſtè rebellionem & pertinaciam deſignant. Pertinacem autem rectè dixeris, cui nulla rationabilis cauſa ſuffragatur: qualis eſt, qui veritati ſufficienter demonſtratæ reſiſtit. Sufficiens porrò demonſtratio eſt, vniuerſalis Eccleſiæ definitio, aut publica & perpetua eius obſeruatio. Vnde Irenæus vnius & viuificatricis fidei pleniſſimam oſtenſionem eſſe dicit, traditionem quæ eſt in Eccleſia, ab Apoſtolis continua ſucceſſione vſque nunc conſeruatam. Qui ergo ſe tum credituros pollicentur, cùm ſibi fuerit oſtenſum, Romanam Eccleſiam, veram & Apoſtolicam eſſe Eccleſiam; & Eccleſiæ publicam profeſſionem, non ſatis ſibi demonſtratam eſſe dicunt; claudunt oculos vt non videant, & aures vt non audiant, inque illos dicit Iſaias: Filij mendaces ſunt, nolunt audire Legem Dei, qui dicunt videntibus: Nolite aſpicere nobis quæ recta ſunt, videte nobis errores, auferte à me viam. Væ filij deſertores. Inter pertinaces quoq. cenſentur, qui ad ſingulas ferè quæſtiones proteſtantur ſe œcumenicæ Synodi fidem ſecuturos; cùm & nullam Synodum

Lib. 18. cap. 51.

Lib. 3. de orig. anima, cap. 15.

Cap. 6.

2. Tim. 3. & 4. Tit. 1.

Lib. 3 cap. 3.

Cap. 30.

admittant,& non niſi damnatos olim errores ſectentur. His in vniuerſum reſpondet Gelaſius in epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ,vbi Achatio Eutychis ſectatori, conquerenti ſe in communionem non recipi, nulla ſententia damnatum,reſpondit: Achatium non fuiſſe inuentorem noui erroris, ſed veteris imitatorem: atque ideo non opus fuiſſe vt aduerſus eum noua ſententia prodiret, ſed antiqua tãtummodò renouaretur. Factus ſum, inquit,executor veteris conſtituti, non promulgator noui: quicunque enim in damnatam ſemel hæreſim labitur, eius damnationi ſeipſum inuoluit. Vnde maiores noſtri ſancti & docti Pontifices,in vnaquaque hæreſi quolibet tempore ſuſcitata,quicquid pro fide,pro veritate,pro communione Catholica atque Apoſtolica, ſecundùm Scripturarum tramitem prædicationemque maiorum,ſemel facta congregatione ſanxerunt, incõuulſum voluerunt deinceps firmumque conſtare,neque in eadem cauſa quæ præfixa fuerant retractari, qualibet recenti præſumptione permiſerunt;ſapientiſſimè prouidentes, quoniam ſi decreta ſalubriter cuiquam liceret iterare, nullum cõtra ſingulos quoſque prorſus errores, ſtabile cõſiſteret Eccleſiæ conſtitutũ.

Cùm igitur Lutherani & Caluiniſtæ ignorare non poſſint, quæ ſit Eccleſia in communione omnium gentium poſita,quæque religio per manus Epiſcoporum continua ſerie ſuccedentium ad nos ſit tranſmiſſa: & tamen proprio iudicio atque electione ſe damnantes, & illi Eccleſiæ cohærere nolint, & potiùs vitam patiantur ſibi,quàm errores auferri;manifeſtè & ſchiſmatici & hæretici eſſe conuincuntur. Primùm enim quod hæreticis proprium eſſe docuerunt Apoſtoli,vt exeant ex nobis,& ſegregent ſemetipſos, & noſtram deſerant collectionem, in iſtos ad amuſſim quadrat. Etenim ex Eccleſia Catholica exierunt,

1.Ioan.2. Iudas in epiſt. Hebr.10.

runt, in qua regenerati & inſiti ſunt Chriſto. Sic enim Parmeniani factionem ſchiſmaticam eſſe probauit Optatus: Videndum eſt, inquiens, quis in radice cum toto orbe manſerit, quis foras exierit, quis ordinationem fecerit ſaluo altero ordinato. Non Cęcilianus exiuit à Maiorino auo tuo, ſed Maiorinus à Cæciliano. Nec Cæcilianus exiuit à cathedra Petri vel Cypriani, ſed Maiorinus, cuius tu cathedram ſedes, quæ ante ipſum Maiorinum originem non habebat. Similiter dixerimus, Lutherum & Caluinum à cõmunione & radice Catholicæ Eccleſiæ exiuiſſe, non autem Catholicam Eccleſiam à Lutheri & Caluini ſocietate. Adhæc monent Apoſtoli, vt in accepta doctrina, in ijs quæ didicimus, atque in eadem regula permaneamus, vt quod audiuimus ab initio, in nobis maneat, & prophanas vocum nouitates deuitemus, obſeruemusque eos qui diſſenſiones & offendicula faciunt, præter doctrinam quam didicimus, ab eisque declinemus. Ideoque doctrinam omnem, nouitatis ſuſtinentes infamiam, Patres ſemper reiecerunt. Et Tertullianus Praxeæ improperat, quòd ſit heſternus; & aduerſus omnes hæreticos præiudicatum docet, id verum eſſe quodcunque primum, id eſſe adulterinũ quodcunq. poſterius: eamque (vt ita dicam) prioritatem, teſtimonium eſſe veritatis vbique occupantis principatum, & illic pronunciandam eſſe regulæ interuerſionem, vbi poſteritas inuenitur. Palàm igitur eſt, Caluiniſtas eſſe hæreticos, vt qui antiquitate reiecta, noua figmenta tueantur, & opiniones Eccleſiæ ante ſuam diuiſionẽ ignotas, vel ſemper improbatas. Poſtremò hæreticos quouis tempore habuit Eccleſia, eos qui authorum ſuorum nominibus appellantur, vt vel imperiti certò ſciant, Chriſtianos eſſe deſijſſe, qui Chriſti nomine amiſſo, humana & externa vocabula induerũt. Sunt & fuerũt

Lib 1. cont. Parm.

1. Ioan. 2. Ioan. 2. Coloſ. 2. Roman. 16.

De præſcript. hæret.

Lactan lib. 4. de vera ſap. cap. 30.

multi,

Cont.Tryph. multi, ait Iuſtinus, qui docent dicere & facere res impias, & contumelioſas in Deum, cùm tamen in nomine Ieſu veniant. Et ſunt inter nos diſtincti cognominibus, denominati à quibuſdam viris, vt quiſque fuit author alicuius nouæ doctrinę & ſententiæ. Ex ijs alij vocantur Marciani, alij Valentiniani, alij alio vocabulo, quiſque à primo inuetore ſui dogmatis. Et Athanaſius: *Quaſt.44.ad Antioch.* Noſcat, ait, omnis homo qui ad Chriſti fidem volens venit, quòd omnis fides quæ in terra ab homine nomē accepit, vt à Simone, inquam, Simoniani, ab Arrio Arriani: hæ omnes & reliquæ, à nominibus hominum, & propter ipſos ſic nominatæ, non ſunt fides Dei. Si enim Dei ſunt, quare ſic *Cont.Lucifer.* nominantur? Sicubi audieris, inquit Hieronymus, eos qui dicuntur Chriſti, non à Domino Ieſu Chriſto, ſed à quopiam alio nuncupari, vt puta Marcionitas, Valentinianos: ſcito non Eccleſiam Chriſti, ſed Antichriſti eſſe ſynagogam. Hæreſiarchæ enim, vt Chriſti ſe hoſtes eſſe demonſtrent, diſcipulis ſua in-*Apocal.13.* duunt nomina, tanquam beſtiæ & Antichriſti characterem: vt eorum ſectatoribus in Iudæorum perſona *Ioan.5.* illud exprobraſſe Saluator videatur: Si alius venerit in nomine ſuo, illum audietis. Vt igitur omittamus, iuſto examine & iudicio, tanquam ſchiſmaticam & hæreticam, damnatam eſſe Lutheranorum & Caluiniſtarum ſectam: certè quo iudicio Patres Simonianos, Marcionitas, Arrianos damnarunt, quòd authorum ſuorum nominibus inſigniantur; eodem etiam Caluiniſtas, poſt multa ſecula naſcituros, hæreticos pronunciauerunt. Nō igitur deinceps nobis ſuccenſeant, quòd hæretici nobis habeantur; neque ſe nondum conuictos gloriētur, tot ſanctorum iudicijs, antequam naſcerentur, prædamnati.

Multa

Multa in Eccleſia credenda & obſeruanda, ex traditione pendere: aſtutè verò hæreticos ſolam Scripturam admittere, vt ſoli ſint iudices veritatis. *Fol. 79.*

CAPVT XV.

QVæ ſcripta ſunt, ſufficiunt omnino vt perfectus ſit homo Dei, quia in eis ſunt omnia credẽdorum fundamenta, & Eccleſiam nobis commendant columnam & firmamentum veritatis. Ab hac cognoſci promptum eſt quę ſit Scriptura Canonica quæ notha & apocrypha; & quid ſit Apoſtolicæ doctrinæ conſentaneum, quid repugnans. Hinc Auguſtinus oſtendens non debere rebaptizari ab hæreticis venientes, Nos, inquit, in hac re ſequimur etiam canonicarum authoritatem certiſſimam Scripturarum, cùm hoc facimus quod vniuerſæ iam placuit Eccleſiæ, quam ipſarum Scripturarum commẽdat authoritas: vt, quoniam ſacra Scriptura fallere non poteſt, quiſquis falli metuit huius obſcuritate quæſtionis, eandem Eccleſiam de illa conſulat, quam ſine vlla ambiguitate ſancta Scriptura cõmendat. Propterea Paulus diligenter diſcipulos ſuos hortatur, non tã vt doctrinam literarum monumentis cõmiſſam, quàm verbis prædicatam, attendant. State, ait, & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam noſtram. Et cùm ipſe comiteſque eius tranſirent ciuitates, tradebant eis cuſtodire dogmata quæ erant decreta ab Apoſtolis & ſenioribus. Et ad Timotheum, Quæ, inquit, audiſti à me per multos teſtes, hæc commenda fidelibus, qui idonei erunt & alios docere. Neque Irenæus occupatur, vt ad Scripturam, ſed ad traditionem conſiderandam fideles adducat. Quæ enim ſunt Eccleſiæ, inquit, oportet cum magna diligentia diligere, & apprehendere ve-

2.Tim.3. *1.Tim.3.* *Lib.1.contra Creſcon.cap. 31.32.34.* *2.Theſ.2.* *Act.16.* *2.Tim.2.* *Lib.3.cap.4.*

ritatis traditionem. Quid enim ſi de aliqua modica quæſtione diſceptatio eſſet, nónne oporteret in antiquiſſimas Eccleſias recurrere, in quibus Apoſtoli conuerſati ſunt, & ab eis de præſenti quæſtione ſumere, quod certum & re liquidum eſt? Quid enim, ſi neque Apoſtoli quidem Scripturas nobis reliquiſſent; nónne oportebat ordinem ſequi traditionis, quam tradiderunt eis quibus committebant Eccleſias? cui ordinationi aſſentiunt multæ gentes Barbarorum, eorum qui in Chriſtum credunt ſine charactere vel atramento, ſcriptam habentes per Spiritum in cordibus ſuis ſalutem, & veterem traditionem diligenter cuſtodientes. Quibus ſi annunciet aliquis ea quæ ab hæreticis adinuenta ſunt, ſtatim concludentes aures ſuas, longè longiùs fugient, ne audire quidem ſuſtinentes blaſphemum colloquium.

Euſeb. lib. Eccleſ. hiſt. cap. 6. Apoſtolorum traditionem recentem memoria ſemper gerebat Clemens Romanus, & ortam aliquando non modicam diſſenſionem inter Corinthios, traditionis cõmendatione compeſcuit & ſedauit. *Euſeb lib. 3. Eccleſ. hiſt. cap. 36.* Ignatius quoque ſingulas Eccleſias monebat, vt diligentiùs ac tenaciùs Apoſtolorum traditionibus inhærerent, quas cautelæ gratia, & ne quid apud poſteros remaneret incerti, etiam ſcriptas ſe aſſerit reliquiſſe. *Lib de præſcr. heret. & de corona militis.* Tertullianus multa recenſet Scripturis non expreſſa, quæ tamen fide recipere & obſeruare Chriſtianos ſit neceſſe. *Lib de Spiritu ſanct. cap. 27.* Idem facit Baſilius: Dogmata, inquiens, quæ in Eccleſia prædicantur, quædam habemus è doctrina ſcripto prodita, quædam rurſus ex Apoſtolorum traditione, in myſterio, id eſt, in occulto tradita recepimus. Quorum vtraque parem vim habent ad pietatem, nec his quiſquam contradicit, quiſquis ſanè vel tenuiter expertus eſt, quæ ſint iura Eccleſiaſtica, &c. *Seſſ. 4.* Ex his decreuit Concilium Tridentinum, diuinam veritatem contineri in libris ſcriptis, & ſine

ſcripto

ſcripto traditionibus, quas ſe recipere fatetur, tanquam ore tenus à Chriſto & Spiritu ſancto dictatæ fuiſſent, parique cum Scripturis reuerētia & affectu.

Sycophantas igitur & illuſores mihi agnoſce, qui ſolam Scripturam volunt eſſe iudicem veritatis. Hac enim aſſertione nihil agunt aliud quàm vt figmentis ſuis per Scripturā apud omnes ſacroſanctam concilient authoritatem. quod pulchrū eſt enim momus imitatur, ait Clemens Alexandrinus: vtq. clamoſis & interminatis diſceptationibus, vel de Scripturarum canone, vel earū interpretatione, dū pro ſua libidine partes altercantur, in incerto ſemper maneat ad quos ſit deferenda palma victoriæ. Quæ enim poterit hæreſis exoriri, quæ non audeat ſibi coaptare, quòd habeat Spiritum ſanctum, quod fecerunt Manichæi & Cataphryges? Nunquid enim eſt hæreſis, quæ nō veritatem ſe nominet; & quāto eſt ſuperbior, tanto magis ſe etiam perfectam nominet veritatē, vt & in omnem veritatem ſe polliceatur introducere? Lutherus certus eſt habere ſe è cælo ſua dogmata: Non minùs effrons Caluinus, momētis omnibus pręſentiſſimum ſibi Spiritus ſancti numē eſſe gloriatur: eumq. Beza, in cœnæ intelligētia Apoſtolis vel exequat, vel etiam anteponit. Mihi igitur prudenter Tertullianus ſcripſiſſe videtur, nihil proficere Scripturarum congreſſionem, niſi planè vt ſtomachi quis ineat verſionem aut cerebri. Iſta enim hæreſis non recipit quaſdam Scripturas; & ſi quas recipit, adiectionibus & detractionibus, ad diſpoſitionē ſui inſtituti interuertit; & ſi recipit, non recipit integras; & ſi aliquatenus integras præſtat, nihilominus diuerſas interpretationes commentata, conuertit. Proinde non admittendos hęreticos cenſet ad ineundam de Scripturis cōngreſſionem, cùm in ipſo congreſſu firmos fatigent, infirmos capiant, medios cum ſcrupulo dimittant.

Stromatum lib. 7.

In vita Cal. & pref. in eijsd.

De praeſcript. haeret.

De

Hilar. lib. 2. de Trinit. De intelligentia igitur eſt hæreſis, non de Scriptura: & ſenſus, non ſermo fit crimen, dum quod legitur ſenſui potiùs coaptatur, quàm lectioni ſenſus obtemperat. Neque enim hæreticis propoſitum eſt, veritatem ex Scriptura vel elicere, vel confirmare; ſed arrogantiæ œſtro acti, cõceptis ſibi opinionibus Scripturas ſeruire volunt, contenti imperitis eas aliqua

Lib. 1. de Trinitate. ſpecie veritatis reddere commendabiles. Extiterunt quidam, ait Hilarius, qui cæleſtium verborum ſimplicitatem pro voluntatis ſuæ ſenſu, non pro veritatis ipſius abſolutione ſuſciperent, aliter interpretantes, quàm dictorũ virtus poſtularet: aſſertionibus enim ſuis quędam ex diuinis voluminibus teſtimonia ſubdiderunt, quæ corrupto intelligentiæ ſenſu ſolis ignorantibus blandiantur, ſpeciemque veritatis ſecun-

Lib. 11. cont. Fauſt. cap. 9. dùm prauitatem interpretantium præſtent. Eruditè igitur ſcripſit Auguſtinus, hoc agere hæreticos dum ad Scripturas prouocant, vt omnis de medio Scripturarum auferatur authoritas, & ſuus cuique animus author ſit, quid in quaque Scriptura probet vel improbet, id eſt, vt non authoritati Scripturarum ſubijciatur, ſed ſibi Scripturas ipſe ſubijciat: non vt ideo illi aliquid placeat, quia hoc in ſublimi authori-

Iren. lib. 3. cap. 4. tate ſcriptum legitur, ſed ideo rectè ſcriptum videatur, quia hoc illi placuit. Non igitur ex Scriptura pro cuiuſque iudicio explicata vel detorta, ſed ex Eccleſię ſenſu interpretata, in quam Apoſtoli, quaſi in depoſitorium diues, omnia quæ fidei ſunt, contulerunt,

Clem epiſt. ad Eccleſ. Hieroſ. quæramus veritatem: neque Dei Legem ſecundùm propriam ingenij intelligentiam legamus vel doceamus, ſenſum extrinſecus afferentes alienum; ſed maiorum veſtigia ſecuti, eam competenter interpretemur. Quod quia facere contempſerunt qui abhinc annis ſexaginta fidei regulam peruerterũt, in errores intricatiſſimos abierunt ipſi, aliosque in errores per-

traxe-

traxerunt: meritò peccatorum ſuorum cæcitate percuſſi. Significauit hoc in Pſalmis Dauid; Fiat, inquiens, menſa eorum coram ipſis in laqueum, & in retributionem & ſcandalum. Obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſum eorum ſemper incurua. Fiant viæ illorum tenebræ & lubricum. Menſa enim Scripturarum ſacrarum, quibus paſcuntur & reficiuntur fidelium intelligentiæ, laqueus eſt illis quo irretiuntur & inuoluuntur in ſuum exitium, mole ſuæ incredulitatis in Chriſtum oppreſſi. Ecquid exiſtimabimus niſi hoc Dei flagello percuſſum Politicum, dum Catholicos omnes Scripturæ tam imperitos facit, vt ſi ab Hughenotis Scripturæ aculeo ſiue argumento è Scriptura petito, vel Sorbona pungatur, non ei aliud conſilij ſuppetat, quàm vt eos correptos, ad inquiſitionem Hiſpanicam vel Romanam pertrahat, flammis abſumendos, vel cruci ſuffigendos? Sed valeat Thraſoglorioſus, ſanguine Catholico potiùs madens & difflués, quàm Scripturæ ſacræ cognitione imbutus: valeat, inquam, cum profligata hac ſua arrogãtia, Romanæ Eccleſiæ, totiusq́. Hiſpaniæ, ac celeberrimi Theologorum Lutetiæ collegij, ex quo tot Epiſcopi, & verbi Dei præclariſſimi præcones, in omnes orbis prouincias emittuntur, ſuperbus & impudens contemptor. Pſal.68. Pſal.34. Fol.101.102.

Non eſſe expectandum ab aliqua prouinciali Synodo, authoritate Regis Galliæ vel cuiuſquam Principis coacta, de fidei & Scripturarum veritate iudicium: ſed ab Apoſtolica Sede & Eccleſia Catholica, cuius eſt ſumma in terrà & irrefragabilis authoritas.

CAPVT XVI.

MAnifeſtũ eſt quid moliantur qui regia authoritate in Gallia Synodũ nationalem celebrari Fol.106.

volunt, in qua ſedeāt honore multo, fulgentes Theologi, pacis & concordiæ ſtudioſi, id eſt, Beza ſimilesque Caluiniſtæ, ſcelerū ſuorum meritò exilij dānati, pátriç perturbatores, ac noui Circuncelliones, momentoque exorti Theologi. Dubio enim procul meditantur hçreſum ſemel regnum ſtabilire, conclamare Catholicam fidem, Eccleſiam proterere, euertere Eccleſiaſticam hierarchiam, introducere ethnicum ac gentile ſacerdotium. Sed abſit à nobis vt hæreditatem, Chriſti ſanguine coēmptam, prodamus, & aduerſus vulpium aſtutiam, aprorumq. ferociam, non ſe muros opponant, quibus eſt Eccleſię cura demandata. Non eſt ciuilis poteſtatis modus, ſibi vt authoritatem vſurpet de ijs ſtatuendi quæ propriè ad inſtitutionem & gubernationem regni Dei pertinent, cuiuſmodi ſunt, Euangelij prædicatio, oblatio ſacrificij, ordinatio & inſtitutio miniſtrorum Eccleſiæ, rebellium excommunicatio, & conſtitutio legum, quibus Eccleſia Chriſti moderanda eſt & dirigenda. Eſt enim magiſtratus ciuilis, Chriſtianus factus, non doctor, ſed diſcipulus; non paſtor, ſed ouis. Pertinent

Ioan.20. autem iſta ad eos quibus dictum eſt: Sicut miſit me

Pſal.44. viuens Pater, ita & ego mitto vos. Et, Conſtitues eos principes ſuper omnem terram. quod & ad eorum ſucceſſores pertinere certum eſt, quorum vni dixit

Tit.1. Apoſtolus: Reliqui te Cretæ, vt ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per ciuitates preſbyteros. In eos igitur magiſtratus ſibi tale quid arrogantes, exiſtimandum eſt dictum eſſe, quod Oziæ in ſuperbiam erecto, & volenti adolere incenſum, dixit Azarias ſa-

2.Paral.26. cerdos: Non eſt hoc officij tui, ſed ſacerdotum, qui conſecrati ſunt ad huiuſmodi miniſterium. Egredere, ne contempſeris, quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino. ſtatimq. orta eſt lepra in fron-

Epiſt.33. te eius, coram ſacerdotibus. Hinc Ambroſius Imperatori,

ratori, baſilicā Arrianis tradi præcipienti, conſtanter reſpōdit: Noli te grauare Imperator, vt putes te in ea, quæ diuina ſunt, imperiale ius habere. Noli te extollere: ſed ſi vis diutius imperare, eſto Deo ſubditus. Scriptum eſt: Quæ Dei, Deo; quæ Cæſaris, Cæſari. Publicorū mœnium tibi ius eſt cōceſſum, non ſacrorum. Et Nazianzenus, Quid autem, inquit, de vobis dicemus Principes, & in poteſtate conſtituti? Iam enim ad vos ſermo noſter ſe vertit. Num ſermonem ſuſcipitis liberum? Lex Chriſti vos meæ ſubiecit poteſtati, meoque ſubiecit tribunali: imperamus enim & ipſi; addo, maiori imperio & perfectiori. Aut oportet potiùs vt ſpiritus ſubſit carni, cæleſtiaq. terreſtribus? Suſcipe igitur vocem liberiorem: ſcito te eſſe ouē gregis mei. Vis igitur noſſe quorum ſit muneris de fidei veritate ferre iudicium? His profectò hoc incumbit, qui è medio populi ſegregati, & tanquam Aaron ad ſacerdotium aſſumpti, noua & vetera, id eſt, vtriuſque Teſtamenti ſcientiam, è theſauro ſuo proferre, & Domini ſui peregrè profecti talenta cibariaque conſeruis ſuis miniſtrare, cæleſtibus monitis iubentur. Labia ſacerdotum (ait Malachias) cuſtodiunt ſcientiam, & legem ex ore eius requirent, quia Angelus Domini exercituum eſt. Et legem Domini tradidit Moyſes ſacerdotibus filijs Leui, præcepitque eis, dicens: Leges verba legis huius coram omni Iſrael, audientibus eis: vt audientes diſcant, & timeant Dominum. Eiuſdem legis præſcripto ad ſacerdotes ſpectabat lepræ iudicium, vt intelligamus ad noui Teſtamenti ſacerdotes veræ falſæq. doctrinæ pertinere diſcrimen. Chriſtus Dominus non omnibus fidelibus, ſed Apoſtolis, inque eis, omnibus vicaria ordinatione ſuccedentibus, dixit: Euntes in mundum vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Et quoſdā, ait Paulus, dedit Chriſtus Apoſtolos,

Orat. ad Imperatorem iraſcentem.

Hebr. 5.
Matth. 13.

Malach. 2.

Deuter. 31.

Leuit. 14.

Marc. 16.

Epheſ. 4.

ſtolos, quoſdam Prophetas, alios verò Euangeliſtas,
1.Tim.3. alios autem paſtores & doctores, in ædificationem
Tit.1. corporis Chriſti, quos oportet exhortari doctrina ſana, & eos qui contradicunt, arguere. Ab Eccleſia igitur quam regit illuſtre & copioſum corpus ſacerdo-
1.Tim.3. tum, quam Apoſtolus columnam & firmamentum eſſe veritatis affirmat, cui promiſit Chriſtus, quòd portæ inferi, ſiue à diabolo errores exorti, aduerſus eam non præualebunt, petenda eſt doctrina veritatis, non à pſeudoprophetis, non à Principibus, ſi non fluctuare ſemper velis, & exiguo momento modò huc, modò illuc impelli, inque diuerſa trahi, prout diuerſa erunt Principum iudicia, vel quiſque etiam Princeps religionem mutandam cenſuerit. Neque iam audiẽdi ſunt, qui incertum eſſe volunt in quam Chriſtianorum collectionem Chriſtianæ Eccleſiæ nomen competat. nam quo modo de Chriſto non licet ſuſpendere ſententiam, vt non eùm verum eſſe credas Chriſtum, qui natus de virgine Maria, ſub Pontio Pilato crucifixus & mortuus, tertia die reſur-
Auguſt. de vera relig. cap. 7. & Epiſt. 166. rexit: ita nefas eſt, aliam Eccleſiam agnoſcere, quàm quæ ab vniuerſo orbe, Propheticis & Apoſtolicis literis edocto, Catholicæ nomen inter tam multas hæ-
De vnit. Eccl. cap. 4. reſes ſola meruit obtinere. Quicúque igitur de ipſo capite Scripturis ſanctis conſentiunt, & vnitati Eccleſiæ non communicant, non ſunt in Eccleſia, quia de Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, ab ipſius Chriſti teſtificatione diſſentiunt. Hæc Eccleſia inter omnes hæreſes & hoſtium perſecutiones diuinitus protecta, eadem perſeuerat: ex hac omnes olim & etiam-
Luca 5. num habiti hæretici exierunt, vt eam Petri reticulo, multitudine piſcium deſcripto, ſignificatam intelligas. Hæc eundem doctrinæ ſaporem non interruptum retinet, eamque per varios omnium temporum ſcriptores demonſtrat: ac ne illi aliquando præ-

cipitium

cipitium timeas, ab ea, miſericordia Domini, iuxta Iſaiæ vaticinium, non recedet. Poſtremò (quod primò dictum oportuit) vt Chriſtum etiam in hoc à Patre exauditum manifeſtè videamus, quod rogauit, vt omnes in ſe credituri ſint vnum; hæc Eccleſia vna eſt, quia vni viſibili paſtori à Chriſto ſubiecta, cui multi paſtores & doctores in partem ſollicitudinis adiuncti ſunt à Domino ad Patrem abeunte, vt non circumferamur omni vento doctrinæ, neque ſint in nobis ſchiſmata, ſed idipſum dicamus omnes & credamus. Quæ Eccleſiæ forma in nullis omnino hæreſibus inuenitur, vt quæ vel nō vnum agnoſcant, vel certè ſtatim in particulas & conciſiones diſſipentur, vt in Arrianiſmo, & Lutheraniſmo, & Sacramentariorum hæreſi, manifeſtum eſt. Sunt enim hæretici (Apoſtolo teſte, 1. Tim. 3.) ſeipſos amantes, & gloriæ cupidi, non hoc agentes vt Chriſto credatur, ſed vt ipſi alijs præcellant, & magiſtri habeantur. Hinc Paulus Act. 20. Exurgent, ait, ex vobis viri loquentes peruerſa, vt abducant diſcipulos poſt ſe, & ſectas introducāt. Intellexit hoc Irenęus, A Simonia, inquiens, multæ propagines multarum hæreſum factæ ſunt, eo quòd multi ex ipſis, imò omnes volunt eſſe doctores, ſemetipſos adinuentores ſententiæ, quamcunque compegerint, enarrantes. Quod autem de vno paſtore, vniuerſæ Eccleſiæ præpoſito, iam diximus, cachinno non exciperent hæretici, ſi poſita peruicacia perpenderent Synagogæ, quæ Catholicæ Eccleſiæ propheticè ſubſeruiuit, ad decori, ordiniſque, & concordię conſeruationem, ſummum ſanctorum præſidem fuiſſe cōſtitutum, penes quem regendi & ſanciendi ſuprema authoritas reſideret. Si difficile (inquit Dominus) & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris, & iudicum intra portas tuas videris verba variari: ſurge & aſcende ad locum

Cap. 54. *Ioan. 17.* *Epheſ. 4.* *1. Cor. 1.* *Lib. 1. cap. 30.* *Deuter. 17.*

quem elegerit Dominus Deus tuus; veniesque ad ſacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis: qui indicabunt tibi iudicij veritatem, & facies quodcunque dixerint qui præſunt loco quem elegerit Dominus, ſequerisque ſententiam eorum. Qui autem ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo; ex iudicis decreto morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael: cunctusque populus
Leo epiſt. 89. timebit, vt nullus deinceps intumeſcat ſuperbia. Ita prorſus diuinę religionis cultū, quem in omnes gentes, Dei voluit gratia coruſcare, ſic Dominus noſter Ieſus Chriſtus inſtituit, vt veritas per Apoſtolicam tubam in ſalutē vniuerſitatis exiret. Sed huius muneris ſacramentum ita Dominus ad omnium Apoſtolorum officium pertinere voluit, vt in beatiſſimo Petro, Apoſtolorum ſummo, principaliter collocaret; vt ab ipſo, quaſi quodā capite, dona ſua velut in corpus omne diffunderet; vt exortem ſe myſterij intelligeret eſſe diuini, qui auſus fuiſſet à Petri ſoliditate recedere. Hunc ſummum Eccleſiæ Pontificatum Pe-
Matth. 16. tro promiſit Chriſtus, Tu es Petrus, inquiens, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: Et tibi dabo claues regni cælorum: & quodcunque ligaueris ſuper terram, ligatum erit & in cælis; & quodcunque ſolueris ſuper terram, ſolutum erit & in cæ-
Ioan. 21. lis. Tradidit verò cùm dixit: Paſce agnos meos, paſce oues meas. Vt autem petrę huic ſecurè incumbamus
Luca 22. & inhæreamus; Ego, ait, pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua. Et tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos. Ex quibus efficitur, neque oues eſſe gregis Christi, neque in æternū Dei templum ædificari, neque ſolui peccatorum vinculis, neque in fide firmari poſſe, qui Petrum paſtorem, gregisque Chriſti moderatorem non agnoſcunt, eiusque cathedræ
immobi-

immobiliter non cohærent: vnde neceſſe eſt, eos eſſe ſchiſmaticos, à promiſſis Chriſti alienos, & per errorum deuia præcipites agi. Porrò Eccleſiaſticum Petri principatū in ſedis eius ſucceſſores Romanos Pontifices deriuari, quemadmodum & Aaronis Pontificatus ad poſteros per generationis tramitem cucurrit, conuincit Chriſti promiſſio: Super hanc petram *Matth.16.* ædificabo Eccleſiam meam. Cùm enim tātiſper ædificetur Eccleſia, dum numerus electorū impleatur; intelligēdum eſt, huius petrę miniſterio, cura, & authoritate, in Chriſto angulari lapide omnem ędificationem *Ephes.4.* conſtructam creſcere, & facere corporis augmentum: & aduerſus inferi portas Eccleſiam præualere, Pontificiæ Petri Cathedræ, quæ non eſt alia quàm Romana, in qua Petrus ſedit, firmitate ſubnixam. Non enim Eccleſiæ quæ tunc erat tantummodo, quod commodum & neceſſarium erat, prouidebat Saluator, ſed futuræ etiam. Proinde cùm orauit Chriſtus ne Petri fides deficeret, propriè oraſſe cenſendus eſt, ne capitis Eccleſiæ fides deficeret, cuius miniſterio Apoſtoli, & eorum ſucceſſores Epiſcopi, cum plebibus ſuis, perpetuis temporibus in religione confirmarentur. Pari modo quoniam regni cælorum claues, quibus peccata ſoluuntur & ligantur, non antè vſum amittent, quàm cùm erunt omnes docibiles *Ioan 6.* Dei, & erit Deus propitius cunctis iniquitatibus *Ierem.31.* noſtris; conſequens eſt, ad eoſdem Petri ſucceſſores, clauium regni tranſire poſſeſſionem, ſicut & cætera quibus ex Euangelio ſtabilitus eſt Petri primatus: quia Eccleſiæ ſuæ ad finem vſque ſeculi voluit eſſe conſultum. Quod quamuis omnibus ſanctiſſimis Eccleſiæ Catholicæ Patribus ſit perſuaſiſſimū, quorum proferendis teſtimonijs iam nobis eſt ſuperſedendum; quia tamen ab aduerſarijs non admittitur, vnius Nicęnæ Synodi teſtimonio, cui Synodorum

Fol.46. omnium facilè Politicus tribuit principatum, Sedis Romanæ primatum operæpretium eſt vt confirmemus. Ea igitur ſic habet: Sciendum eſt ſanè ab omnibus Catholicis, quoniam ſancta Romana Eccleſia nullis Synodicis decretis prælata eſt: ſed Euangelica Domini voce, & Saluatoris noſtri, primatũ obtinuit, vbi dixit beato Petro Apoſtolo: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: & tibi dabo claues regni cælorum. Et poſt pauca: Prima ergo ſedes, cæleſti beneficio, Romanæ eſt Eccleſiæ, quam beatiſſimi Petrus & Paulus martyrio dedicarunt. Primę igitur œcumenicę Synodi teſtimonio, accedente etiam omnium Eccleſiæ Doctorum ſuffragio, Eccleſia Romana omnium Eccleſiarum mater, caput, matrix, & princeps eſt: & indulta Petro prærogatiua, ad eius quoque ſucceſſores ſpectat, vt,

Matth. vlt. quod Apoſtolis dictum eſt, impleatur: Ecce ego vobiſcum ſum, vſque ad conſummationem ſeculi. Et

Cap. 59. illud apud Iſaiam: Spiritus meus qui eſt in te, & verba mea quæ poſui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore ſeminis tui, & de ore ſeminis ſeminis tui, dicit Dominus. Cùm igitur vniuerſalis Eccleſiæ paſtor ſit Romanus Pontifex, & confirmandorum fratrum mandatum & poteſtatem acceperit in Petro: quoties in religione controuerſia exoritur, ſummi Sacerdotis eſt, maturo iudicio adunato nũc quorundam, nunc omnium Sacerdotum cœtu, conſultiſque Scripturis ſacris, & veteris Eccleſiæ traditionibus, errores notare, & rectam, quam ſequi omnes Chriſtiani ſecurè debeant, aperire de fide ſentẽtiam, & tanquam diuina oracula venerari. Hinc, enaſcentibus nouis hæreſibus, Romanus Pontifex vel cum paucis communicato conſilio, vel etiam coacta generali Synodo vbi tempus oportunum affulſit, rebus maturè libratis, ſemper canones fidei pronunciauit,

do

de quibus iam promulgatis nefarium ſit vel dubitare: quod & noſtra memoria fecit, cùm ad conficiendam Lutheri & Caluini impiam doctrinã, Tridẽtinam Synodum indixit, abſoluit, & confirmauit. Quo clarum euadit, mendaciter ſcripſiſſe Politicum, Papam Romanum, Cõcilia generalia fulguris inſtar reformidare. Quamuis enim certa & irrefragabilis ſit Sedis Apoſtolicæ de fide definitio: attamen cùm Apoſtolicæ Sedis miniſterio definita, vniuerſæ fraternitatis irretractabili firmantur aſſenſu, & totius Chriſtiani orbis iudicio recipiuntur, meritò à Deo prodijſſe creduntur: ipſaque veritas, & clariùs reniteſcit, & fortiùs retinetur; dum quæ fides priùs docuit, hęc poſtea examinatio confirmat: vt verè impius & ſacrilegus ſit, qui, poſt tot Sacerdotum ſententiam, opinioni ſuæ aliquid tractandum relinquit. Porrò quãta ſit Apoſtolicæ Sedis & Conciliorum generalium authoritas, oſtẽdit Leo, ad Synodũ Chalcedonẽſem ſcribens his verbis: Reiecta penitus audacia diſputandi contra fidem diuinitus inſpiratam, vana errantium infidelitas conquieſcat; nec liceat defendi, quod nõ liceat credi, cùm ſecundùm Euangelicas authoritates, ſecundùm Propheticas voces, Apoſtolicamque doctrinam, pleniſſimè & lucidiſſimè per literas, quas ad beatiſſimæ memoriæ Flauianum Epiſcopum miſimus, fuerit declaratum, quę ſit de Sacramento incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti, pia & ſincera confeſſio. Et ad Martianum Auguſtum, Obſecro, inquit, vt in præſenti Synodo, fidem quam beati Patres noſtri ab Apoſtolis traditam prædicarunt, non patiamini quaſi dubiam retractari; & quæ olim maiorum ſunt authoritate damnata, rediuiuis non permittatis conatibus excitari: illudque potiùs iubeatis, vt antiquæ Nicęnæ Synodi conſtituta, remota hęreticorum interpretatione, per-

Fol. 100.

Leo epiſt. 63.

Epiſt. 47.

Epiſt. 43.

 maneant.

Epiſt.78. maneant. Vnde ſi qui ſunt, qui ab his quæ cælitus ſunt conſtituta diſſentiunt; ſuis opinionibus relinquantur,& ab vnitate Eccleſiæ, cum ea quam elegere peruerſitate, diſcedant. Ac ne inquirendi ſtudio quis audeat aduerſus Pontificiam & Synodicã cenſuram diſputare, audi vt ille diſputatoris huiuſmodi Epiſt.75. temeritatem reprimat. Cùm, inquit, vniuerſalis Eccleſia per illius principalis petræ ædificationem facta ſit petra, & primus Apoſtolorum beatiſſimus Petrus voce Domini audierit; Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: quis eſt, niſi aut Antichriſtus, aut diabolus, qui pulſare audeat inexpugnabilem veritatem, qui in malitia ſua inconuertibilis perſeuerans, per vaſa iræ, aut ſuę apta fallaciæ, falſò diligentiæ nomine, dum veritatem ſe mentitur Lib. 9. Tripar. cap. 9. inquirere, mendacia deſiderat ſeminare? Ea propter cùm aliquando Arrianorum, Eunomianorum, & Macedonianorum præſidentes, hæreſeos manifeſtè damnati, ad diſputandum cum Catholicis Epiſcopis confidenter proſilirent; prudenter admodum Theodoſius, vt inutiles diſputationes amoueret, eos interrogauit, vellêntne ſermonem facere de antiquis Eccleſiæ doctoribus, qui ante diuiſionem floruiſſent; an verò illos velut alienos à Chriſtianiſmo reſpuerent. Si verò de Principis non offenderentur doctoribus; Noſtrum, inquit, eſt præbere veterum libros, per quos noſtrum dógma, illorum teſtimonio roboretur. Atque ita & ab Eccleſiæ Patribus diſſentire conuicti ſunt, & inter ſeipſos in noua commentitiáque ſua fide diſſidere. Eius prudentiam imitatus In Conc. Calced. act. 1. Martianus Imperator, petiuit in Cócilio Chalcedonenſi ſic fidem noſtram effulgere, vt Patrum doctrina declarauit.

Cęterũ ne quis exiſtimet ex Imperatorũ pro Eccleſia Catholica ſollicitudine & legibus, contrà quàm ſcripſi-

ſcripſimus huius capitis initio, Principes ſacra tractaſſe,ac de fidei dogmatibus decernendi ſibi authoritatem vendicaſſe; animaduertendum eos in Synodis non egiſſe doctores aut iudices, ſed legum ſuarum terrore aduerſus hęreticos conſtitiſſe: & Sedem Apoſtolicam omni ope iuuiſſe, vt Synodos cogeret; & coactas propugnaſſe,ne vlla hoſtili violentia infeſtarentur, vtque Synodica decreta omni veneratione,toto Romano imperio probarentur. Conſtantinus enim quo in Nicęna Synodo fuerit gradu,oſtendit,his verbis Epiſcopos allocutus: Deus vos conſtituit ſacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi, & ideo nos à vobis rectè iudicamur. Et in quadam epiſtola: Quicquid in ſacris Epiſcoporum Concilijs conſtitutum fuerit, id ad diuinam eſt voluntatem referendum. Eximiam quoque laudem promeruit Valētinianus, quòd cùm de Spiritu ſancto diſputaretur ab hæreticis,eſſétne Patri & Filio homouſios profitendus, nihil ſiue melius, ſiue deterius,præter ea quæ ſemel Nicęæ cōſtituta eſſent, ſibi inducendum duxerit. Excedere namque talia explorationem ſiue cognitionē ſuam putauit;quamuis Princeps longè optimus eſſet, & rebus ipſis imperio ſe idoneum declararit. Extat & Theodoſij ſuperiùs citata lex, qua aduerſus Arrianos, iubet cunctos populos Damaſi Romani Pontificis fidem de Trinitate ſectari. Denique Martianus, Nos,inquit,ad confirmandam fidem, non ad oſtendendam virtutem,exemplo Imperatoris Conſtantini adeſſe Synodo excogitauimus,ne in poſterum populi multitudo,inſtitutionibus prauis attracta,inueniatur diſſentiens. E diuerſis prouincijs religioſiſſimi Sacerdotes Chalcedonam venerunt iuxta noſtra præcepta: & quid obſeruari in religione debeat,perſpicua definitione docuerunt. Ceſſēt igitur iam profana contentio.

Euſeb. lib. 10. Eccl. hiſtor. cap. 2.

Theodor. lib. 1. Eccl. hiſt. cap. 11.

Nicep. lib. 11. cap. 30.

Cod. de ſum. Trin. & fide Cath.

In Syn. Chalced. act. 1.

act. 3.

tio. Nam verè impius atque ſacrilegus eſt, qui, poſt tot Sacerdotum ſententiam, opinioni ſuæ aliquid tractandum relinquit. Poſtremò quę ſint primæ partes officij Imperatoris Chriſtiani, exprimit D. Leo ad

Epiſt. 75. Leonem Auguſtum, Debes, inquiens, incunctanter aduertere, regiam poteſtatem tibi nō ſolùm ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam, vt auſus nefarios comprimendo, & quæ bene ſunt ſtatuta defendas, & veram pacem his, quę ſunt turbata, reſtituas.

His ita conſtitutis, nullo modo mirum videri debet, conſtantiſſimè à nobis aſſeri, Eccleſiam & religionem Catholicam Romanam non poſſe in dubium reuocari, quæ ſuper immobilem petram fundata; aduerſus inferorū portas ad finem vſque ſeculi inſuperabilis conſiſtet. Non eſt ergo nobis cum hæreticis de Eccleſia & religione verbis confligendum, neque expectandum prouinciale Galliæ concilium, ad ſarciendam Chriſtianæ Eccleſiæ vnitatem; quod etiamſi maximè Catholicum foret, vniuerſæ tamen Eccleſiæ præſcribere non poſſet: ſed ſi aliquando ſibi, & Eccleſiæ totius paci conſulere meditabuntur, acquieſcant Sedis Apoſtolicę decretis, traditionis Eccleſiaſticæ authoritatem, ac Conciliorum generalium cenſuram ſequantur: ac quoniam omnis ferè hæreſis ex Scriptura perperā interpretata trahit originem; ab Eccleſia legitimam genuinamque eius intelligentiam quærat, à qua & Scripturarum canonem accepit. Nullam certè mutationem, adiectionem, detractionémve fides Chriſtiana ſuſcipit: ſed ab Apoſtolis integrè & ſincerè prædicata, & hucuſque in nos incorruptè transfuſa, perſeueranter ac religioſè in finem vſque eſt retinenda. In hac Eccleſia quiuis aſſequi facilè poteſt, quid de Trinitatis & Incarnationis Chriſt iineffabili myſterio, de numero, natura,

natura, effectuque Sacramentorum, iuſtificatione, cæteriſque religionis Chriſtianæ membris, ſit credendum: quid de his ipſis patres noſtri non dico proximè ante Lutheri & Caluini tempora, ſed ab Apoſtolicis temporibus continua ætatum ſerie, ſenſerint & crediderint: vt nihil opus ſit mirifica illa Galliæ Synodo, quam tantis votis Politicus expectat, ad ſtabiliendam religionis concordiam, & inueſtigandam ſalutis viam, quando ne latum quidem vnguem ab Eccleſię Romanæ iudicio diſcedi liceat, neque timendum vt vlla generalis Synodus iota vel apicem vnum, in eius fide inuertere vel immutare poſſit. Quod igitur dixit Leo, nimis iniquum eſſe, vt per paucorum inſipientiam, ad coniecturas opinionum, & bella reuocemur, tanquam reparata diſceptatione tractandū ſit, vtrùm Eutyches impiè ſenſerit: totidem verbis repetere poſſumus, nimis iniquum eſſe, vt tanquam reparata diſceptatione tractandum ſit, cuiuſmodi ſit fides, & vtrùm Lutherus & Caluinus impiè ſenſerint, in quos iuſtiſſimam damnationis ſententiam Eccleſia Catholica iam diu pronunciauit. Epiſt. 42.

Omnes ſectarij, prophani ſunt & improbi, etiamſi cum Catholicis eundem habeant Deum, animamq́ immortalem, & rationis participem, atque idem Baptiſmi ſigillum: non autem rectè dicuntur & hi & illi inſerti eſſe eidem radici vel trunco, qui eſt Chriſtus Ieſus. Fol. 31. 69. Fol. 77. 99. 100. 456.

CAPVT XVII.

ETiamſi ſcientiæ præſumptione plurimum intumeſcant, magna tamen cæcitate premuntur, qui non intelligunt, Eccleſiam vnam eſſe, quo modo vnū eſt ouile ſub eodem paſtore conſtitutū, & vnum

corpus

corpus, diuerſis quidem conſtans membris, ſed vni capiti connexis, vnoque ac eodem ſpiritu viuificatis; & vna ciuitas, ciuibus compoſita ſub vno rectore poſitis, & charitate ciuica ſeſe complectentibus, & iiſdem legibus placitisq́ directis.

1. Cor. 12. *Sicut corpus vnum eſt, ait Apoſtolus, & membra habet multa, vnum tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus, ſcilicet cum corpore ſuo, vnum eſt. Etenim in vno ſpiritu omnes nos in vnum corpus baptizati ſumus: vt non ſit ſchiſma in corpore, ſed in idipſum pro inuicem ſollicita ſint membra. Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro*: quia inuicem eſtis connexi, ſicut in corpore membra cum capite & inter ſe connectuntur. Et:

1. Cor. 10. Vnus panis, & vnum corpus, multi ſumus. Propterea monet idem Apoſtolus, vt ſupportemus inuicem

Epheſ. 4. in charitate, ſolliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis: Et charitatem fraternitatis diligamus, neque deſeramus collectionem noſtram, ſicut conſue-

Hebr. 10. tudinis eſt quibuſdam, quibus maledicit Sapiēs: Væ,

Eccli. 2. inquiens, illis, qui perdiderunt ſuſtinentiam. Cùm igitur (teſte Auguſtino) ſchiſma faciat communionis

Quæſt. 11. ex Matth. diſrupta ſocietas; quomodo non ſunt ſchiſmatici, qui Chriſtianitatis totius collectioni, dilectione non cohęrent: qui Catholicorum ſocietatem oderunt, Eccleſiæque concordiam demoliri conantur, vel ab eo rectore, quem ſuæ domui paterfamilias præpoſuit, peruicaci rebellione ſeparantur? Eſt enim Eccleſia

Lib. 4. epiſt. 9. (teſte Cypriano) plebs Sacerdoti adunata, & paſtori ſuo grex adhærens. Audi vt Ioannes ad hanc ſocietatem & concordiam nos inuitet: Annunciamus, ait,

1. Ioan. 1. vobis, vt ſocietatem habeatis nobiſcum. Ac, vt ſocietatis huius ſummam intelligas dignitatem, ſubijcit: Et ſocietas noſtra ſit cum Patre, & Filio eius Ieſu

Cypr. de vnit. Eccleſ. Chriſto. Quiſquis igitur ab Eccleſia ſegregatus, adulteræ iūgitur, à promiſſis Eccleſiæ ſeparatur: nec

pertinet ad Chriſti præmia, qui relinquit Eccleſiam Chriſti. Alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt. Habere iam non poteſt Deum Patrem, qui Eccleſiam non habet matrem. Extra hoc corpus neminem viuificat Spiritus ſanctus. neque particeps diuinitatis eſſe poteſt, qui hoſtis eſt vnitatis. Si quis enim (ait Chriſtus) in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent. Atqui in Chriſto capite non manere perſpicuum eſt, qui ab eius corpore diuellitur. Neque gloriari poſſunt ſe Deum & Chriſtum habere caput, qui vniuerſalis Eccleſiæ paſtori, quem ille abiens in cælum præfecit, & vicaria ſucceſſionis ordinatione ad finem vſque ſeculi gregis ſui curam gerere iuſſit, non cohærent. Quis autem eſt ſupremus Eccleſiæ ſub Chriſto vertex, niſi Romanus Pontifex, cuius Eccleſiam, Petri cathedram, & Petri locum, & Eccleſiam principalem, vnde vnitas ſacerdotalis exorta eſt, Cyprianus appellat? cui ſi ſecundùm diuina magiſteria obtemperaret fraternitas vniuerſa, nemo diſſidio vnitatis Chriſti Eccleſiam ſcinderet; nemo ſibi placens ac tumens, ſeorſum foris nouam hæreſim conderet. Adhæc quæ deſiderentur in Eccleſiæ Chriſtianæ membris vno verbo abſoluit Apoſtolus: Vnum corpus, inquiens, & vnus ſpiritus: Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptiſma. Cùm igitur ſectarij ab hominum nominibus appellationem ſortiti, non ſint eiuſdem corporis Eccleſiaſtici membra nobiſcum, neq eandem habeant fidem, ex qua iuſtus viuit, quæ accedentibus ad Deum eſt primo in loco neceſſaria: inſipienter admodum dicit Politicus, hæreticos cum Catholicis, quibuſcum non habent charitatis neque fidei communionem, eidem radici & trunco, qui eſt Chriſtus Ieſus, eſſe conſertos. Et cùm diuiſus non ſit Chriſtus, & vnicam habeat Eccleſiam quam ſancti-

Auguſt. epiſt. 50.
Ioan. 15.
Lib. 2. epiſt. 8.
Lib. 4. epiſt. 2.
Lib. 1. epiſt. 3.
Abac. 2.
Epheſ. 6.

ſanctificat, vt exhibeat illam glorioſam, non habentem maculam aut rugam: efficitur, neque remiſſionem peccatorum, neque iuſtificantem gratiam conſequi poſſe hæreticos, extraque omnem ſpem eſſe cæleſtis hæreditatis adeundæ. Proinde non exiſtimet ille, extra Eccleſiam Catholicam poſſe quempiam eſſe bonum virum ac probum, minimeque profanum. Nō eſt enim vera ſanctitas, niſi in ciuitate Dei noſtri, in monte ſancto eius, in quo mandauit Dominus benedictionem, & vitam vſque in ſeculum. Etſi enim poteſt eſſe viſibilis forma palmitis præter vitem; ſed inuiſibilis forma radicis haberi non poteſt, niſi in vite: ſic virtus pietatis inuiſibilis & ſpiritualis, ita in eis non poteſt eſſe, quemadmodum ſenſus non ſequitur hominis membrum, quando amputatur à corpore, etiamſi figuram membri teneat, quam ſumpſit in corpore.

Pſal. 132.

Aug. ſerm. 11 de verb. Domini.

Fol. 501. *Fol. 100.*

Oſtenditur Politicus cum Caluiniſtarum conciliabulo non eſſe in Eccleſia Chriſtiana, ex eo quòd veterum Galliæ Regum pietatem & deuotionem commēdat; & Irenæum, cum Polycarpo, & Athanaſio aſſerit fuiſſe duces animarum ad ſalutem, ſub ignorantiæ & peccati dominio captiuatum.

CAPVT XVIII.

DEuotio (inquit ille) ac pietas Patrum noſtrorum (Galliæ Reges & Principes intelligit) ſupra centum Archiepiſcopatus & Epiſcopatus erexit, ſexcentas Abbatias S. Benedicti & Bernardi: duo millia Prioratuum & quingentos, Eccleſias & Capellanias extra omnem numerum; hiſque omnibus ampliſſimos prouentus adiecit: eratque tum præcipuæ ſanctitatis, opes liberaliter in Clerum conferre.

Si verè Deo deuoti, religioſi, Chriſtique cultores fuêre Galliæ Principes cum ſibi cohærente populo, qui Eccleſias & altaria erexerunt, Sacerdotes ad ſacrificandum Deo, & gregem fidelem verbo Dei paſcendum, fouerunt, & monaſteria condiderunt: neceſſe eſt igitur, Caluiniſtas & Huguenotos à veræ Eccleſię gremio, & ſincera religione excidiſſe, quibus magnæ curæ eſt Eccleſias noſtras prophanare, altaria ſuffodere, ſacrificium corporis & ſanguinis Domini proculcare, Eccleſiarum & monaſteriorum opes diripere; & quotidianus ludus, perſequi ad necem, & monachos & ſacerdotes. At ſi, vt ſchiſmatis & hæreſis probrum & inuidiam humeris ſuis excutiant, Reges illos orthodoxos, infideles fuiſſe & ſuperſtitioſos aſſerere audebunt, dicant à qua tandem Eccleſia Chriſtiana, quæ ante mille annos, vel certè ante Lutherum extiterit, quibúſve progenitoribus, ipſi profluxerint, à quibus religionem & Dei colendi ritum acceperint, quem profitentur. At quia nihil cum ratione comminiſci poſſunt, nihilque præter ſuæ nouitatis infamiam præ ſe ferunt, vt non immeritò velut fungi momento è terra manifeſtati ab Irenęo dicantur; nimiſque blaſphemum eſt dicere, Gallicanam Eccleſiam, in qua Dionyſij Areopagitæ, Irenæi, Hilarij, aliorumque ſine numero ſanctiſſimorum Antiſtitum, & Caroli Magni ac Ludouici Pij, religioſiſſimorum Imperatorum, mirificè fides pietaſque fulſit, nunquam verè Chriſtianiſmo fuiſſe imbutam: ſupereſt vt illos ſine Deo, ſine fide & Eccleſia, eſſe dicamus, & Antichriſto præcurrere, qui ſub ſeculi finem iuge ſacrificiũ eſt impijſſimè ſublaturus. Quoniam enim in perpetuam Chriſti memoriam, in ſalutis teſſeram, & ad nos Deo conciliandos, hoc ſacrificium eſt inſtitutum; Diabolus, cuius ſtudium eſt animis noſtris Chriſtum eripere, & à mutua nos cha-

Lib. 1. cap. 33.

ritate diſtrahere,& à ſalute excludere,quos hactenus per hæreſim(vt nihil iam de infidelibus dicam)contra Eccleſiam armauit,ferè in Euchariſtiam aut legitimum eius miniſterium fecit aliquid tentare, idque ſemper faciet vſque ad Antichriſtum.Donatiſtę certè in hoc ſacrilegij genere inſigniter impietatē ſuam
Lib.6. exercuerunt.Quid enim (ait Optatus Mileuitanus, grauiſſimus author)tam nefarium,quàm altaria Dei, in quibus & vos aliquando obtuliſtis,frangere,radere,remouere?in quibus vota populi,&mēbra Chriſti portatà ſunt?quò poſtulatus deſcendit Spiritus ſanctus?Altaria,inquam,in quibus fraternitatis munera non iuſſit Saluator poni,niſi quæ eſſent de pace condita. Quid eſt altare, niſi ſedes corporis & ſanguinis Chriſti?Quid vos offenderat Chriſtus,cuius corpus &ſanguis ibi habitabat?Hoc modo Iudęos eſtis imitati. Illi iniecerunt manus Chriſto in cruce; à vobis percuſſus eſt in altari. Emerunt calices in vſus ſuos
Epiſt.70.71.72. ſordidæ mulieres,&c. Baſilius quoque Arrianorum impietatem hoc modo luget:In luctum mutatę ſunt ſolennitates, domus precationum clauſæ, altaria cultu ſpiritali vacant: nulli Chriſtianorum cœtus & doctorum præſidentia: ceſſarunt doctrinæ ſalutares, feſtiui conuentus, hymnodię nocturnę:nec ſupereſt beata illa exultatio, qua Domino credentium animæ
Orat. de Arrianis & ſe ipſo. in Synaxi exhilarantur. Eadem videre eſt & apud Nazianzenum, & quidem paulo antea ſanctum Antonium Eremitam in viſu docuerat Spiritus ſanctus, quàm infenſi Eccleſijs & ſacroſancto ſacrificio futuri eſſent Arriani,& inſigniorum ſectarum hæretici.Priuſquam enim ſub Conſtantio Arriani Eccle-
Niceph lib. 10. cap. vlt. ſijs regendis primas obtinerent, in ſomnis ſibi viſus eſt videre, mulos cum impetu in ſanctius ſacrarium inferri,atque ibi ſalientes,calcibusque ſe petētes,ſacram mēſam euertere.Cùm autem euigilaſſet,ſom-
nium

nium id retulit & expoſuit: futurũ ſcilicet, vt adulterinorum monſtroſorumque dogmatum confuſio Eccleſiam Dei occuparet, & alienæ doctrinæ aſſertorum inſultus ſacram peſſundaret menſam. Neque aliunde de ſui temporis hæreticis conqueri videtur Helias: Domine, inquiens, altaria tua ſuffoderunt, dereliquerunt pactum Domini Dei Iſrael, & Prophetas tuos occiderunt gladio. Implent ergo Caluiniſtę menſuram patrum ſuorum, ſeque Arrianorum & Donatiſtarum filios & hæredes agnoſcunt, dum euertendo ſemel ſacrificio tam grauiter incumbunt: tanto illis ſceleratiores, quòd cum ipſo ſacrificio omnem quoque ſacrificij fidem conantur abrogare: neque enim illi ſacrificij & corporis Chriſti in Euchariſtia veritatem negauerunt. Proinde ſi ſacrificij tollendi in his Europæ regionibus à Deo irato facultas aliquando concedetur hæreticis, auferri tum à nobis regnum Dei certò nobis perſuademus neceſſe eſt, quando ſine Sacerdotio & ſacrificio conſtare Eccleſia non poteſt. *3. Reg. 19.*

Iam verò & inde conuincuntur iſti Eccleſiæ ſanctæ ſeptis excluſi, quòd fatentur Polycarpum, Irenæum, & Athanaſium, duces fuiſſe animarum ad ſalutem, ſub ignorantiæ & peccati dominio captiuarum. Iſti enim ſanctiſſimi Epiſcopi gregi Chriſti in Eccleſia Catholica præſederunt, & cum Romano Pontifice arctiſſimam communionem retinuerunt, eiuſque ſedem honore debito ſunt proſecuti. Polycarpus enim Smyrnę Epiſcopus, & totius Aſię Princeps, & Apoſtolorũ auditor, Aniceto Epiſcopatum adminiſtrante Romam venit, & tum de alijs rebus, de quibus inter ſe diſcrepabãt, tum de feſto Paſchatis cum eo contulit. Sui enim officij eſſe exiſtimauit, aut Pontifici Romano obedire, aut illi ſatisfacere, vt cum eo communionem retineret. Irenæus verò ad *Hieron. in Catal.* *Euſeb. lib. 5. cap. 24.* *Lib. 3. cap. & 4.*

Eccleſiam Romanam propter potentiorem principalitatem omnem Eccleſiam conuenire iubet,in qua ſemper conſeruata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis traditio:& eius authoritate confundit omnes qui quoquo modo colligunt præterquam oportet. Deinde à Petro deducens Pontificum Romanorum ſeriem vſque ad duodecimum ætatis ſuæ Eleutherium: Hac, inquit,ordinatione &ſucceſſione,ea quæ eſt ab Apoſtolis traditio, veritatiſque prædicatio, peruenit vſque ad nos: & eſt pleniſſima hæc oſtenſio, vnam & eandem viuificatricem fidem eſſe,quę in Eccleſia ab Apoſtolis vſque nunc eſt conſeruata & tradita in veritate. Adhæc Athanaſij & Catholicorum in Ægypto Epiſcoporum eſt huiuſmodi ad Marcum Papam oratio: Domino ſancto,& Apoſtolici culminis venerando Marco, ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ Sedis, atque vniuerſalis Eccleſiæ Papæ: Optamus vt à veſtræ ſanctæ ſedis authoritate, quæ eſt caput & mater omnium Eccleſiarum, Nicæni Concilij capitula, ad correctionem & recreationem fidelium orthodoxorum, percipere mereamur. Marcus eis reſpondens, eundem epiſtolæ ſuæ titulum præfixit, adiecitque, ſanctam & Apoſtolicam Eccleſiam,omnium Eccleſiarum matrem,à tramite Apoſtolicæ traditionis erraſſe nunquam,neque hęreticorum nouitatibus ſuccubuiſſe:ſed vt in exordio normam Chriſtianæ fidei percepit, ab authoribus ſuis, Apoſtolorum Chriſti principibus,manere illibatam, ſecundùm diuinam Saluatoris pollicitationem,qui Apoſtolorum principi dixit: Petre, ecce Satan expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos. Quoniam igitur diuina authoritate, totius Eccleſiæ fundamentum factus eſt Petrus, & fratrum confirmator inſtitutus; propterea,ne in poſte-

Luca 22.

rum

rum quidem vnquam Romana Eccleſia à tramite Apoſtolicę traditionis aberrabit,neque hęreticorum nouitatibus ſuccumbet: quia ſicut permanet quod in Chriſto Petrus credidit,ita permanet quod in Petro Chriſtus inſtituit.Inſtituit autē quid aliud,quàm in eius cathedra perpetuū Eccleſiæ Catholicæ principatum. Doleant igitur iſti,ſe in eandem cum Irenæo, Polycarpo, Athanaſioq. Eccleſiam nō concurrere, in qua illi duces animarum ad ſalutem extitere, vt ignorantiæ vincula,& peccati dominium ceruicibus ſuis excutiant: & cum ſanctis Galliæ Regibus, qui incredibili fidei feruore Eccleſiam mirabiliter propagauerunt, deque re Chriſtiana præclariſſimè ſunt meriti,in religione conſentientes, in Catholicæ Eccleſiæ ſinum poſtliminio reuertantur, pares cum illis in cælo coronas adepturi. *Leo ſerm. 2. de anniuer.*

Impiè ſuaderi,opes Eccleſiarum in regium fiſcum redigi, ad ſubleuandum populum tributis immoderatiùs grauatum. *Fol. 89.*

CAPVT XIX.

INgenioſi admodum ſunt hæretici, ad exaggerandum opum Eccleſiaſticarum abuſum;& vt Eccleſijs adimantur,vehementer contendunt: quaſi verò vel propter nonnullorum intemperantiam aut cupiditatem,quæ ſanctiſſimè conceſſæ ſunt,inque ſacroſanctum Eccleſiæ miniſterium impenduntur,perire par ſit:vel ſi in eorum poteſtatem venirent, eis religioſiùs vterētur. Inſigne porrò ſacrilegę libidini ſuæ pietatis velamen obtendunt, cùm ſuadent Eccleſiarum opes in fiſcum & rationes regias reuocari,ad leuandum populi ex immoderatioribus tributis grauamen.Ita etiam Iudam Iſcariotem offendebat vnguenti in caput Dominicum effuſi iactura, maluiſſetque illud trecentis denarijs venire, & dari paupe- *Ioan. 12.*

ribus,cùm alioqui nulla eum angeret pauperum cura,ſed Domini loculos geſtans fur eſſet & latro.Perinde hæretici de populo ſubleuando non laborant, quorum maleficijs improbiſque conſilijs ſibi in dies calamitatem accerſit: ſed immodicè Eccleſiarum & monaſteriorum ſitiunt opes,& quoties opportunum eſt,expilant,xenodochijs etiam non parcentes;vt teſtatiſſimum omnibus faciant,quantam gerant pauperum curam,& miſerorũ calamitatibus indoleant. Vellent prꝗterea ad extremam inopiam redactas Eccleſias:vt hac ratione miniſtris deſtitutæ,faciliùs ſuę tyrannidi pateant,&rerum,quod ambiunt vnicè,ſoli potiantur. Cæterùm aduerſus rapaces iſtos fures nobis patrocinatur Apoſtolus, docens Eccleſiæ miniſtris deberi vitæ ſubſidia, vnde decorè ac pro dignitate viuant;ac duplici quidem honore,id eſt,am-
1. Tim.5. plioribus ſtipendijs dignos dicit preſbyteros,qui la-
1.Cor.9. borant in verbo & doctrina.Quis,inquit,militat ſuis ſtipendijs vnquam? Quis plantat vineam,& de fructibus eius non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat? Scriptum eſt enim in Lege: Non alligabis os boui trituranti. Quæ propter nos ſcripta ſunt,quoniam debet in ſpe,qui arat,arare. Si nos vobis ſpiritalia ſeminauimus, magnum eſt ſi carnalia veſtra metamus? Neſcitis quoniam qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt,edunt? & qui altario ſeruiunt, cum altario participant? Ita & Dominus ordinauit ijs qui Euangelium annunciant,
Vrbanus Ep. de rerũ communione. de Euangelio viuere. Hanc legem ſecuti Apoſtolorum temporibus primi Chriſtiani, quotquot poſſeſ-
Act.4.& 2. ſores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quę vendebantur, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Diuidebatur autem ſingulis prout cuique opus erat. Videntes autem ſummi Sacerdotes & reliqui confideles, plus vtilitatis poſſe

afferre,

afferre, ſi hæreditates & agros quos vendebant, Eccleſijs, quibus præſidebāt Epiſcopi, traderēt, eo quòd ex ſumptibus eorum, tam præſentibus quàm futuris temporibus, plura & elegantiora poſſent miniſtrare fidelibus, communem vitam agētibus, quàm ex pretio eorum: cœperūt prædia & agros, quos vēdere ſolebant, matricibus Eccleſijs tradere, & ex ſumptibus eorum viuere. Ipſæ enim res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. Nō ergo debent in alijs vſibus quàm Eccleſiaſticis, & prædictorum Chriſtianorum fratrum, vel indigentium, conuerti: quia vota ſunt fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum. Si quis autem ſecus egerit, videat ne damnationem Ananiæ & Saphiræ percipiat, *Act. 5.* vt reus ſacrilegij efficiatur, ſicut illi fuerūt, qui pretia prædictarum rerum fraudabant. Hæc fratres valdę timenda ſunt & cauenda, quia res Eccleſię non quaſi propriæ, ſed vt cōmunes & Domino oblatæ, cum ſummo timore non in alios quàm præfatos vſus ſunt fideliter diſpenſandæ, ne ſacrilegij reatum incurrant qui eas inde abſtrahunt, quò traditæ ſunt, ne pœnam & mortē Saphiræ incurrant; &, quod peius eſt, anathema fiant, & in profundum barathri labantur. Vnde attendendum & fideliter cuſtodiendum, & illius vſurpationis contumelia depellenda, ne prædia vſibus decretorum cæleſtium dicata, à quibuſquam irruentibus vexentur. Cæterū prædones iſti, nec Ananiæ & Saphiræ ſupplicio, nec anathematis aut barathri metu mouentur, vt non inuolent, quoties res tulerit, in Eccleſiarum opes, malintque aleæ, ganeæve, imò & hæreſi ſuæ promouendę eas cōſecrare, quàm quò decretis cęleſtibus ſunt deſtinatæ. At verò Conſtantinus Magnus, Chriſtianiſmo initiatus, cùm Eccleſias conſtitueret, Eccleſijs prædia attribuit, & ex cuiuſque vrbis prouentibus, toti clero quantum ad *Niceph. lib. 10. cap. 5.*

vitam tolerandam ſatis eſſet, rerum neceſſariarum contulit, eamque rem ſanctione legis cõfirmauit. Et deinceps viri religioſiſſimi poſſeſſiones & prædia Domino conſecrarunt, ædificantes baſilicas in ſuis fundis in honorem ſanctorum martyrum per ciuitates ac monaſteria innumera, in quibus cœtus Domino ſeruientium conueniret. Denique Reges & præſides ac magiſtratus propria largiti ſunt per vniuerſa regna terrarum, vnde alerentur egẽtes, Eccleſiæque fabricarentur atque reſtaurarentur, Deoque & Eccleſiæ eius ritè famulantibus ſeruisq. illius ſupplementa (vt abſque neceſſitate eſſent) tribuerentur: vt hæc accipientes poſſent ſecundùm monita Apo-
1. Tim. 2. ſtoli, facere orationes, obſecrationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & qui in ſublimitate ſunt, vt quietam & tranquillam vitam habeant. Cæterùm Iulianus vt ſuum in Eccleſiam odium ad excidium eius conuerteret, & cum Sacerdotio ſacrificium etiam ſemel abrogaret, annonam & immunitatem quam Conſtantinus pro ſua erga Deum obſeruantia clericis conceſſerat, ademit, & in
Niceph. lib. 10. cap. 39. publicos prouẽtus retulit. Iouinianus verò eius ſucceſſor, experiẽtia edoctus diuina vindicta Iulianum grauibus eſſe malis afflictum, iura priſtina Eccleſijs reddidit: & quæcunque clero, viduis & virginibus dudum à Conſtantino & filijs eius diuini cultus augendi gratia conceſſa, legibusque firmata, à Iuliano autem peſſimo conſilio adempta & acciſa fuerant, priuilegia & beneficia reſtituit. Quòd ſi decimæ, primitiæ, aliaque eiuſmodi, veteri Sacerdotio debebantur; quanto magis Chriſtiano, quod tãto eſt illo ſublimius, quanto vmbrę veritas antecellit? Hinc Ori-
Hom. 11. in Num. genes, Indecens, inquit, & indignum exiſtimo & impium, vt is qui Deum colit, & ingreditur Eccleſiam Dei; qui ſcit Sacerdotes & miniſtros aſſiſtere altari,

& aut verbo Dei, aut miniſterio Eccleſiæ deſeruire, vt de fructibus quos dat Deus, ſolem ſuũ producendo, & pluuias ſuas miniſtrando, non offerat primitias Sacerdotibus. Non enim videtur huiuſmodi anima habere memoriam Dei, nec cogitare, nec credere, quia Deus dederit fructus quos cepit. Et Auguſtinus, Decimæ, ait, ex debito requiruntur: & qui eas dare noluerit, res alienas inuaſit. In eandem ſententiam ſcribit & Chryſoſtomus, in priorem ad Corinthios epiſtolam. Scribit etiam Proſper Aquitanicus, Paulinum Nolanum Epiſcopum, qui ingentia prædia ſua pauperibus erogauerat, non cõtempſiſſe tamen Eccleſiæ facultates: Et Hilarium Arelatenſem antiſtitem, qui & ipſe omnia bona ſua aut parentibus reliquerat, aut vendita pauperibus contulerat, quod illa tunc habebat Eccleſia non ſolùm poſſediſſe, ſed etiam acceptis fidelium uumeroſis hæreditatibus ampliaſſe. Iſti ergo tam ſancti, tam perfecti Pontifices, factis euidentibus clamant, poſſe & debere fieri, quod fecerũt. Palàm eſt itaque in Harpyias iſtas Caluiniſticas, libidini militari, & hæreticòrum inexplebili cupiditati committentes Eccleſiarum facultates, transfuſum eſſe Iuliani apoſtatæ ſacrilegi ſpiritũ; vt non minori atque illum, odij & maleuolentiæ œſtro in Chriſti & Eccleſiæ gloriã, agitari eas exiſtimemus.

Serm. 219. de temp. *Hom. 43.* *Lib. 2. de vita contempl. cap. 9.*

Religioſæ pietatis magniq́; apud Deum meriti opus eſſe, Eccleſiarum decori & ornamento ſtudere. *Fol. 228.*

CAPVT XX.

NAtura duce videntur gentiles inducti, vt deos ſuos eiſque dicata templã exornarẽt, omniq́ue magnificentia excolerent. Et Romani quidem cùm Apollini Delphico excellens munus communi conſilio conſecrandum cenſuiſſent; matronæ Romanæ

omnem mundum ſuum aureum in illud contulerunt. Neq. hîc alia admiſſa eſt impietas, quàm quòd non vero Deo, ſed diabolo ſacrificarunt. Alioquin quanto ſumptu, tabernaculi veteris inſtrumentum, Moyſi præceperit Deus inſtrui, docet Exodus: & quàm fuerit accepta Deo Dauidis deuotio, in templi ædificationem neceſſaria quæque præparantis; & Salomonis pietas indefeſſusque labor, quo in hoc opus etiã ex remotiſſimis orbis plagis ligna, aurum, gemmas iuſſit conuehi, hiſtoria Regum ſacra luculentè teſtatur. Multo igitur impenſiore cura, teſtamento nouo affulgente, in quo Dei chariſmata in nos vberiùs exuberant, baſilicas diuino nomini cultuique conſecratas, par eſt vt exornemus & veneremur. Non pluris quidem facit Deus aurum quàm lutum, (bonorũm enim noſtrorum non eget) at pietatę noſtra delectatur, vultq. de noſtra ſubſtantia honorari, ac promptitudine & liberalitate voluntatis coli, qui à Moſe non niſi à voluntarijs quibuſque voluit accipi, quæ ad tabernaculi ſtructurã pertinerent. Qui igitur in baſilicas ſua largiuntur, Deo omniũ authori & largitori dant grati animi ſignificationẽ, dicentes, Quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi Domine: rerumq. præſtantium oblatione, agnoſcere ſe teſtãtur, creatoris magnitudinem, claritatẽ, potentiã, in rebus conditis relucentẽ. Atq. ita quæ per ſeſe Deo ſunt vilia, fides efficit pretioſa. Oculi enim Domini reſpiciunt fidẽ. Adhæc Apoſtolus tabernaculum dicit exemplar eſſe cæleſtiũ: multo autẽ perfectiùs regni cęlorũ figuram gerũt Eccleſiæ Chriſtianorũ, in quibus eſt Chriſtus corporaliter, & ſanctorũ reliquię cũ Domino regnantium. Atqui Chriſtus, ad dexterã Patris reſidẽs, in cælo beatis ſpiritibus propalã gloriã ſuam manifeſtat, & eoſdem ineffabili modo glorię ſuę efficit participes, gloriaque & honorę coronat. Eſt igitur æquiſſi-

Pſal. 15. Prouer. 3. Exod. 35. 1. Paral. 29. Leo ſerm. 6. de Quadrag. Ierem. 5. Hebr. 9.

æquiſſimum, Chriſti Domini & ſanctorũ eius, gloriam, claritatem, virtutem, ſapientiam, auro & argento, gemmisq; pretioſis repræſentari, quando virtutes ſanctorum, quibus æternæ gloriæ merces repọnitur, aurum & argentũ, lapidesq. pretioſos dicere diſertis verbis non dubitauit Apoſtolus. Et hæc dum faciunt fideles, & ornatas baſilicas contemplantur, ſubit eos gloriæ Chriſti & ſanctorum eius memoria, inq. eius laudes alacriùs aſſurgunt, orant feruentiùs, & ad Dei & beatorum ſpirituum conſortium ardentiori impetu mentis concitantur. Eſt ſanè humanæ infirmitatis modus, vt quia corporea mole prægrauatur, neque diuinitatis luce perfectè colluſtratur, externa rerum ſpecie ad veritatem perſpiciendam, Deoque charitate cohærendum, vehementer adiuuetur. Intellexit hoc ſeptima Synodus œcumenica, in qua actione ſexta ſub finem hæc leguntur: Sancta Dei Catholica Eccleſia, ad pœnitentiam & cognitionem obſeruationis mandatorum Dei, omnes ſenſus noſtros trahit, & ad gloriam Dei agnoſcendam ſtudet nos deducere; non modò per auditũ, ſed & per viſum, morum correctionem moliri cupiens. Hinc D. Leo rationabile & quodammodo religioſum ſcribit videri, per diem feſtum in veſtitu nitidiore prodire, & habitu corporis hilaritatẽ mentis oſtẽdere, ipſam quoque orationis domum propenſiore tunc cura, & ampliore cultu, quantum poſſumus, adornare: vt anima Chriſtiana, quę verum viuumque Dei templum eſt, ſpeciem ſuam prudẽter exornare moneatur, & prouidere ne interiora hominis aliquorũ ſordeant contaminatione vitiorum. Locus iam poſtulat vt inueteratæ huius conſuetudinis vſum olim fuiſſe celeberrimum, calumniatoribus confirmemus. Tantã fuiſſe pietatem & largitionem fidelium, etiam dum atrox in Chriſtianos perſecutio ferueret, vt etiam pretio-

1. Cor. 3.

Serm. 3. in Quadrag.

ſiſſima

ſiſſima ſupellectilia Eccleſijs ex ea acquirerentur, hiſtoriæ omnes teſtantur: & Auguſtinus ſcribit, Diocletiani tempore qui grauiſſimè Chriſtianos afflixit, fuiſſe in Eccleſijs Africanis, lucernas argenteas, aliaque vaſa, eodem metallo conflata. Eſt & apud Prudentium huiuſmodi ad diuum Laurentium vrbis præfecti oratio:

Epiſt. 165.

In hymno de S. Laurentio.

Hunc eſſe veſtris Orgijs
Moremq́, & artem proditum eſt,
Hanc diſciplinam fœderis
Libent vt auro Antiſtites.
Argenteis ſcyphis ferunt
Fumare ſacrum ſanguinem:
Auroq́, nocturnis ſacris
Aſtare fixos cereos.
Tunc ſumma cura eſt fratribus,
Vt ſermo teſtatur loquax,
Offerre fundis venditis
Seſtertiorum millia.

Lib. 1. contra Parm.

In Edicto.

Erant, inquit Optatus Mileuitanus, Eccleſiæ Carthaginenſi ex auro & argento quàm plurima ornamenta. Conſtruximus, ait Conſtantinus Magnus, Eccleſias beatorum Petri & Pauli primorum Apoſtolorum, quas auro & argento locupletauimus, vbi & ſacratiſſima eorum corpora cum magno honore recondentes, thecas ipſorum ex electro conſtruximus, & crucem ex auro puriſſimo & gemmis pretioſiſſimis, per ſingulas eorum thecas poſuimus, & clauis aureis confiximus. D. Hieronymus Vigilantium acriter arguit, Chriſtianos irridentem, quod ſanctorum reliquias auro & argento exornarent: Dolet, inquit, Vigilantius, martyrum reliquias pretioſo operiri velamine. Ergo ſacrilegus fuit Conſtantinus Imperator, qui ſanctas reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei tranſtulit Conſtantinopolim, apud quas dæmones

mones rugiunt. Sacrilegus & nunc Arcadius, qui oſſa ſancti Samuelis longo pòſt tẽpore de Iudæa tranſtulit in Thraciam. Omnes Epiſcopi non ſolùm ſacrilegi, ſed & fatui iudicandi, qui cineres diſſolutos in ſerico & vaſe aureo portauerunt. Idem præclarè Nepotianum commendat, quòd Eccleſiarum nitori totus incumberet, & baſilicas martyrumque conciliabula diuerſis floribus & arborum comis, vitiumque pampinis, adumbraret. Ne quis verò parum ſolida pietate niti hunc colendi Dei ritum exiſtimet; obſeruandum, Theodorum quendam preſbyterum, ſacrorum donariorum cuſtodem in Eccleſia Antiochena, elegiſſe crudeles cruciatus, ac poſtremò mortem ipſam perpeti, potiùs quàm permagni pretij mũdum atque ornatum eius Eccleſiæ tradere, & imperialibus theſauris inferre. Author eſt Victor Vticenſis, eadem ſupplicia paſſos in Africa Domini Sacerdotes, quòd miniſteria diuina, libroſque ſacros, impijs prodere recuſarent. Habent autem Caluiniſtæ noſtri Eccleſiarum profanatores, & ſacrorum theſaurorum prædones, impietatis ſuæ patres, Nabuchodonozor, & Antiochum Epiphanem, Hieroſolymitani tẽpli violatores; ac deinde Iulianum apoſtatam, qui Chriſti Domini acerbiſſimus perſecutor, ſacrilegijs ſuis blaſphemam hanc vocem adiecit: En qualibus vaſis ſacrificant Nazaræi Mariæ filio: & Arrianos, de quibus Nicephorus & Victor luculentam texunt hiſtoriam: ac poſtremò Donatiſtas, teſte D. Auguſtino epiſtola quinquageſima, & lib. 3. contra Creſcon. cap. 27. Cęterùm prætermittendum non eſt, quòd ſi ſacrilegorum impietatem ſubinde tolerauit Deus, expectans patienter vt pœnitẽtię beneficio ſalutẽ perditam repararent, exeruiſſe tamen nonnunquam iuſtæ vindictæ flagella in eos qui ſuo cultui dicata violaſſent. Balthazar enim cum temulentus in vaſis quæ pater

Ad Heliodorũ.

Niceph. lib. 10. cap. 7.

Lib. 1. perſecut. Vandal.

4. Reg. 25.
1. Machab. 1.

Theodor. lib. 3. cap. 12.

Lib. 10. cap. 5. 7.
Victor lib. 1.

Daniel. 5.

eius

Ambr. ad virg. lapſ. cap. 3. eius è templo Hieroſolymitano aſportauerat, cum amicis & concubinis ſuis petulanter bibiſſet, ipſa nocte Angeli manu percuſſus crudeli morte occubuit.
2. Mach. 3. Heliodorus quoque angelorum manibus acerrimè flagellatus, docuit nō impunè abire irrogatam templis contumeliam. Refert Nicephorus, Iulianum, Iuliani apoſtatæ auunculum, cum Felice & Elpidio Imperialium pecuniarum quæſtoribus, propterea quòd ſacra vaſa longè pretioſiſſima Eccleſię magnæ, quam Cōſtantinus Magnus conſtruxerat, in fiſcum Imperatoris intuliſſent, & ſolo illiſa per ludibrium irriſiſſet, diuerſis modis, pergraues horrendaſq. tanti flagitij tuliſſe pœnas. Quin & Victor Vticēſis ſcribit, Proculum quendam, quòd iuſſu Geiſerici Vandali tyranni, rapaci manu Eccleſias depopulatus eſſet, atque de pallijs altaris camiſias ſibi & femoralia feciſſet; Deo vindice impulſum, linguam ſibi fruſtatim conciſam comediſſe, ac turpiſſima eſſe morte conſumptum. Veſtem inſuper auro textam, Eccleſiæ à Conſtantino Magno donatam, cùm Cyrillus Hieroſolymitanus pia ex cauſa aliquando vendidiſſet, & deinceps à mercatore Thymelicus ſaltator emiſſet, atque induiſſet, in ipſa ſaltatione eum exanimatum concidiſſe, refert Theodoretus. Caluiniſtis hęc diuinæ vltionis exempla fidem facere debent, ſi cum eis in hac vita diſſimulet Deus, longanimiter eos ad pœnitentiam expectās, quàm acerbis cruciatibus apud inferos excipiendi ſint, niſi in Deum & ſanctas Eccleſias contumelioſi eſſe deſinant, & de admiſſis ſceleribus corde contrito, & humili luctu, Dei clementiam exorent. Scio ſacrarum ædium theſauros maleuolis hominibus, & vndecúque maledicendi materiam captantibus, occaſionem Eccleſiæ potentiam inuidioſè criminandi ſuppeditare: at præ animi cæcitate non vident, aut certè videre ſe diſſimulāt, non

Lib 10. cap. 7. & 29.

Lib. 1. perſec. Vandal.

Lib. 2. cap. 27.

ſeruire ambitioni ſacerdotum, Eccleſiarum magnificentiam, at Dei gloriæ & honori, cuius maieſtatem nullum humanæ deuotionis ornamentum ſatis adumbrare poteſt. Adhæc, vt Iſcariothis noſtris aliquo modo ſatisfaciamus, & eos placatiores, ſi fieri poteſt, habeamus, qui nihil ſibi pauperum cura potius eſſe, videri volunt; conſiderandum venit, vbi pia cauſa, & pauperum grandis egeſtas poſtulat, Eccleſiam theſauros ſuos, & vaſa pretioſa non grauatè diſtrahere & conflare, vti prolixè oſtendit Ambroſius libro 2. Officiorum, cap. 28. Ita Cyrillus Hieroſolymitanus, cùm neque pecunias, neque frumenta haberet, donaria templi, & ſacra aulæa vendidit, vt populi penuriam ſolaretur. Et Poſſidius in vita D. Auguſtini ſcribit, eum ad populum ſolere referre, quando deficiebat quod pauperibus erogaretur. & de vaſis Dominicis, propter captiuos & plurimos indigentes, frangi quædam & conflari iubebat, & egentibus diſpenſari. Ex his omnibus conſtare poteſt, non ſtultè ac ſine mente exiſtimare nos, miſericordiã Dei promereri, & repoſitam ſibi in cælo mercedem iure exſpectare, qui diligunt decorem domus Dei, & locum habitationis gloriæ eius, & pro facultatum ſuarum modo, Eccleſijs exornandis, magna religione & pietate incumbunt.

Niceph lib. 9. cap. 46.

Cap. 24.

Pſal. 25.

Solere hæreticos Eccleſiaſticorum vitam & mores inſectari, vt ſimpliciores abducant à fide Chriſtiana.

CAPVT XXI.

MAgnum cauſæ ſuę præſidium poſitum cenſet Politicus in depingendis quàm poteſt artificioſiſſimè Pontificum, & ſacerdotum, monachorumque vitijs: eosque crudeles, ſanguinarios, diſſolutos, ignauos, hypocritas, auaros, populi ſeductores, & in-

& intemperantes appellat. His emblematis exornari nos non mouemur: hæreticis enim hoc proprium eſt, cùm non habeant quod cum ratione pro cauſa dicant, deſerta cauſa, & relicto negotio quodammodo publico, priuata quadam ſimultate, contumelioſis criminationibus & opprobrijs, hominum vitam inſectari, quaſi homo ſit cauſa quæ inquiritur. Et valet hoc non mediocriter, ad fouendam vanorum hominum leuitatem, qui libenter audiunt lites nugantium diſertorum: vt cùm attendunt quàm ſcurriliter & eloquenter conuicientur, ſimul non intueantur quàm veraciter conuincantur. Et hoc conſilio ſacerdotum crimina apud imperitos inſectātur, partim vt quiſquis Epiſcopus, vel ſacerdos, vel monachus, vel ſanctimonialis ceciderit, omnes tales eſſe credant, ſed non omnes poſſe manifeſtari: partim vt vitam à doctrina non ſecernentes, cum eorum flagitijs ſimul doctrinam quoque deteſtentur. Et tamen etiam ipſi, cùm aliqua maritata inuenitur adultera, nec proijciūt vxores ſuas, nec accuſant matres ſuas. Nobis certè non vacat, nec libet maledicta maledictis reponere; ſed potiùs veritatem defendendo, eſſe ſalubriores. Quòd ſi quippiam aduerſarijs obijciendum eſt vt caueri poſſint, non aliud quàm ſchiſmatis crimen, & quòd Catholici non ſunt, obijciendū putamus. Nihil enim, ait Auguſtinus, obijciatis hæreticis, niſi quia non ſunt Catholici; ne ſimiles illis ſitis, qui, non habendo quod in cauſa ſuæ diuiſionis defendant, non niſi hominum crimina colligere affectant, & ea ipſa plura falſiſſimè iactant, vt quia ipſam diuinæ Scripturæ veritatem, qua vbique diffuſa Eccleſia Chriſti commendatur, criminari & obſcurare non poſſunt, homines, per quos prædicatur, adducāt in odium, de quibus & fingere quicquid in mentem venerit, poſſunt. Quod certè ad nos attinet, agnoſcimus

Auguſt. lib. 3. cōtr. lit. Petil. cap. 1.

Auguſt. epiſt. 137.

Epiſt. 137.

mus huiuſmodi eſſe peccatorũ noſtrorum ſarcinam, vt egeamus gloria Dei, & humiliari oporteat ſub potenti manu Dei: fatemurque multam tritico paleam eſſe permixtam, quam tolerari iuſſit Chriſtus, tantiſper dum meſſores Angeli in mandatis habeant eam à tritico ſeparare, & in faſciculos colligere ad comburendum. Interea de prępoſitis malis ſecuram fecit Dominus plebem ſuam, ne propter illos doctrinę ſalutaris cathedra deſeratur, in qua coguntur etiã mali bona dicere. Neque enim ſua ſunt quæ dicunt; ſed Dei, qui in cathedra vnitatis, doctrinam poſuit veritatis. In cathedra Moyſis, cui ſucceſſit cathedra Chriſti, videmus, ait Auguſtinus, ſedere bonos & malos: quare propter malos cathedram ipſam dimittitis? Si bona loquuntur, & bona faciunt, eos imitamini: Si autem nõ faciunt quod loquuntur, habetis cõſilium Domini, dicentis: Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, nolite facere; tamen à Catholica cathedra nolite diſcedere. Aduerſus iſtos maledicos & lacerantes mendacijs gloriam ſeruorum Dei: Cùm ſcriptum ſit (inquit Cyprianus) Maledici regnum Dei non conſequentur: &, Qui dixerit fratri ſuo, Fatue, reus erit gehennæ ignis: quomodo poſſunt cenſuram Dei vltoris euadere, qui talia ingerunt non tantùm fratribus, ſed & ſacerdotibus, quibus honor tantus de Dei dignatione conceditur, vt quiſquis ſacerdoti eius, & & ad tempus iudicanti, non obtemperaret, ſtatim necaretur?

Rom. 3.
Matth. 13.
Auguſt. epiſt. 166.
Concione 3. in Pſal. 36.
Matth. 23.
Lib. 1. ep. 3.
Matth. 5.

H Non

Fol. 707. *Non eſſe idololatriam in Eccleſia Catholica, neque in Euchariſtiæ Sacramẽto, neque in ſanctorum inuocatione, neque in ſacrarum imaginum veneratione.*

CAPVT XXII.

Ex his quæ deinceps confutantur, facile eſt perſpicere non hoc ex profeſſo agere Politicum, vt politica ſcribat, & rebus militiæ geſtis Lectorem oblectet: ſed vt Eccleſiã oppugnet, fidemque Chriſtianam ſubuertat, hoc pernicioſiùs, quo occultiùs, externa iſta impijs dogmatibus, tanquam mel veneno aſpergit. Non igitur eguit iſta confutatione operoſa, quando vel prima fronte ad apertam hæreſim pertinere cognoſcuntur.

ALienã eſſe ab Eccleſia Catholica idololatriam, teſtantur Prophetæ, qui per aduentum Domini noſtri Ieſu Chriſti in carne, omnia idola & cultus honoresq. illis adhiberi ſolitos, delenda eſſe prophetauerunt. Sophonias enim, Manifeſtus, ait, erit Dominus ſuper eos, & diſperdet omnes deos Gentium terræ: & adorabunt ſinguli de loco ſuo. Et Zacharias, In illa die, ait, erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hieruſalem in ablutionem peccatoris & menſtruatæ. Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum, Diſperdam nomina idolorum de terra, & non memorabuntur vltrà. Qui igitur in Eccleſia Dei, in qua apertus eſt fons Baptiſmi, adhuc cultus idolorum eſſe dicunt, negãt impletas eſſe noui Teſtamenti promiſſiones, & Chriſti crucẽ euacuant, per quam toto orbe terrarum idolorum templa ſubuerſa ſunt, & ſubtracta ſuperſtitioſa ſacrificia, & ſacrilegi mendacij Prophetas accuſant.

Cap. 2. Cap. 13.

Cap. 7. Papiſtas autem eſſe idololatras, aſſerit Beza in ſua confeſſione fidei Chriſtianę, & ex eo Politicus, quòd cœnam Domini in execrãdum idolum, quod ipſum altaris Sacramentum vocãt, commutauerint. Sed viderint Sacramentarij, quàm rectè ita de auguſto altaris

tis Sacramẽto ſentiant: certè Catholici verum in eo & naturale Chriſti corpus & ſanguinem adorant & agnoſcunt, eius verbis adducti, quibus panem & vinum in corpus & ſanguinem ſuum conſecratione conuertit. Cœnantibus enim Apoſtolis accepit Ieſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque diſcipulis ſuis, & ait: Accipite & comedite: hoc eſt corpus meum. Hoc facite in meam commemorationem. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: hic eſt enim ſanguis meus noui Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. His enim verbis quid iubet Chriſtus, per quem gratia & veritas facta eſt, niſi vt ſacrificio Melchiſedech, & agno paſchali, cęteriſq. huius Sacramenti prænuncijs figuris, ſubſtitutam eſſe corporis ſanguiniſque ſui veritatem, credamus? Quòd ſi luculentis hiſce verbis, figuram tantùm corporis ſui voluiſſet intelligi, nónne ſua ipſe verba interpretari debuiſſet? Chryſóſtom⁹ illa Domini verba enarrans, Vnde ememus nobis panes, vt manducent hi? Euangeliſta, inquit, ne quid his verbis abſurdum de Chriſto ſuſpicareris, & in magnum prolabereris errorem: Ipſe, inquit, ſciebat quid eſſet facturus. Cæterùm illud maximè obſeruandum eſt, quòd, quando praua ſubeſt ſuſpicio, illam protinus ſtudioſè Euangeliſta amolitur. Vt igitur hoc loco, nè quid tale ſuſpicarentur auditores, correctionem addidit, dicens; Ipſe autẽ ſciebat quid eſſet facturus: ſic & illic, cùm inquit; Propterea magis quærebant Iudæi illũ interficere, quia patrem ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciens Deo; niſi ea eſſet Chriſti operibus confirmata ſententia, eam quoq. correxiſſet ſuſpicionẽ. Nam ſi in Ieſu verbis timet Euangeliſta, ne quid perperam ſuſpicemur, multo magis in aliorum ſermonibus, ſi nõ verum id eos opinari intelligeret. Sed nihil dixit:

Matth. 26. *Luc. 22.* *Ioan. 6.*

Norat enim eam eſſe Chriſti ſententiam, quòd eſſet æqualis Deo, nec eos perperam opinatos. Adhibuiſſet igitur Chriſtus & conſecrationis corporis ſui verbis aliquam interpretationem, qua ſiniſtram opinionem amoliretur, niſi Euchariſtiam verè & ſubſtantialiter corporis ſuum eſſe, certiſſimè credi voluiſſet. Id quod vſqueadeo orbi perſuaſum eſt, vt iam inde ab ipſis Apoſtolis ad hunc vſque diem, Eccleſia Catholica vbique gentium diffuſa, inter communis fidei Sacramēta, nihil ferè illuſtrius profiteatur, quàm corporis & ſanguinis Dominici, conuerſione panis & vini, in Euchariſtia veritatem. Quin etiam adeò confirmata ſemper fuit hæc fides, quę ante Berengarium, Sacramentariorum parentem, nunquam reuocata fuit in controuerſiam, vt ex hac ſurgentes olim hæreſes, Eccleſiæ proceres cōfutarint. Irenæus enim corporum reſurrectionem inde comprobauit. Hilarius naturalem Patris & Filij vnitatem euicit, ex eo quòd nos carnis Chriſti in Sacramento naturam adepti, per eius participationē corporaliter illi coniungamur. Prima Synodus Epheſina Ieſum Chriſtum verum Deum ſimul & hominem eſſe conuincit, propterea quòd Euchariſtia nos viuificare non poſſit, niſi diuinitati Chriſti humanitas cōiungatur. Et Leo Magnus, vt aſſereret Incarnationis Dominicę veritatē, hoc dixit ore ſumi, quod creditur fide. Porrò non aliunde ferè hæc Sacramentariorum hæreſis originē habet, quàm quòd ſuo iudicio ſenſibusque corporeis nimium addicti, intra notas naturæ leges, temere Deum coarctare volunt, quaſi verū eſſe non poſſit, quod aſſequi ipſi non queunt. Cæterùm de rerum natura exiguam admodum cognitionem habemus, de omnipotentia verò Dei, nullam: & quæ portenta dicimus, non ſunt contra naturam, ſed contra quam eſt nota natura. Proinde apud Catholicos fidei

Lib 4. cap. 34.
Lib. 8. de Trinit.
Epiſt. Conc. ad Neſtor.
Serm. 6. de ieiunio 7. menſis.
Auguſt. Enchir. cap. 9.
Lib. 21. de ciuit. cap. 8.

dei ſimplicitas, rationalibus demõſtrationibus, plus ſemper obtinuit: &, omni temeraria cura remota, Deo facile quiduis eſſe, credere debemus, neque imbecillitate noſtra diuinas vires metiri. *Baſil. Homil. 1. Hexam. Cyril. lib. 4. in Ioan. cap. 13.*

Quod ad ſanctorum inuocationem attinet, & in hac parte ab idololatriæ crimine ſumus alieni, vt qui ſciamus ſolum verum Deum eſſe colendum, quo ſolo fruens, beatus fit cultor eius: & quo ſolo non fruẽs, omnis mens eſt miſera, qualibet re alia perfruatur. Neq. alium mediatorem agnoſcimus, quàm vnum, eumque Ieſum Chriſtum; qui cùm Deus ſimul & homo ſit, mortis ſuæ ſacrificio omnia ad ſalutem bona nobis à Deo largitur, hominesque cum Deo arcto vinculo coniungit: at ſanctos in cælo iam beatos tanquam inſignes Dei amicos veneramur, eorumque orationes noſtris adiunctas Deo offerimus, vt illæ impetrent quod noſtræ non merentur. Neque nos martyribus templa, ſacerdotia, & ſacrificia conſtituimus. Quis enim audiuit aliquãdo fidelium ſtantem ad altare, etiam ſuper corpus martyris ad Dei honorem cultumque cõſtructum, dicere in precibus; Offero tibi Petre ſacrificium, vel Paule: cùm apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos & homines, & martyres fecit? Audi ſextam vniuerſalem Synodum, & ab ea Eccleſiæ doctrinam & intentionem ediſce: Solo, inquit, creatore adorato, inuocet Chriſtianus ſanctos, vt pro ſe intercedere ad maieſtatem diuinam dignetur. Et Synodus ſeptima: Cum Dei timore, ait, omnia agamus; poſtulantes interceſſiones incontaminatæ Deiparæ ſemperque virginis, dominæ noſtræ Mariæ: item ſanctorum Angelorum, omniumq. ſanctorum, ſalutantes ac venerantes eorum reliquias, vt nos ſanctitatis eorum fiamus participes: ſunt enim ſalutares fontes, multis modis beneficia fundentes, per Chriſtum qui in ipſis habitat. Et ſanctus Leo: *Aug. lib. 20. contr. Fauſt. cap. 5.* *Lib. 8. de ciuit. cap. 27.* *Cap. 7.* *Act. 6.* *act. 3.*

Serm. 5. de Epiphan. Sanctorum,inquit,diuitias concupiſcite, & per bonam æmulationem ipſorum ambite ſuffragia. Ac ne vanè id fieri dicas: Petrus,ait,ſicut experimur, pro commendatis ſibi à Domino ouibus indeſinenter paſtorales pręt ēdit excubias,exoraturus deprecationibus ſuis,vt Eccleſia Dei,quæ ipſius eſt prędicationibus inſtituta,ab omni errore ſit libera. Eſt & Auguſtini huiuſmodi ad ſanctos oratio: Orate Dominum omnia agmina ſanctorum, vt veſtris precibus meritiſque adiuti,ſalua naue, integriſque mercibus, peruenire mereamur ad portum perpetuæ ſalutis & quietis. Poſtremò vulgatiſſimæ frequentiſſimæque ſunt Catholicæ Eccleſiæ ſanctorum inuocationes, quæ omnes, vt ſuperſtitionis & idololatriæ ſuſpicio tollatur, per Chriſtum Dominum noſtrum finiuntur: vt ſanctos quidem comprecatores noſtros faciamus,at ſolum Chriſtum,redemptorem agnoſcamus, qui morte ſua nobis peperit ſalutem, noſque cum Patre ſimul exaudit.

Serm. 5. de ieiun. 10. menſis. Et ſer. 1. de Petro & Paulo.

Lib. Meditat. cap. 24.

Supereſt nunc vt & in cultu,quem Eccleſia imaginibus defert,abeſſe ſuperſtitionē doceamus. Idololatræ qui omnium ſtupidiſſimè errauerunt, imagines ipſas, adeoque opera hominum, vel res à Deo conditas deos habuerunt,Babylonij ſerpentē, Ægyptij Apim,Romani anſerem. Alij non creaturas ſenſibus ſubiectas, ſed numina in eis latentia colere ſe dixerunt,quæ tamen non erant niſi dæmonia. Omnes enim dij Gentium dæmonia. Alij verò phyſicis interpretationibus conati ſunt errorem popularem mitigare. Neque tamen illi excuſant ſua ſacrilega ſacra & ſimulachra,quòd eleganter interpretētur,quid quæque ſignificent. Omnis quippe illa interpretatio ad creaturam refertur,non ad creatorem,cui vni debetur ſeruitus religionis illa, quæ vno nomine latria Græcè appellatur. At verò iam inde ab Apoſtolorum

Aug. lib. 8. de ciuit. cap. 23. 24.

Aug. epiſt. 49. quæſt. 3.

 tempo-

temporibus, Chriſtiani ſacras imagines coluerunt, non vt res quaſdam,ſed propter res ſignificatas, quæ cultum & honorem mererentur: & vt rei cuiuſque ſignificatæ eſt dignitas & conditio, ita etiam circa imaginem congruentem ei cultum exhibuerunt, latriam, inquam,vel duliam,quę cultum ſanctis debitum deſignat. Itaque honor qui ſacris imaginibus exhibetur,nō propter ipſas exhibetur,ſed propter res ſignificatas, neque abſolutè, ſed relatè tantùm, ſiue quatenus ad prototypon referuntur,& cum eo habitudinem quandam habent:prototypon enim,& eius imago,habitudine ſunt vnum:ac proinde ad prototypon propriè honor ſpectat, quò refertur honorantis intentio. Quòd ſi etiam ipſi hæretici verba Euangelij auditu percepta, propter res nominatas, quæ à ſuis nominibus non diuelluntur (ſunt enim voces animi conceptuum,& rerum,notæ ac imagines quędam)apertis capitibus honorant;cur hoc ipſum expreſſis ſanctorum imaginibus non faciunt, cū vtriſque ſit idem faciēdi cauſa? Hic igitur eſt,in ſacrarum imaginum cultu, Eccleſiæ Catholicæ ſenſus, non malè his verſibus expreſſus:

Non Deus eſt,ſed picta Deum præſentat imago:
Qua viſa,tu mente colas quod cernis in illa.

Vt verò firmior ſit fides noſtra,nullaque penes nos dubietas reſideat,Nicæna Synodus ſecunda,pro ſacrarum imaginū veneratione coacta, docet eam Eccleſiæ ſine Scriptura ab Apoſtolis eſſe contraditam, ac ſanctos Patres commemorat, qui ſacras imagines omnibus ſæculis ſunt venerati,ac ſubijcit; Sed quid hos nominatim citauimus? Omnes enim ſancti Patres noſtri imagines receperunt. Quam ob cauſam mendaces deprehenduntur, in hoc quod dicūt, non eſſe Patrum traditionem.Reſpōdet etiam argumentis Iconomachorum,& doctrinam de imaginibus ſic explicat:

explicat: Chriſti, & Deiparæ, & ſanctorum imagines colimus, non in materia, aut in coloribus honorem ſtatuẽtes, ſed ipſis, quorum typum imagines geſtant, honorem impartimur, cùm ſciamus, iuxta Magni Baſilij ſententiam, quòd imagini honor exhibitus, ad ipſum prototypon referatur. Quemadmodum enim deſpiciens imaginem Imperatoris, non aliter caſtigatur, quàm ſi ipſum Imperatorem cõtumelia affeciſſet, cùm tamen illa imago præter lignum & colores nihil ſit: eodem modo qui typum ſiue figurã alicuius ignominia afficit, in illum ipſum, quem typus repræſentat, eſt iniurius. Denique in calce Concilij ſic habetur: Sancta Synodus exclamauit, Omnes ſic credimus, omnes idem ſapimus. Hæc eſt fides Apoſtolorum, hæc eſt fides Patrum, hæc eſt fides Orthodoxorum. Credentes in vnum Deum, in Trinitate laudatum, venerãdas imagines amplexamur. Quicunque Scripturæ ſententias de idolis, contra venerandas imagines adducunt, anathema. Qui venerandas imagines idola appellant, anathema. Qui dicũt quòd Chriſtiani imagines vt deos adorant, anathema. Qui audet dicere, Eccleſiam Catholicam idola aliquãdo ſuſcepiſſe, anathema. Si quis ex Iconoclaſtarũ hęreſi aliquem exiſtentem defendat, anathema. Hactenus Synodus vniuerſalis, imaginum vſum eſſe legitimum, & ex Apoſtolica traditione profluxiſſe, luculentè declarauit.

Ad Amphil. cap. 18.

Damaſc. lib. 4. cap. 17.

Qui verò venerandas imagines contempſit, & ſuam authoritatem ad eas deturbãdas primus interpoſuit, fuit Leo Imperator, propterea dictus Iconomachus: quem ſecutus eſt Conſtantinus Copronymus, qui & Germanum Conſtantinopoleos Patriarcham ſolio eiecit, & Oecumenicum cœnobij Conſtantinopolitani profeſſorem, cum alijs ſanctiſſimis clericis, errori ſuo cõſtanter reſiſtentes, crudeliſſimè inter-

Zonaras tom. 3.

interfecit. Quo nomine Gregorius ſecūdus, Leonem anathemate obſtrinxit, ac tributo Romæ & Italiæ prohibuit: Copronymus verò, rapta ex Eccleſia Cōſtantinopolitana aurea corona gemmis exornata, capitiq. ſuo impoſita, ſubitò ardenti febre correptus eſt, & infelicem animam exhalauit. Extant paſſim apud Eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſcriptores miracula, per imagines, vel certè ad earum venerationem edita; ac pleriſque Belgij locis hodieque innumera eduntur, quibus legitimum ac ſanctum eſſe imaginum vſum, qui non mentitur Deus palàm oſtendit. *Euſeb. lib. 7. Eccleſ. hiſt. cap. 18. Niceph. lib. 18. cap. 4.*

Reſpondetur Politici calumnijs quibus Pontifices grauat, nimirum, quòd ſint Alchymiſtæ: & Germaniam olim ab Imperatoribus diſtraxerint: Phocam, extincto Mauritio, donauerint Imperio, vt ab eo fierent totius Eccleſiæ Principes.

CAPVT XXIII.

QVemadmodum ſe miſerè euiſcerat aranea vt labore ſummo fragiliſſimam telam contexat: Ita Politicus magnum tractatum, de Alchymia edidit, vt Papę Romani potentiam & inexhauſtam auaritiam, turpibus quęſtibus accreſcētem, criminetur. Cùm enim latè demonſtraſſet Alchymiſtas omnes, multo ære, magniſque ac diuturnis ſudoribus, nihil præter pauperiem retuliſſe, vnicum ſe noſſe adiecit, qui in ſola Gallia, quadraginta plumbi pōdo, in ſexcenta coronatorum milia, quotannis conuertat, Romamque pertrahat. Egregiam verò laudem & ſpolia ampla refers Politice, ex tam prolixa & graui diſputatione ad hanc concluſionem deſtinata. Cæterùm facilè reſpondemus, Chriſtum & Apoſtolos, primos Euangelij præcones, pauperes & humiles extitiſſe, cùm vt homines ab amore mundi abducerent, tum *Tractat. 23.*

ne tyrannide, terrore, & potentia orbem ad ſe pertraxiſſe viderentur: nunquam tamen iugo paupertatis Deum ſacerdotes oneraſſe. Ac quidem cùm Chriſti ſanguis in cordibus credentium adhuc ferueret, ſola humilitas, & rerum omnium contemptus, ad commendandam hominibus pietatem ſatis valebat: at deploratiſſimis hiſce ſeculis, quibus & charitas refrixit, & abũdauit iniquitas, fragilitati noſtræ, qua præſides Eccleſiæ propter carnis infirmitatem & peccata, ſine quibus etiam iuſtorum vita non ducitur (vt ſunt corrupta noſtra iudicia) facilè contemneremus: ſapienter conſuluit Deus, cùm prouidit vt ſplendore & potentia, Eccleſiæ Catholicæ monarcha exornaretur, ad authoritatem tuendam, & comprimẽdam improborum audaciam, & ſupremæ authoritatis contemptum. Propterea Conſtantinus Magnus, & qui poſteris temporibus ſecuti ſunt religioſi Principes, regia dignitate ſedem Apoſtolicam exornarunt, opibusque cumularunt, eiq. faſces ſuos & ſceptra ſubmiſerunt, ad ſummum Eccleſiæ & religionis Chriſtianæ commodum & vtilitatem. Adhæc cùm Pontifici incũbat, prouincias ſuas aduerſus hoſtilia molimina tueri, & viros vndequaq. doctiſſimos, in partem ſollicitudinis & miniſterij ſui, accerſere, varijſque legationibus prouincias Chriſtianas luſtrare, fouere Academias, & omnes boni paſtoris partes peragere: æquis rerum æſtimatoribus abſurdum nõ videbitur, ſedem Apoſtolicam potentia eſſe firmatam, & à ſubditis Eccleſijs, quarum ſaluti inuigilat, ea percipere, citra quorum opem ſuo munere commodè perfungi non poteſt.

Fol. 57. Porrò calumnia eſt, Romanos Pontifices Germaniam ab Imperatoribus diſtraxiſſe. At quemadmodum Imperatores Græcos propter Iconomachiam aliaque ſcelera, aliquando excommunicauerunt, & tandem

tandem Occidentis Imperio mulctauerunt: ita Germanos Imperatores, Henricos, Fridericos, alioſque, ſuæ poteſtatis limites in religionis iniuriā tranſgreſſos, & Sedis Apoſtolicæ contēptores, cēſuris Eccleſiaſticis ſubiecerunt, & ijſdē inſordeſcētes, & pœnitentiæ remedium contēnentes, Imperio deturbarūt: ea poteſtate freti, qua rebelles excōmunicare, & Eccleſiæ perturbatoribus adimere ſceptra debuerunt.

Illud quoque quod ait Politicus, coituros facilè cum Pontifice Chriſtianos Principes ad bellum ſacrum Turcis inferendum, ſi non eis cōtinuò obſtreperent, eoſque vrgerent ad iugulandos ſibi ſubiectos, Pontificiæ Maieſtatis contemptores; vanum eſt & ridiculum: ac ſuo more agit, vt Pontifices odio populari ſubijciat, & Principes extimulat, vt vel foueāt hęreticos, vel certè nullo eos terrore pœniſque coërceant. Pontifices enim ſuis diplomatibus ac mandatis Principes nō fatigant, vt plebes ſuas cōtrucident, aut in cruces agant: at pro paſtorali ſuo munere, gregis curam gerunt, fratres in fide confirmant, errantes reuocant, & ſubinde Principes commouent, vt, Deo in timore ſeruientes, Eccleſię comprimant inimicos. Quod autem ad conterendos Turcas, Reges nō concurrunt, peccatis noſtris aſcribendū reor: dum enim ambitioni luxuique, vel vicinis vlciſcēdis, vacamus, nō compatimur ſuper contritione Sion, & religionis exitium non deflemus. Huc accedit, quòd hæretici ita Chriſtianiſmum perturbant, vt ſollicitos nos magis eſſe oporteat de religione Catholica aduerſus eos tuenda, quàm de infidelibus profligandis. Et hæreticorum rebellio ita Principes exagitat, vt de ſuis tantùm limitibus tuendis, non etiam de exteris inuadendis, cogitare vacet. Fol. 380.

Grauatur iniquè & hac calumnia Pontifex, quòd in Mauricij necem Phocam impulerit, eique detulerit Fol. 219.

rit Imperium, vt ſummus Eccleſiæ Paſtor diceretur, qui antea non niſi Metropolitanus eſſet. Cæterùm Sedis Apoſtolicæ ſupereminentem dignitatē, à Chriſto Petro eſſe collatam, inque Epiſcopatus eius hęredes transfundi, hactenus ſatis eſt confirmatum. Contendit autem à Phoca Bonifacius, vt ſua authoritate, datum diuinitus Eccleſiæ Romanæ primatum firmaret, quem vellicari à Græcis, & apertè à Ioanne Conſtantinopolitano rapi videbat. Fecit itaque hac in cauſa Phocas, quod ſciebat edixiſſe ante multa ſecula Conſtantinum Magnum, vt Romanæ Eccleſiæ Sedes, omnium Eccleſiarum caput eſſet: quam appellationem ei quoque tribuit Optatus libro 2. & Chalcedonenſe Cōcilium act. 3. ante Phocæ tempora. Mauricium verò impiè multa in Deum & homines, ipſumque Gregorium Papam admiſiſſe conſtat, & vetuiſſe milites, licentioſæ vitæ pertæſos, monachos effici: Ioanni Conſtantinopolitano opem attuliſſe, vt Catholicæ Eccleſiæ primatum inuaderet: ac cæleſti prænuncio ſignificatum, gladium vlturum Mauricij iniquitatem, ac Phocam percuſſorem deſignatum. Non igitur Maurícianæ cędis inuidia Pōtificem Romanum grauati oportet, quam fieri nunquàm imperauit: at Dei iuſtitia potiùs prædicanda venit, qui & peccatis hominum ſupplicia iuſtè rependit, & Imperia Principatusque, ſapientiſſimo iudicio transfert & diſtribuit.

Paul. Diaco lib. 8. in vita Phocæ.

Andoënus in Chronico an. 604.

Refellitur blaſphemia Politici, inter multas ſtultitiæ ſpecies quas dicit ab Eccleſia Catholica profluxiſſe, recenſentis Confeſſionem auricularem.

Fol. 94.

CAPVT XXIIII.

MIrum non eſt ſtultitiæ haberi loco, quæ maximopere ad ſalutem ſempiternā ſpectare ſciūt legitimi Chriſtiani, quādo verbum crucis (teſte Apoſtolo)

ſtolo) pereuntibus quidem ſtultitia eſt, ijs autem qui ſalui fiunt, id eſt, nobis, Dei virtus eſt. Nos prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, Gẽtibus autem ſtultitiam. At quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus; & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus. Neque abſurdum cuipiam videri debet, hæc à nobis ex Apoſtolo produci in eos, qui in Chriſto regenerati ſunt, & ab eo nominantur: nam & in Chriſtianos profeſſione, dicit Ioannes, omnem ſpiritum qui ſoluit Ieſum, ex Deo non eſſe, ſed eſſe Antichriſtum. Soluit autem Ieſum, non tantùm infidelis, & qui eius diuinitatem vel humanitatem pernegat, ſed & quiſquis in aliqua parte religionem improbat Chriſtianã. Quónam verò modo Confeſſionis Sacramentalis irriſor, non ſe Chriſti voluntati & inſtituto opponit? cuius eſt huiuſmodi ad Apoſtolos oratio: Quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælis: & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis. Et, Accipite Spiritum ſanctum. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt. His verbis manifeſtè Chriſtus Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus, peccatorum relaxandorum facit poteſtatem: quam ſi quis extra neceſſitatem contemnit, ſibi ad miſericordiam Dei aditum præcludit, à quo poſt lapſum à Baptiſmo, non aliam legimus in Euangelio viam ad indulgentiam conſequẽdam eſſe conſtitutam. Cùm igitur non ſit homo qui non peccet, & naturæ lege quiſque ſeipſum diligere iubeatur, ac proinde hoc agere, vt peccatorum ſuorum ſarcinam ceruicibus ſuis excutiat, ne eorum vinculis pertrahatur in gehennam: neceſſe eſt vt ad ſacerdotum confugiat authoritatem, quibus eſt relaxãdorum peccatorum poteſtas concredita: quæ nihilominus vſum nullum habere poteſt, niſi peccatoris præuia confeſ-

1. Cor. 1.

1. Ioan. 4.

Matth. 18.

Ioan. 20.

3. Reg. 8.

ſione,

ſione, & noxarum exacta enumeratione, qua quid ſoluere, quid ligare debeant, valeāt cognoſcere. Hinc Hieronymus, Sacerdos, inquit, pro officio ſuo cùm peccatorum audierit varietates, ſcit quis ligandus ſit, quíſve ſoluendus: ſicut tempore veteris Legis non pronunciabat quis mundus, quíſve eſſet immundus, niſi inſpecta ſignorum varietate. Cùm enim iudex de occultis non iudicet, non poteſt Sacerdos vel abſoluere vel ligare, niſi eum cuius geſta & merita cognouit: quod ei contingere non poteſt, niſi rei ipſius confeſſione, quia in hoc ſecreto, & quod remotis arbitris peragitur iudicio, reus ipſe ſui eſſe debet accuſator. Hoc Sacerdotum iudicium, ne ſine Scriptura aſſeri videatur à nóbis, ſignificat Ioannes in Apocalypſi, cùm ait: Et vidi ſedes: & ſederunt ſuper eas, & iudicium datum eſt illis. Non enim hoc putandum eſt, inquit Auguſtinus, de vltimo iudicio dici: ſed ſedes præpoſitorum, & ipſi præpoſiti ſunt intelligendi, per quos Eccleſia nunc gubernatur. Iudicium autem datum, nullum melius accipiendum videtur, quàm id quod dictū eſt: Quę ligaueritis in terra, ligata erūt & in cælo: & quæ ſolueritis in terra, ſoluta erunt & in cælo. Tametſi enim omne iudiciū dederit Filio Pater, dixit tamen Apoſtolis ſuis Filius: Sicut miſit me Pater, ita & ego mitto vos. Ex quo audet hūc in modum ſcribere Chryſoſtomus: Pater omnifariam poteſtatem Filio dedit: cæterùm video ipſam omnifariam poteſtatem à Filio illis traditam. Et Ambroſius, Vult, inquit, Dominus ea à ſeruis ſuis fieri, quæ ipſe fecit in terris. Ac vt intelligas quanta cura enumeratio peccatorum apud Sacerdotem fieri debeat, docet Cyprianus, etiam iniquas cogitationes apud Dei Sacerdotes dolenter & ſimpliciter eſſe confitendas, & faciendam conſcientiæ exomologeſin, animíque pondus exponendum. Ac deinde: Confiteātur, ait,

In Matth. cap. 16.

Cap. 20.

Lib. 20. de ciuit. cap. 9.

Lib. 3. de dign. Sacerd.

Ser. de lapſis. & lib. 3. epiſt. 14.

ſinguli delictum ſuum, dum adhuc qui deliquit,
ſeculo eſt, dum admitti confeſſio eius poteſt, dum
ſatisfactio & remiſſio facta per Sacerdotē, apud Do-
minum grata eſt. Vidéſne Sacerdotis cenſuram &
iudicium, ratam habere Deum? Porrò exomologeſis
(quæ peccatorum confeſſionem, non cordis tantùm,
ſed verbis forinſecus expreſſam, ſignificat) præter
Tertullianum (à quo præter confeſſionē, cæteri quo-
que actus pœnitentiæ hoc nomine aliquando com-
prehenduntur) meminit etiam Euſebius, qui refert
Fabianum Papam non priùs Philippum Imperato-
rem Chriſtianum ad commúnionem Eccleſiaſticam
admiſiſſe, quàm ſe confeſſus fuiſſet, & inter eos qui
peccatorum vinculis adhuc tenebantur aſtricti, lo-
cumque pœnitentiam agentibus præſtitutum occu-
paſſe, quæ ab ipſo ferebantur admiſſa. His accedit
Origenes, Fit, inquiens, per pœnitentiam peccato-
rum remiſſio, cùm non erubeſcit peccator Sacerdo-
ti Domini indicare peccatum ſuum, & quærere me-
dicinam. Denique Cypriani tēpore ab Eccleſia pro-
ſcriptus, & hæreſeos damnatus fuit Nouatianus;
quòd pœnitentiæ Sacramentum per peccatorū co-
ram Sacerdote confeſſionem, & poteſtatem remit-
tendorum peccatorū, à Chriſto Sacerdotibus com-
municatam, negaret. Hinc Lactantius Firmianus,
Cùm Nouatiani aut Arriani, ait, nominantur, Chri-
ſtiani eſſe deſierunt, qui, Chriſti nomine amiſſo, hu-
mana & externa vocabula induerunt. Quia ergo ſin-
guli quique cœtus hæreticorū ſe potiſſimùm Chri-
ſtianos, & ſuam eſſe Catholicam Eccleſiam putant:
ſciendum eſt, illam eſſe veram Eccleſiam, in qua eſt
Confeſſio, & Pœnitentia, quæ peccata & vulnera,
quibus ſubiecta eſt imbecillitas carnis, ſalubriter cu-
rat. Fuiſſe inſuper Decij temporibus in Eccleſijs
presby-

De præſ. ript. hæretic. *Lib. de orat. cap. 6.* *De pænit. cap. 8. 9.* *Lib. 5. Eccl. hiſt. cap. 17.* *In Leuit. hom. 2.* *Lib. 4. de vera ſap. c. 30.*

preſbyteros pœnitentiarios, qui peccatorum confeſſionem audirent, nec negant qui hoſtes ſunt pœnitentiæ, Socrates & Zozomenus, Nouatiani ſectatores. Clariſſimè verò Leo Magnus, ſoluendorum peccatorum per Sacerdotes authoritatem exprimit epiſtola ad Theodorum Foroliuienſem Epiſcopũ: Multiplex, inquit, miſericordia Dei ita lapſibus ſubuenit humanis, vt non ſolùm per Baptiſmi gratiam, ſed etiam per pœnitentiæ medicinam, ſpes vitæ reparetur æternæ, & qui regenerationis dona violaſſent, proprio ſe iudicio condemnantes, ad remiſſionẽ criminum peruenirent, ſic diuinę bonitatis pręſidijs ordinatis, vt indulgentia Dei, niſi ſupplicationibus Sacerdotum, nequeat obtineri. Mediator enim Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, hanc prępoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent; & ſalubri ſatisfactione purgatos, ad communionem Sacramentorum, per ianuam reconciliationis admitterent. Cui vtique operi ipſe Saluator interuenit; nec vnquam ab his abeſt, quæ miniſtris exequenda commiſit. Nihil hîc attinet prolixè docere, peccatorum ſecretam coram Sacerdotibus confeſſionem vſu frequentiſſimo fuiſſe receptam poſteris Eccleſiæ temporibus, quando iam inde ab ipſis Apoſtolis, toto veteris Eccleſię decurſu, cùm incontaminata, etiam hæreticorum noſtrorum aſſertione, fides & religio Chriſtiana perſtitit, eam diſciplinam viguiſſe, neque intermiſſam eſſe in Eccleſia Catholica, certiſſimis documentis eſt demonſtratum. Si ergo cum aduerſarijs peccata confitendi ritum inter ſtultitias cõſtituemus; neceſſe eſt, ſapientiæ ſedem, Eccleſiam Catholicam, ſapientia quouis tempore fuiſſe deſtitutam.

Lib. 5. cap. 19. Lib. 7. cap. 16. Epiſt. 69.

n eſſe vanam & ſtultam peccatorum in mortalia & ve- Fol. 94.
nialia diuiſionem, & ſingulorum capitalium in multas
pecies;ac velut membra, diſtributionem.

CAPVT XXV.

DIuus Auguſtinus diuina luce ſingulariter col-
luſtratus, multum diuque ſudauit, vt peccata
nialia (quibus æternam mortem Dei iuſtitia non
ribuit,quæque citra pœnitentiæ Sacramētum in-
gentur,ac de quibus dicit Ioannes, Si dixerimus *1. Ioan. 1.*
a peccatum non habemus; nos ipſos ſeducimus)
nortalibus certò internoſceret: at quid conſecutus
ex verbis eius intellige: Quæ ſint,inquit,iſta pec- *Lib. 21. de*
a,difficillimum eſt inuenire, periculoſiſſimū de- *ciuit. cap. 27.*
re. Ego certè vſque ad hoc tempus cùm inde ſa-
erem, ad eorum indaginem peruenire non potui.
ortaſſis propterea latent, ne ſtudium proficiendi
omnia peccata cauenda pigreſcat. Sit igitur ſtulta
idicula hæreticis peccatorum mortalium & ve-
lium aſſertio: nobis certè in ijs prudenter cogno-
ndis & dijudicandis, ſtudium languéſcere non
oet. Mihi igitur mortalium & venialium diſcri- *Aug. lib. 1. de*
n conſtituere videtur Chriſtus, cùm iræ parum *ſer. Dom. in*
iberatè ſurrepentis, & eius quæ pleno voluntatis *mõte, cap. 19.*
icio commiſſa, vſque ad iaciendam in fratrem *Bern. de præcept. & diſpē.*
umeliam aſſurgit, diuerſos gradus proponit, cùm
Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio: *Matth. 5.*
autem dixerit fratri ſuo, racha, reus erit concilio:
autem dixerit, fatue; reus erit gehennæ ignis. De-
e blaſphemiam in Spiritum ſanctum aſſerit ho- *Matth. 12.*
ibus non remitti, neque in hac vita, neque in fu-
. Remitti ergo oportet peccata poſt mortem, quæ
venialia nuncupamus: at non quæ cum chari-
pugnant, quæque periculo amittendæ amicitiæ

diuinæ, lege Decalogi prohibentur, ſi in ijs ad finem vſque vitæ perſeueretur, neque laborioſę pœnitentiæ beneficio relaxentur. In inferno enim nulla eſt re-
Eccleſ. 11. demptio, & vbi ceciderit lignum, ibi manebit. Ad
1. Cor. 7. hæc cùm fidelibus coniugatis dixiſſet Paulus; Nolite fraudare inuicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, vt vaceris orationi, & iterum reuertimini in idipſum; adiecit: Ego autem dico ſecundùm indul-
Aug. lib. 1. de nupt. & con. cap. 4. & lib. 3. cont. Iul. cap. 21. gentiam, non ſecundùm imperium. Atqui vbi venia eſt & indulgentia, ibi neceſſariò peccatum cogitari debet. De mortalibus verò, id eſt, quæ in mortē æternam præcipitant, ſic loquitur: Neque fornicarij, ne-
1. Cor. 6. que idolis ſeruientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei conſequentur. Nunquam id dicturus, de peccatis quæ ſecundùm indulgētiam permittit, & ſine quibus etiam iuſtorum vita non tranſigitur, quæque oratione Dominica, & largitione eleemoſynarum expiantur. Iam verò multos ramos ex vna peccati radice pendere, non negauerit, qui peccata primaria propterea capitalia dici intellexerit, quòd ſicut à capite multa mēbra in corpore dependent, ita hæc peccata, in multa alia velut membra diuiduntur, ſuntq. velut fontes & capita reliquorum, & è quibus velut è corrupta radice peſtiferi planè fructus & omnis generis vitia & corruptelę profluūt
Cap. 5. & naſcuntur. Paulus inſuper cùm loco iam citato,
Cap. 3. tum in epiſtola ad Galatas & Coloſſenſes, cùm recenſet adulteros, molles, maſculorum concubitores, fornicationem, immunditiam, impudicitiam, manifeſtè multos vnius radicis, luxuriæ videlicet, ramos ac ſpecies eiuſdem generis enumerat. Aut igitur intolerabili Legis Dei ignoratione laborat Politicus, neſciens peccatorum diſcrimina & varietatem: aut

forſitan cum Stoicis, & hæreticis, omnium peccatorum paritatem agnoſcit.

Malè inter ſtultitias & vana phantaſmata recenſeri Purgatorium, neque verè dici pro vno mortali peccato acerbiſſimas pœnas luendas eſſe in Purgatorio ſeptem annorum ſpatio; à quibus tamen homines poſſint multitudine Miſſarum & orationum liberari. Fol. 128.

CAPVT XXVI.

PVrgatorium inter fabulas non recenſet, qui ſcit culpa remiſſa plerunque ſupereſſe temporarias pœnas poſt mortem luendas, de quibus in hac vita per condignam pœnitentiam, iuſtitiæ diuinę non eſt ſatisfactum. Si enim nos ipſos dijudicaremus, non 1. Cor. 11. vtique iudicaremur à Domino: Et cùm peccata venialia non puniantur ęterno ſupplicio (vti ſuperiori capite docuimus) neceſſe eſt temporaliter puniri, ſiue in hac vita, ſiue poſt mortē. In Dei enim regnum 2. Pet. 3. in quo iuſtitia habitat, neque coinquinatum, neque impunitū quippiam inuehetur. Vis clariùs intueri, remiſſo per Dei indulgentiam æterno ſupplicio, ſupereſſe temporarias pœnas perferendas? Conſidera Lib. 2. Reg. mihi Dauidem, qui adulterij homicidijq. indulgen- cap. 12. tiam propter pœnitentiam à Domino conſecutus, & morte filij recèns nati afflictus eſt, & belli incommodis ad vſque vitæ exitum eſt diuexatus. Hinc ſunt Pſal. 6. lamentabiles illæ pœnitentis voces: Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Ad doctrinæ huius cōfirmationem eſt Apoſtolica traditio Catholicæ Eccleſiæ vſu recepta, & Patrum teſtimonio firmata. Nā orationibus Eccleſiæ, & ſacrificio ſalutari, Serm. 32. de & eleemoſynis, mortuos adiuuari, vt cum eis miſeri- verb. Apoſt. cordiùs agatur à Domino, quàm eorum peccata me-

Serm. penult. de verb. Apoſt. ruerunt, ſcribit Auguſtinus. Et à Patribus traditum vniuerſa obſeruat Eccleſia, vt pro eis qui in corporis & ſanguinis Chriſti cõmunione defuncti ſunt, cùm ad ipſum ſacrificium ſuo loco commemorãtur, oretur, ac pro illis quoq. offerri commemoretur. *Aug. de bap. contr. Donat. cap. 24.* Quod autem vniuerſa tenet Eccleſia, nec Cõcilijs inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi Apoſtolica authoritate traditum, rectiſſimè creditur. *Lib. 6. Conſt. Apoſt. cap. 29. lib. 8. cap. 41. 42.* Clemens Petri auditor, ex præcepto Apoſtolorum, iubet celebrari exequias mortuorũ, hymnis & precibus, & tribui pauperibus ex bonis defuncti in memoriam ipſius; & in cemeterijs offerri Euchariſtiam, & orari pro fratribus qui in Chriſto quieuerunt, vt Deus dimittat eis omne peccatum. Dionyſius Areopagita, & ipſe Pauli diſcipulus, hac de re diſſerit, libro de Eccleſiaſtica hierarchia, toto capite, de piè defunctis; vbi inter cætera ea leguntur quæ ferè ad verbum in Officio defunctorum decantantur. Accedẽs, inquit, diuinus Antiſtes, ipſi mortuo ſanctè precatur: & precibus à diuina benignitate contendit, vt & omnia peccata quæ humana fragilitate imbecillitateq. admiſſa ſunt, ei, qui exceſſit è vita, remittat, & eum in lucem ac regionem viuorum, in ſinu Abrahæ, Iſaac, & Iacob deducat, in locum à quo fugit dolor, triſtitia & gemitus. *De coron. mil. cap. 3. De exhort. ad caſt. & De monog.* Tertullianus oblationes pro defunctis docet nõ niſi ex traditione prouenisſe, vt per eas defuncti anima refrigerium à Deo conſequatur. Pro anima mariti, inquit, oret vxor, & refrigeriũ interim adpoſtulet ei, & in prima reſurrectione cõſortium, & offerat annuis diebus dormitionis eius. *Lib. 1. ep. 9.* Cyprianus pro magno ſupplicio dicit à Concilio Africano conſtitutum, vt pro eo, qui clericum ad tutelam fratris nominaret, non offerretur, nec ſacrificium pro eius dormitione celebraretur. *Hom. 3. in Iob.* Origenes verò, Memorias, ait, parẽtum facimus, vel amicorum noſtrorum,

rum,

rum,in fide moriētium,tam illorum refrigerio gaudentes, quàm etiam nobis piam conſummationem in fide poſtulantes.Et paulo pòſt: Celebramus religioſos cum Sacerdotibus conuocantes, fideles vnà cum clero,inuitantes adhuc egenos & pauperes,pupillos & viduas ſaturantes, vt fiat feſtiuitas noſtra in memoriam requiei,defunctis animabus,quarũ memoriam celebramus. Huc accedit quòd cùm Epiſcopi & Sacerdotes Afri àb Hunnerico Vãdalo agerentur in exilium,Catholicus populus mœrore confectus,eis occurrens, flebili voce inclamabat: Qui hos baptizaturi ſunt paruulos fontibus aquæ perennis? Qui reconciliationis indulgētia obſtrictos peccatorum vinculis ſoluturi? Qui nos ſolennibus orationibus ſepulturi ſunt morientes? A quibus diuini ſacrificij ritus exhibendus eſt conſuetus? Non ſunt ergo vana commenta & fabulæ ad Principum deceptionem & explēdam Sacerdotum cupiditatem excogitatæ,ſed Patrum traditiones ab Apoſtolicis temporibus ſumma fide & religione conſeruatæ, vt pro fidelibus defunctis oretur,& Miſſę ſacrificium offeratur, vt eis benignè & indulgenter remittat Deus, quicquid humana imbecillitate deliquerunt,de quo ante conſummationem dignis pœnitentię fructibus diuinæ iuſtitiæ non ſatisfecerunt. *Victor Vticen. lib 2. de perſ. Vand.*

At mendacium nobis impoſtor iſte impudenter affingit, dum ait doceri à nobis peccatum mortale acerbiſſimo ſeptem annorum ſupplicio caſtigari ac vindicari. De criminibus enim ſiue peccatis mortalibus,ſera eſt poſt mortem pœnitentia, ſicuti contra Aërium docet Epiphanius.Dicebat enim ille:Si eorum qui in hac vita ſunt oratio aut cultus œconomię (quam nos Miſſam dicimus) mortuis eſt vtilis; ergo nemo ſit pius, ſed ſibi potiùs paret amicos in morte, pecunia, aut amicitiæ conciliatione, & orent pro *Hæreſ.77.*

Lib. 8. Cōſt. Apoſt. cap. 43. ec. Non igitur criminoſis opera viuentium ſuffragantur, ſed iuſtis. Cui enim viuo, ait Clemens, inimicus fuit Deus, haud dubium quin etiam ſit defuncto. Et Areopagita *De Eccleſ. Hierarch.* ijs prodeſſe docet viuorum preces poſt mortem, qui digni ſunt ſanctis precibus. *Aug. lib. de cura pro mor. cap. 1. & Enchirid. cap. 110.* Omne enim meritū hîc comparatur, quo poſſit poſt hanc vitam releuari quiſpiam vel grauari. Nemo autem ſe ſperet quod hîc neglexit, cùm obierit, apud Deum poſſe promereri, Venit nox in qua nemo poteſt operari. *Ioan 9.* Hinc ex Niſſeno Damaſcenus: *Oratione pro defunctis.* Nundinis, inquit, diſſolutis, ceſſat negotiationis commercium. Atque aduerſus eos qui impiorum damnationem aliquando finem habituram exiſtimarunt, eruditè pro veritate diſputat Auguſtinus lib. 21. de ciuitate Dei, cap. 13. & ſequentibus. Deniq. poſt Auguſtinum Cæſarius Arelatenſis doctiſſimus Epiſcopus, *Homil. 7. 1. Cor. 3.* Falſa, ait, ſecuritate decipiuntur, qui credunt quòd ſupra fundamentum Chriſti criminalia peccata ædificata, per ignem tranſitorium poſſint purgari, & ipſi poſtea ad vitam æternam peruenire. Intellectus iſte corrigendus eſt: quia ipſi ſe ſeducunt, qui ſibi blandiuntur. Illo enim tranſitorio igne non mortalia, ſed minuta peccata purgantur. De grauitate autem & acerbitate ignis illius (quia & hoc inter ſtultitias fabuloſas refert hic noſter) his verbis ſcribit idem Cæſarius: Ille purgatorius ignis durior erit, quàm quod poteſt pœnarum in hoc ſeculo aut videri, aut ſentiri. Et Auguſtinus: *In Pſal. 37.* Grauior erit ille ignis, quàm quicquid pati poteſt homo in hac vita. Valeant igitur cum impietate ſua hæretici, qui quæ de Dei iuſtitia & vindicta in hominum peccata à Scripturis ſacris, ſanctiſque viris aſſeruntur, inſtar fabularum eleuant & irrident,

Blaſphe-

Blaſphemum eſt aſſerere, bonos viros non debere iudicij Dei & inferorum recordatione terreri: & ſalutis ſecuritatem credentibus polliceri.

CAPVT XXVII.

POſtremo loco notamus, quod tanquam impietatis ſuæ coronidem ſcriptis ſuis inſerere Politicum non puduit. Boni, inquit, viri inferorum recordatione non terrentur, certi nihil eſſe damnationis ijs qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ambulant ſecundùm carnem, id eſt, qui non viuunt Epicureorum more. Sciunt enim infernum, & omnes eius poteſtates, captiuos & in triumphum eſſe abductos in Chriſti reſurrectione: neque poſſe inferos eos abſorbere, qui victoriæ Chriſti beneficio participāt. Hinc non timent ſibi ab inferis, ſed miſerentur eorum qui pereunt. *Fol. 515.* *Roman. 8.*

Lutheri & Caluini dogma eſt à veteribus hæreticis, teſte Tertulliano, libro de præſcriptionibus hæreticorum, acceptum, non debere timeri Deum iudicem, & iudiciorum Dei ęternorumque ſuppliciorum meditationem, eſſe conſcientiæ carnificinas & cruces. Quo conſtituto & in animos hominum admiſſo, nihil mirum homines ad omnem impietatem graſſari, & ad atheiſmum accedere, vt dicant etiam, Non eſt Deus. Qui enim Dei timorem præ oculis non habet, neque iudiciorum eius recordatur, iam ſecurè, omnique fræno ceruicibus excuſſo, in omnem peccati corruptelam præceps abit. At Scriptura ſacra impium hoc commentum manifeſtè inſectatur. Contendimus (ait Apoſtolus) ſiue abſentes, ſiue præſentes, placere illi. Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſiue bonum, ſiue ma- *Pſal. 52.* *2. Cor. 5.*

Pſal.118. lum.hoc metu perculſus dicebat Dauid: Confige timore tuo carnes meas, à iudicijs enim tuis timui. Et
Cap.9. Iob: Verebar omnia opera mea, ſciens quòd nō parceres delinquenti.
Eccli.27. Si non in timore Domini tenueris te inſtanter, citò ſubuertetur domus tua.
Prouer. 28. Beatus homo qui ſemper eſt pauidus: qui verò mentis eſt duræ, corruet in malum. Sapiens timet, & declinat à malo. Qui ſine timore eſt, non poteſt iuſtificari. Et
1.Pet.1. Petrus: Si Patrem inuoceris eū qui ſine perſonarum acceptione iudicat, ſecundùm vniuſcuiuſque opus; in timore incolatus veſtri tempore conuerſamini.
Philip.2. Et Paulus: Noli altum ſapere, ſed time. Et, Cum timore & tremore veſtrā ſalutem operamini.
1.Cor.9. Et, Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutē redigo, ne fortè, cùm alijs prædicauero, ipſe reprobus efficiar. Denique
Luca 12. Chriſtus Dominus, Oſtendam, ait, vobis, quem timeatis: Timete eum, qui, poſtquā occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam. Valet enim plurimum Dei timor, & iudiciorum metus, ad cohibendam voluntatem ne proruat in malum, ac paulatim, adiuuante Dei gratia, aſſuefaciendam ad amandam
Cap.26. iuſtitiam, iuxta quod ait Iſaias: A facie tua Domine concepimus, & quaſi parturiuimus, & peperimus
Aug. de catechiz. rud. cap.5. ſpiritum ſalutis. Rariſſimè ſiquidem, imò nunquam accidit, vt quiſquam veniat volēs fieri Chriſtianus, qui non ſit aliquo Dei timore perculſus. Sed & Hieronymus, licet in vita Chriſtiana magnos progreſſus feciſſet, attamen ira ſemper animo iudicij repræſentabat imaginem, vt ſiue comederet, ſiue biberet, ſiue quid aliud faceret, ſibi videretur audire terrificam illam Angeli tubam, continuò ſuis auribus inſonantem; Surge Hieronyme, veni ad iudicium. Eapropter
Pſal.33. Baſilius, illa Pſalmi verba interpretans; Timorem Domini docebo vos: Si, inquit, te ſenſeris ad vnum aliquod cieri & proſilire peccatum, mihi ad

mentem reuoca formidabile illud iudicium. Et deſcriptis ijs quæ meritò formidinem ingerunt, ſubijcit: Hæc tu time, & eiuſmodi terrore eruditus, quaſi fræno quodam abarce animam, & inhibe ad vitioſam concupiſcentiam prorue ntem. At de eo qui nullo timore concutitur, ait Propheta: Dixit, ſiue electione certa voluntatis, ac deſtinato conſilio conſtituit in corde ſuo, iniuſtus, vt delinquat, & quocunque praua libido impulerit, aut etiam inuitauerit, eò intrepidus feratur: idque propterea quòd non eſt timor Dei ante oculos eius, quaſi non habeat Deus humanorum actuum rationem, vel in peccata non ſit vindicaturus. Quiſquis igitur Dei iudicium non veretur, vel illud omnino non credit; ſi enim certa ſit fides, neceſſe eſt vt certus ſit & metus: aut certè in iuſtitia perſeuerantiam, & ſempiternæ ſalutis veternoſam illam ac pernicioſam hæreticorum ſecuritatem, ſtultiſſimè, ac contra apertam Scripturarum fidem, ſibi promittit. Qualem ſibi promittebant Valentiniani, iactantes ſe perire non poſſe: quapropter & omnia, quæ vetantur, intimoratè operabantur. Qualem & Eunomius, qui vſque adeò bonis operibus fuiſſe fertur inimicus, vt aſſeueraret, quòd nihil cuiquam obeſſet quorumlibet perpetratio ac perſeuerantia peccatorum, ſi huius, quæ ab illo docebatur, fidei particeps eſſet. Habemus quidem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum apud Patrem aduocatum: ſed quia idem, teſte Euangeliſta Ioanne, iuſtus eſt aduocatus, propterea iniquæ cauſæ patrocinari non poteſt. Alioquin ſi iniquus eſt Deus, quomodo iudicabit hunc mundum? Atqui non eſt æquum, vt Chriſtus, cui omne iudicium dedit Pater, hominem iuſtitiam ſtudioſè proterentem, & in peccatis ad mortem vſque perſeuerantem, in iudicio ſuo patrocinio tueatur. Illud verò quod ex Apoſtolo

Pſalm. 35.

Iren. li. 1. c. 1.

Aug. lib. de hæreſ. hæ. 54.

1. Epiſt. 2.

Rom. 3.

Rom. 8. ad erroris confirmationem eſt productum; Nihil damnationis eſt ijs qui ſunt in Chriſto Ieſu: non conuincit, Chriſto per baptiſmum inſitos perire aliquando non poſſe: perſeuerantibus enim tantùm in ſincero Dei cultu, ſalus æterna promittitur; & è
Matth. 22. nuptiali conuiuio in tenebras exteriores eiicitur non habens veſtem nuptialem. at Apoſtoli locus ille do-
Rom. 7. cet per baptiſmum renouatos, & ſecundùm carnem non ambulantes, id eſt, non obtemperantes carnalibus deſideriis, non effici inuoluntariis carnis motibus reos, quibus non conſentiunt, ſed mente ſeruiũt legi Dei. Falſum eſt & illud: Inferos & eorum poteſtates, à Chriſto reſurgente eſſe in triumphum abductos: neque enim diabolus & angeli apoſtatæ in cælum tranſlati ſunt; at ſancti Patres dumtaxat, in limbo Saluatorem expectantes, redemptionis primitiæ cum Chriſto in cælum aſcenderunt. Chriſtus enim in iudicio à ſiniſtris conſtitutis dicturus eſt:
Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius. Et de eorum in malo conſor-
Pſalm. 48. tibus hominibus dicit Propheta: Qui confidunt in virtute ſua, & in multitudine diuitiarum ſuarum gloriantur: ſicut oues in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos.

Hactenus ex diuinæ Scripturæ dogmatis hæc mihi decurrit oratio, in qua tritam Patrum viam veſtigiatim ſecutus, neutrobi declino, ſiue ad dextram, ſiue ad ſiniſtram. Ab illorum ſiquidem laboribus, quaſi ex prædiuite vena cuiuſpiam fontis, modicus hic humor ſcaturiuit, & ex perenni fluuio tenuis hic defluxus exſiliuit. Tu igitur, Chriſtiane Lector, his quoque ſemitis inſiſte, & Apoſtolicum depoſitum illæſus conſerua: lachrymis verò proſequere, tantum ſycophantis & nouatoribus noſtris licere, vt impudentibus mendaciis incautis hominibus illudant; &

dum

dum aliud agere videri volunt, à fide Catholica ad hæreſim,& omnimodam diuinæ legis ignorantiam, imperitos traducant: operarij planè ſubdoli, ſe in Apoſtolos Chriſti (vt ſcribit Paulus) transfigurantes: verè alioqui,ſicut ſerpens ſeduxit Euam aſtutia ſua,piorum ſenſus corrumpentes, dum eos abducunt à ſimplicitate quæ eſt in Chriſto Ieſu. Et hæc cùm ita ſe habeant,adeò tamen mentis ſumus emotæ, vt maioribus in deliciis habeamus rerum diuinarum hiſtrionicè irriſores, quàm propugnatores fidei Catholicæ; & diligentiùs manibus terantur ſcurrarum impiæ nugæ,& ſales ſacra quæque ingenioſè diſcretéque perfricantes,ac hæreticorum ſcripta contra ſanctum Domini oblatrantium,quàm ad pietatem & Dei cultum efformantes ſermones. Interim audiuntur iſti, & ſuauiter imbibuntur, ſerpitque tandem ad pios contagio, & quaſi in vaſcula quædam laxata, influens hæreſis admittitur. Hinc iure verendum exiſtimo, vt Deus non ferens hanc contumeliam, & ſacrilegum religionis contemptum, auferat à nobis regnum ſuum, detque illud gentì facienti fructus eius: & talentum ab eo qui non habet, id eſt,non pro merito ducit,neque legitimè vtitur, in gentem transferat, domino ſuo illud multo cum fœnore refuſuram.

2.Cor.11. *Matth.21.* *Matth.25.*

APPROBATIO.

O*Pvs iſtud, pium, doctum, & Catholicum eſt: quod tanquam antidotum contra nouum venenum veteris ſerpentis in lucem edendum eſſe cenſeo. Datum Antuerpiæ hac 14. Decembr. Anno Domini 1590.*

Ita atteſtor

Michael Hetſroey Bruegelius, ſacræ Theologiæ Licentiatus, Cathedralis Eccleſiæ Deiparæ Virginis Mariæ Antuerpienſis Canonicus, Cenſor librorum.

SVMMA PRIVILEGII.

REGIS priuilegio cautum eſt, ne quis citra voluntatem Ioannis Moreti, Typographi Antuerpienſis, imprimat, aut alibi impreſſum in ſuas ditiones importet, venalémve habeat librum cui titulus eſt, *Defenſio veritatis, &c. auctore* PETRO CORETO, *S. Theologiæ Licentiato, Tornaci Canonico, & Paſtore ad D. Virginem*: à die impreſſionis abſolutæ ad decenium. Qui ſecus faxit, confiſcationis librorum, & grauis multæ pœna multabitur: vti latiùs continetur in literis Datis Bruxellæ, die XXX. Ianuarij, Anno 1591.

Signat.

I. De Buſchere.

PRIVILEGII CÆSAREI SVMMA.

MAXIMILIANI II. *Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti, publico Edicto cautum & ſancitum eſt, ne quis, cuiuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, aut conditionis fuerit, quatenus ſacri Romani Imperij, & ditionis eius fines patent, quacumque probatorum auctorum opera, quotquot vel hactenus nondum impreſſa, vel ab aliis quidem impreſſa, nouis autem deinceps ſcholiis, annotationibus, aut commentariis aucta & illuſtrata, Chriſtophorus Plantinus, ciuis & typographus Antuerpienſis, primus typis procuderit, intra proximum ſexennium, à prima cuiuſque operis aut voluminis editione, vllo pacto eiuſdem vel diuerſi characteris forma excudat, aut excuſa ab aliis, intra eiuſdem Maximiliani & Imperij fines vendenda importet, ſeu quouis modo diſtrahat, manifeſtè vel occultè, ſub pœna decem Marcharum auri puri, quarum dimidia fiſco Imperiali fraudis vindici, reſidua verò pars prænominato Plantino cedat, præter librorum ad imitationem impreſſorum amiſſionem, quos idem Plantinus, vbicumque locorum nactus fuerit, per ſe, vel ſuos, adiumento Magiſtratus loci, vel citra, propria auctoritate ſibi vindicare, inque ſuam poteſtatem redigere poterit. In cuius rei fidem ipſi Edicto manu ſubſcripſit, & ſigillum apponi iuſſit Cæſarea Maieſtas. Datum in ciuitate Viennæ Auſtriæ, die vigeſima prima menſis Februarij, Anno Domini* M. D. LXV.

Subſig.

Maximilianus.

Ad mandatum ſacræ Cæſ. M. proprium

Haller.

ANTVERPIAE,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

M. D. XCI.

Z.
1227.15